

(Շար. Ա. Էջէն)

գումար հիմնարկում վրայ մինչև 13-րդ հըն- գամեակի վերջը արդիւնաբերական ար-

ԹՈՒՐԲ ՄԱՄՈՒԼ

ԵՐԲ ԱՂԻՐԲԵԶԱՆՑԻ ԱԿԱԳԻՇՄԱԿԱՆԸ ԿԸ ԽՕՄԻ ՀԱՅՅԵՐՈՒ ԾԱԽԱԼԱՊԱՇՏ ԲԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ...

ԽՄԲ. - Զարմանալու պատճառ չկայ անշուշտ, քանի թուրքերու մօտ աւանդա-

Ձ Ա Տ Ի Կ

Աղբրեջանի գիտութիւններու ակադե-

Աղբրեջանի գիտութիւններու ակադե-

Պ. Վահագյանի անհամար արտօնած ար-

Վահագյանի անհամար արտօնած ար-

ՖՈՒԹԳՈՒԼ ՖՐԱՆՄԱՆԱՅ ԽՈՒՄԲԵՐ

Table with 2 columns: Team/Player and Score. Includes teams like Վ. Մ. Վալանս, Օյոնա, Վ. Մ. Վալանս (2), etc.

Տէր և Տիկին Փօլ Փիլան և Գաւազը՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՍՍՀԱԿ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ

(Ծնեալ՝ Սրբուհի Մարտիկոսեան) մահը, որ պատահեցաւ Մարտ 28-ին:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Վալանսէն՝ Յակոբ Գապայեան իր կը-

Ձ Ա Տ Ի Կ ԿՐԸՆՈՊԼԸ

Ապրիլ 4, Երկուշաբթի, առաւօտեան

COLONIE DE LA CROIX BLEUE ARMENIENNE DE BELLEFONTAINE NOUVELLE ETAPE

Depuis 30 ans des milliers d'enfants arméniens ont bénéficié de la colonie de Bellefontaine,

Malgré une adaptation permanente des structures et des locaux qui a permis de recevoir plus de 300 enfants en Juillet et Août derniers,

Aujourd'hui la Croix Bleue et le groupe de travail arrivent à l'étape du recrutement des Personnels Techniques et Services :

C'est surtout le choix crucial des Directeurs et Animateurs diplômés ou en cours de formation qui se pose maintenant.

Les travaux préparatoires effectués en collaboration avec le Groupe, garantissent aux futurs candidats, Directrices et Directeurs, les meilleures conditions pour exercer leurs responsabilités.

Une chance pour ceux qui désirent mettre leurs compétences au service des enfants et de l'arménité dans le cadre superbe de ce Jura en plein développement touristique.

DIRECTEURS, ANIMATEURS Personnels technique et Service Envoyez votre offre de candidature avant le 15 avril à C.B.A.F. — 17, rue Bleue - 75009 PARIS

Chaque dossier sera examiné par le groupe de travail

rémunérations selon barème en vigueur. C.B.A.F. maintient 1/2 subvention formation

1er séjour : dim. 3 juillet au sam. 23 juillet 2ème séjour : dim. 24 juillet au sam. 13 août 3ème séjour : dim. 14 août au sam. 3 sept.

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch» 83, rue d'Hauteville — 75010 Paris Commission Paritaire : No 55935

Զ Ա Տ Ի Կ

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

ԿԻՐԱԿԻ, ԱՊՐԻԼ 3, ՏՕՆ ՅԱՐՈՒԹԵԱՆ ՏԵԱՌՆ ՄԵՐՈՅ ՅԻՍՈՒՍԻ ԲԻՐՈՒՍՈՍԻ

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԱՐՏԻՉ ՓԱՐԻՉ

Ժամերգութիւն՝ 8-15, պատարագ՝ 10-30: Կը պատարագէ և կը քարոզէ՝ ԳԻՒՏ ԵՊԻՍԿ. ՆԱԳԻՍՏԵԱՆ Եկեղեցւոյ քառաձայն պատարագը կ'երգէ Մայր Եկեղեցւոյ երգչախումբը:

Ս. ՄԱՐԻԱՄ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ ԻՍԻ

Ժամերգութիւն 9-30, պատարագ 10-30 քարոզ՝ 11-45:

ՎԱՐԱԳԱՅ Ս. ԽԱՉ ԱՐՆՈՒԿ ԻԼ

Ժամերգութիւն՝ 9-30, պատարագ 11:

Ս. ՊՕՂՈՍ-ՊԵՏՐՈՍ ԱՆՈՐԿ ԻԼ

Ժամերգութիւն 9, պատարագ՝ 10:

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱԿՈՐԻՉ ԾԱԽԻԼ

Ժամերգութիւն՝ 9-30, պատարագ՝ 10-30: Կը պատարագէ և կը քարոզէ՝ ԶՍԻԿՆ ՎՐԳ. ԽԱՅՍԻՍՏԵԱՆ

Ս. ՅԱԿՈՐ — ԼԻՈՆ

Ժամերգութիւն՝ 8-30: պատարագ՝ 10: Կը պատարագէ և կը քարոզէ՝ ՆՈՐՎԱՆ ԵՊԻՍԿ. ԶՍԻՍՏԵԱՆ Բազմաձայն երգեցողութիւնները կը կատարուին եկեղեցւոյն կոմիտաս երգախումբին կողմէ, ղեկավարութեամբ՝ Պ. Յովհ. Պէրպլեանի:

Ս. ՄԱՐԻԱՄ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ ՏԷՍԻՆ

Պատարագ (մեներգ՝ Անտէլ Սաժ - Կա-րպետեան):

ՇԱՐՎԻԷՕ — Ս. ՆԵԱՆ

Պատարագ: Կը պատարագէ և կը քարոզէ՝ ՎՐԹԱՆԷՍ Ա. ՔՀՆՅ. ՏԷՐՏԷՐԵԱՆ Պատարագը կ'երգէ եկեղեցւոյն Ծնոր-հալի երգչախումբը, ղեկավարութեամբ՝ Յակոբ Արբաճեանի:

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱԿՈՐԻՉ ՎԱԼԱՆՍ

Ժամերգութիւն՝ 8, պատարագ՝ 10:

ՄԱՐՍԷՑԼ ՍՐԱՌՑ ԹԱՐԳՄԱՆՁԱՅ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Ժամերգութիւն՝ 8, պատարագ՝ 9-40: Կը պատարագէ՝ ՅԱԿՈՒ ԵՊԻՍԿ. ՎԱՐԳԱՆԵԱՆ Գարոզ՝ 11-15:

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱԿՈՐԻՉ ՊՕՄԻՆ

Ժամերգութիւն՝ 9, պատարագ՝ 10:

ՍԷՆՔ՝ ԱՆԹՈՒԱՆ Ս. ՎԱՐԱՊԵՏ

Ժամերգութիւն՝ 8-30, պատարագ՝ 10-30, քարոզ՝ 11-30: Կը պատարագէ և կը քարոզէ՝ ՄԱԿԱՐ ԽԱՉԿՐ. ՔՀՆՅ. ՆԱՃԱՐԵԱՆ

ՊՈՒԼՎ. ՕՏՏՕ — Ս. ՅԱԿՈՐ

Ժամերգութիւն՝ 8-30, պատարագ՝ 10:

ՍԷՆ-ԺԵՐՈՍ Ս. ՍԱՀԱԿ-ՄԵՆՐՈՊ

Ժամերգութիւն՝ 8-30, պատարագ՝ 10: Կը պատարագէ և կը քարոզէ՝ ԵՂԻՇԷ ԽՉԿՐ. ՔՀՆՅ. ՓԱՆՈՍԵԱՆ

ՍԷՆՔ՝ ԱՆԹՈՒԱՆ Ս. ԹԱՂԻՍ

Ժամերգութիւն՝ 8, պատարագ՝ 10: Կը պատարագէ և կը քարոզէ՝ ՎԱԶԷ Մ. Վ. ԻԳՆԱՏԻՍՏԵԱՆ

ՍԷՆ-ԼՈՒ — Ս. ԳԷՈՐԳ

Պատարագ՝ 10: Կը պատարագէ՝ ՇԱՀԱՆ ԽՉԿՐ. ՔՀՆՅ. ՏԷՐՏԷՐԵԱՆ Երգեցողութիւն՝ Գուսան երգչախումբ ղեկավարութեամբ՝ Ժիլիլիք Եղմազեանի:

ՍԷՆ - ԹԷԹԻԷՆ Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱԿՈՐԻՉ

Պատարագ 10: Կը պատարագէ և կը քարոզէ՝ ԶՍԻԿ ՎՐԳ. ԱԻԵՏԻՔԵԱՆ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Մարտի 11-ը Լէօնա Սա-տուրի մասնաճիւղի ընդհ. Ժողովը Հինգ-շաբթի, Ապրիլ 7, Ժամը 20-30-ին, սովորական հաւաքատեղին:

CAROUN Գ Ա Ր Ո Ւ Ն CAROUN 25, rue Paul Vaillant - Couturier CLAMART TEL : 46. 42. 20. 77 SPÉCIALITÉS ORIENTALES TRAITEUR ÉPICERIE FINE ՆԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱՇԵՐ. — Ամէն տեսակի լիցք (միսով թէ ձէթով): Մանրը, Սու-պէտրէկ, Միջուկով բիօֆթէ, Հերիսա (ապսպրանֆոլ), Լուրիա (փրաքի), Թարմա, Մուր-էպպէլ, Քանի մը տեսակ խորոված (ապսպրանֆոլ) Արեւիլիան եօքը տեսակ անուշեղէն * ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ Հաստատութեան կարգ մը ապրանքներ * ԸՆՏԻՐ ԽՄԻՉՔՆԵՐԻՆ ՈՒ ԽՆԱՄԲՈՎ ՊՏՏՐՈՍՏՈՒԱԾ ՃԱՇԵՐԸ ԿԸ ԳՈՀԱՅՆԵՆ ԱՄԷՆԷՆ ԲԾԱՄԻՆՈՒՐ ՔԻՄԲԵՐԸ Pour satisfaire encore mieux notre clientèle, nous nous sommes dotés d'une cuisine de 85m² avec une installation moderne.

բարեկամ թիֆլիսցի եւ Բարբուլից եկած այն...

1891 Օգոստոսի 6-ի համարում «Աջակ»...

Ժողովում էր համարը մտազանգում, երբ...

1898 Օգոստոսի 13-ի համարում «Աջակ»...

ԶԱՅՆԵՐ ԳԱԽԱՌԵՆ

ՆՈՒՐՈՒԱԾ ՅՈՎԸ ԹՈՒՄԱՆԵԱՆԻ

Շարաթ, Մարտ 25-ի իրիկունը, Լիոնի...

«ՈՂՆԻ»Ի ՄՐԱՄՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԷՆ

Աւտոպուսում մի կին դուրսը լինել էր...

Որոշ ճանապարհ անցնելուց յետոյ ան...

Մեր պետքը երբեք չի սխալում: Եւ...

Մեր շէնքի տակ գտնուող խնուածում...

(Շաբ. Ա. էջ 16)

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Մ Ե Ռ Ե Լ Ո Ց

տեսագրած է նաև այս բարձր ու իր տե- սերիցը ցուցադրուած է գերմանական հեռատեսիլին:

Նոյն անձը կը շարունակէ պատմել թէ Հայեր նոյն օրը եկեղեցիէն ելլելով հա- մախմբուած ու երկար շարքերով սկսած են տողանցել փողոցներէն. ապա հաւաք- ւած են Երեւանի կեդրոնական հրապա- րակը ու զայրոյթով գոչած. «Կրեմլին լուռ կը մնայ մեր հարցերուն դէմ ու կը սառնէ մեզի»: Յուցարարներու կրծքանը- շաններուն վրայ գրուած էր. - «Ղարա- բաղը Հայերուն», իսկ իրենց կրած պատ- տանները կը կրէին «չեմի հուստար Պե- րեստրոյկային» լոգունըր:

Հակառակ անոր որ ցոյցը առանց ար- տօնութեան տեղի ունեցած է, ոստիկա - նութիւնը չէ միջամտած: Յուցարարները արմկելով անցած են փողոցներէն, ապա լուռութեամբ ցրուած:

Ղարաբաղ գտնուող ամերիկացի լը- բազրոզ մըն ալ յայտնած է թէ ցոյցէն ետք այլախոհ Հայեր ձերբակալուած են:

ՔԱՆԻ ՄՐ ՏՈՂՈՎ

ԹԵԿՆԱԾՈՒ ՄԻԹԵՐԱՆ «Հարցումներ՝ Տունը» յայտագրին հիւրն էր Հինգշաբթի իրիկուն: Ճշգրէ թէ ծրագիր պիտի չնեղ- կայացնէ, այլ ուղղութիւններ: Բաւա- կան ինքնագործ է եւ համոզուած որ ա- ռանց իրեն՝ չիք փրկութիւն: «Մոնտ» կը գրէր թէ Մելինէ Մանուկեան եւ Հ. Յ. Գ. զօրավիզ են Միթերանի: «Փրանսոսա Մի- թերանի հետ» միութիւնը յայտնէր է որ ծաղումով հայ մտաւորապէս 500 ծրան- սացիներու ստորագրութիւն ժողոված է: Միթերան մերժած է ներկայանալ Ան- քէն 2-ի «Ճշմարտութեան ժամ»ուն:

ՓԱՐԻՉԻ ամէնէն շքեղ պանդոկներէն՝ Մէօրիս Իտալացիներուն ձեռքը կ'անցնի: Այլեւս մաս պիտի կազմէ Զիպի ցանցին, որու զլխաւոր սեփականատէրն է՝ Ադա Խան:

«ԶԳՈՒՇՄՅԷՔ ցիլիաններէն եւ կոպկաս- ցիներէն» կը հրահանգեն Մոսկուայի մէկ թաղամասը ողողող հանրազգէր: Այս հրահանգը վրէժն օտարակալութիւնը նախազ- դուցանելու համար գոգութիւններու դէմ: «Եթէ անձանցներ տեսնէք ձեր տան մօտ ցիլիան կամ կոպկասեան ազգու- թեամբ, իրենց կառքին թիւը առէք եւ ցուցանիչը»: Նուսիլ տը Մոսկու շատ վրդոված է այս ազգարարութեան եւ կը ճշգրէ որ «կոպկասեան ազգութիւն» չկայ այլ բազմազան ազգութիւններ եւ ցեղեր, որոնք կոպկաս կ'ապրին:

VIENT DE PARAITRE
MIRAGES
Poèmes
par ANSELME
(Angèle Fortunato)
«La vie n'a ni commencement ni fin. les merveilles de la nature sont éternelles et leurs beautés témoignent de Dieu par leur perfection. C'est cette profession de foi, cet hymne à la vie que compose et chante Anselme à travers des textes qui sont autant musique que poésie».
Ed. LA PENSEE UNIVERSELLE
4, rue Charlemagne — 75004 PARIS

MAISON DE LA CULTURE
ARMENIENNE
DE MARSEILLE
— 12-14, rue St. Bazile —
ARMENIE TRADITIONNELLE
Danse et Musique
● Conférence de GERARD MADILIAN
Professeur de danse
de caractère arménien et caucasien
● Démonstration avec
— Le groupe de danse ANI de la MAJC de Marseille;
— L'Ensemble instrumental Kégham Bagdassarian dirigé par Sarkis Eurdékian.
Vendredi 8 Avril à 21h
— Entrée libre —

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ Մարտէյի Լէօլա Սա- տունի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը Հինգ- շաբթի, Ապրիլ 7, ժամը 20.30-ին, սովո- բական հաւաքատեղին:

Լիւնի Ս. Յակոբ Մայր Եկեղեցւոյ պայ- ծատութեան համար հետեւեալներ Ազգ- Միութեան կը նուիրեն. — Փափագեան եղբայրներ 20.000 Ֆր. Եկեղեցւոյ, Լիւնի Տիկնայի Միութիւն 15.000 Ֆր. Եկեղեց- ւոյ, Տէր եւ Տիկին Ճէպրայէլ Պահատու- եան 10.000 Ֆր. դպրոցին, Տէր եւ Տիկին Ճէպրայէլ Պահատուրեան 3.000 Ֆր. դպր- րոցին, Համբարձում Գարսոհանեան, Տէր եւ Տիկին Վաղիտիկ Միսքեան եւ Ոմն՝ 1000-ական Ֆր. Եկեղեցւոյ, Այրի Տիկին Տօրմաճեան, Պր. Յարութիւն Բէք- մէզեան, Տէր եւ Տիկին Օննիկ Հարէլեան 500-ական Ֆր. Եկեղեցւոյ, Պր. Չարեհ Բէհրամեան 500 Ֆր. դպրոցին, Տիկին Մակեդեան, Տիկին Ժամկոչեան, Տէր եւ Տիկին Ժորժ Չարուրեան 300-ական Ֆր., Պր. Յակոբ Փարանճեան, Տիկին Արաքի Պէրպէրեան, Շահնար Գրիգորով, Տէր եւ Տիկին Մակեդեան, Տիկին Պայծառ Կար - միրեան, Տէր եւ Տիկին Ժորժ Մամաս 200-ական Ֆր. Եկեղեցւոյ, Տիկին Թա- դուհի Ղարաբեան, Շուշան Ղամպէրեան 100-ական Ֆր. Տիկին Օսոգեան 700 Ֆր., Ժան Տէր - Պարտասարեան 150 Ֆր.:

ՀԵՐՄԻՆԷ ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆԻ
ԿԻՐՍԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՒՆԵՆՈՒԹԵԱՆ
50ԱՄԵԱՑ ՅՈՒՆԵԱՆ
ԿԻՐԱԿԻ, ԱՊՐԻԼ 10, ԺԱՄԸ 16-ԻՆ
MUSEE GUIMET
6, Place d'Iéna — (M° Iéna)
կազմակերպութեամբ՝
ԳՊՐԵՎԱՆՔ, ԷՍՍԵԱՆ, ԿԵԳՐՈՆԱԿԱՆ
ՏԱՏԵԱՆ ԵՒ ՖԵՐԻԳԻԻՎԻ
ՎԱՐԺԱՐԱՆՆԵՐՈՒ ՍԱՆՈՒՑ
ՄԻՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒՆ
յոսօֆ կ'առնեն
յիշեալ Միութիւններէ
ներկայացուցիչներ
ԳԵՂԱՐՈՒԵՍԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳՐԻՆ
ԿԼ ՄԱՍՆԱԿՑԻՆ
ՖԵՐԻԳԻԻՎԻ ՍԱՆՈՒՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ԵՐԳՉՍԱՆՈՒՄԲԸ ԵՒ ԱՆԻ ՔԱՌԵԱԿԸ
Արտասանութիւններ՝ Վարուճանէն,
Չարիֆեանէն, Կարպուտիկեանէն եւ
ընթերցում՝ Շ. Շահնուրէն:
— Մուտքը ազատ է —

DATE A RETENIR
Le COMITE REGIONAL DE FRANCE DE L'U.G.A.B. porte à la connaissance du public et les anciens résidents arméniens de la Cité Internationale Universitaire de Paris que le **DINER - BAL** qu'il organise le Samedi 4 juin dans les salons de l'Hôtel Intercontinental de Paris sera au profit du Pavillon Arménien Marie Nubar.
Ultérieurement les détails.

DATE A RETENIR
Samedi 14 Mai
► **SUPER DISCO** ◄
organisé par
le **COMITE DES JEUNES**
de l'U.G.A.B. de PARIS

Ս. ՅՈՒՂԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻՉ
Պատարագ 10-ին: Կը պատարագէ՝ ԱԻԵՏԻՍ ՔՉՆՅ. ՊԱԼԳԵԱՆ
Պատարագի աւարտին հոգեհանգիստ վասն համօրէն ննջեցելոց:

Ս. ՄԱՐԿԱՍ ԱՍՏՈՒԱՍՏԻՆ ԻՍԻ
Պատարագ 10-ին եւ հոգեհանգիստ:

ՎԱՐԱԳԱՅ Ս. ԽԱՉ ԱՐՆՈՒՎԻԼ
Պատարագ 10.45, եւ հոգեհանգիստ: Կը պատարագէ եւ կը բարոզէ՝ ՄԵՍՐՈՊ Ա. ՔՉՆՅ. ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ

Ս. ՊՈՂՈՍ-ՊԵՏՐՈՍ ԱՆՏՈՐՎԻԼ
Ժամերգութիւն՝ 9, պատարագ՝ 10 եւ հոգեհանգիստ:

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ՇԱԻԻԼ
Պատարագ՝ 10.30:

Ս. ՅԱԿՈԲ — ԼԻՈՆ
Պատարագ եւ հոգեհանգիստ՝ 10:

ՇԱՐՎԻԾՕ — Ս. ՆՇԱՆ
Ժամերգութիւն եւ հոգեհանգիստ ժամը 10-ին:

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ՎԱԼԱՆՍ
Ժամերգութիւն՝ 9, պատարագ՝ 10:

ՄԱՐՍԷՑԼ ՍՐԱՌՑ ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՅ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ
Ժամերգութիւն՝ 8.30, պատարագ՝ 10: Կը պատարագէ՝ ԳԱՐԵԳԻՆ ՎԱՐԳՈՒՊԵՏ ՊԵՔՃԵԱՆ

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ՊՕՍՈՆ
Ժամերգութիւն՝ 9, պատարագ՝ 10:

ՍԷՆԹ՝ ԱՆԹՈՒԱՆ Ս. ՎԱՐԱՊԵՏ
Պատարագ՝ 10, հոգեհանգիստ:

ՊՈՒԼՎ. OSSO — Ս. ՅԱԿՈԲ
Ժամերգութիւն՝ 8.30, պատարագ՝ 9.45, հոգեհանգիստ՝ 11.10:
Գերեզմանօրհնէքի համար, Երկուշաբթի՝ Տէր Հայրը ժամը 14-էն սկսեալ կը ֆանէի գերեզմանատունն է, իսկ երեք- շաբթի, ժամը 9-էն սկսեալ Սէն - Լուի գերեզմանատունը:

ՍԷՆ-ԺԵՐՈՍ Ս. ՍԱՀԱԿ-ՄԵՍՐՈՊ
Ժամերգութիւն՝ 9, պատարագ՝ 10-ին եւ հոգեհանգիստ:

ՍԷՆԹ՝ ԱՆԹՈՒԱՆ Ս. ԹԱՂԷՈՍ
Ժամերգութիւն՝ 9, պատարագ՝ 10, հոգեհանգիստ՝ 11.30: Գերեզմանօրհնէքի 14:

ՍԷՆԹ ՄԱՐԿՐԻԹ
Պատարագ՝ 10, հոգեհանգիստ՝ 11.30:

Meubles
Ghazarian
4.000 m² de mobiliers présentés en ambiance
Z. I. Vitrolles à 20 km de Marseille tél.: 42. 89. 27. 47

« Բացառիկ զեղչ « Յառաջ » ի բաժանորդներուն »

derrière m'enlaçant des bras pour tenir les rennes. Nous ne l'avons jamais fait.

— Continue.

— Je me demande si je n'ai pas voulu concourir à réparer cette injustice. Nous n'avions plus ni cheval, ni rennes, ni terre à parcourir. Cette ruine fut le moyen de corriger cette mauvaise donne.

Quand je pense à tout le concours de circonstances nécessaire pour en arriver là. Je me dis que c'est un peu une histoire de fou — une bonne histoire — comme une obsession du destin.

A ma sortie du collège arménien il m'aura fallu rencontrer Paul Lagriffoul, le fils du sculpteur, grand prix de Rome, qui enseignait aux Beaux-Arts avec Belmondo, le père de l'acteur. Deux sculpteurs bien méconnus et pourtant d'une grande qualité. Paul voulait faire Architecture. C'était mon vœu que je ne croyais plus pouvoir aborder, m'étant dirigé en philo pour aller au journalisme, autre feu secret et qui au fond me correspondait peut-être mieux. Paul m'a fait entrer aux Beaux-Arts plus rapidement que je ne le croyais possible sans le bac, par cet examen que j'avais préparé pour ne pas le laisser seul et que nous avons réussi tous les deux. Equivalence qui ouvrait l'architecture aux non étudiants, voie qui n'existe plus aujourd'hui. Premier jalon pour arriver en Provence.

C'est aux Beaux-Arts que je rencontrais Elisabeth Purselle, d'une famille de musiciens. Elle vivait au début de la rue de Rennes. J'étais amoureux d'elle, qui représentait tout ce que je croyais ne pas pouvoir posséder: une tradition familiale, une aisance financière, être serein et intégré. Je vivais dans le vingtième arrondissement, je me sentais démuné, inférieur à elle. C'est d'ailleurs ce sentiment qui a failli faire capoter le deuxième jalon de ce parcours.

Un jour elle me propose, pour gagner un peu d'argent de poche, d'aller travailler à déménager des livres chez un ami de leur famille l'éditeur Robert Lorem. Il s'installait en Provence. Je m'en souviens très nettement. J'étais blessé. Pas question pour elle d'y aller. Elle pensait me rendre service, moi qui en avais besoin.

— Tu ne m'a jamais raconté cette histoire avec ce côté blessant pour toi.

— J'en parlais pas. C'était étouffé. Paul, mon ami étudiant en architecture, que je conviais me dit que c'était une très bonne opportunité. Nous y allâmes tous deux. Robert Lorem nous accueillit très gentiment. Le père Lecourt était là et sautillait entre les cartons. Nous passâmes deux bonnes journées, et revînmes chargés de livres. Robert avait poussé la délicatesse en nous invitant à midi au restaurant, un italien, qui tenait une fort bonne table. C'est à cette table, devant une belle nappe blanche couverte d'antipasti que le destin est venu jouer avec moi.

Robert nous parla de sa nouvelle installation en haute provence.

Il dit aussi qu'il restait quelques maisons abandonnées et que ce n'était pas cher. Il parla entre autres d'une maison «Les amandiers» et du château de Tordeau. Il nous laissa son téléphone, nous invitant à venir le voir pendant l'été, qui était proche, nous étions en juin.

— Le château dont tu parles c'est celui de la route de Lure. Il n'y a qu'un tas de pierres et quelques ruines.

— Oui mais je ne le savait pas. Je n'allais même pas le voir quand j'arrivais ici début juillet. Je m'en souviendrais toute ma vie, comme d'hier. J'arrivais à Manosque à midi. Il faisait grand soleil, chaud et sec. Il ne faut pas plus d'une demi-heure pour arriver chez les Lorem. La traversée du «désert de Sillance» tel qu'il est justement surnommé fut un choc visuel et émotionnel comme je n'en avais pas reçu depuis la beauté grecque l'an d'avant.

La lumière et le ciel semblaient descendre lentement dans un assourdissant tintamare de cigales.

L'accueil de Robert et Olga fut très amical. Il m'indiqua comment rejoindre les «ruines», me donna une bouteille de vin frais, du pain et du saucisson. Nous devions nous revoir le soir.

— Tu t'es décidé tout de suite.

— Oui. Je veux d'abord en revenir à la découverte récente que j'ai faite, et essayer de te faire découvrir à quel point j'ai été emporté sans très bien m'en rendre compte.

La première maison était la grange du bois. Trop en ruine, inhabitable rapidement à mes yeux et trop grande. Le site en était pourtant fort beau. Puis ayant perdu le chemin, je roulais à travers champs quand je vis le côté ouest des «amandiers». Le pigeonnier, la grange et un mur de clôture se composaient admirablement sur une pente douce vers le sud. Je grimpais sur le plus haut mur et contemplais d'en haut cet amas de ronces et de murs sans toit, les deux mains plantées dans les poches.

Du haut de mes vingt ans il s'est passé quelque chose. Est-ce l'intimité du lieu avec cette petite cour intérieure? Est-ce que quelqu'un d'autre a décidé pour moi que c'était ici, que c'était possible? De quoi s'agissait-il? Je n'en savais trop rien mais la décision était prise. Une soudure secrète s'est faite avec notre histoire, nos antécédents dont j'estimais mal le poids et la force à cette époque.

En fait il s'est agit ici, pour moi, sans le savoir consciemment, de nous venger. Sans violence, d'une façon positive, en travaillant avec nos faibles moyens, avec joie et amour, je nous sentais sans limite. Nous pouvions tout entreprendre, tout réussir. Ce n'était que justice. Nous récupérons notre dû: un centre, un lieu, une continuité.

Souvent tu t'en souviens, je pense à ton père, Dédé ici, et toi aussi tu me dis le voir.

— Oui. Il en aurait fait un paradis. Tu le fais à sa place. C'était un constructeur comme toi. Pas moi. Sans toi nous ne serions pas là. Je me suis réfugié en moi, dans ma peinture, dans mes bouquins. Mon pays ce sont mes amis. Mon pays c'est là où je suis bien avec les gens que j'aime. La patrie c'est une connerie qui sert à envoyer de pauvres types au front pour se faire tuer, je l'ai vu en 40. Ici je suis chez moi, c'est mon pays intérieur.

C'est curieux ce que tu dis. Ce besoin de vengeance — toute paisible et intérieure pour ta part — aurait sauté deux générations?

— Je découvre cette continuité familiale depuis peu. Tu n'as rien fait d'intentionnel pour me faire agir comme ça. Non. C'est simplement l'héritage de notre patrimoine à nous. C'est notre histoire. Elle conduit, elle dirige notre vie. Je n'y peux rien. Crois-tu qu'il serait mieux de se révolter, de couper les ponts.

— Non, se laver le cerveau serait de la torture. Ce que tu viens de raconter c'est comme un arbre mort. On croit qu'il est mort. Il y a sa carcasse noire, vaincue par le temps, la foudre, ou le feu et puis un jour sans que personne ne l'attende il y a, à côté une petite tige qui sort et reflurcit. Il y a eu tout un travail souterrain et nécessaire. La vie s'est enfouie dans les racines du vieil arbre que l'on croyait mort, mais il ne l'était pas, et tout recommence. Quelle merveilleuse histoire que la vie, toujours renouvelée! Quel mystère toujours neuf!

— Aussi étrange que cela puisse paraître je découvre ces temps-ci qu'il y a une continuité en fait. Continuité avec un passé que je connais bien mal. Où étaient ces terres en Anatolie, à qui étaient-elles?

— C'était à Bardizak, le village familial de papa. Cela lui venait de sa mère. Il était l'unique héritier de toute une dynastie. Il ne travaillait pas la terre lui-même. Il était maître charpentier. Il avait des Lazes, une petite race qui vivait au nord sur le bord de la mer noire, pour métayers. L'argent allait à sa mère.

Au retour, après la déportation organisée par les Turcs pendant la guerre de 1914 toutes ces petites gens qui vivaient sur ces terres se sont ragaillardies et ont dit: «c'est à nous». Il n'y avait pas grand chose à dire pour ses droits après ce qui c'était passé. Ainsi tout est parti. Il fallait une journée à dos de cheval pour faire le tour de ses terres entre Bardizak et Ovadjik. Cela lui venait de ses ancêtres et c'est pour cela que papa pleurait. Il disait: «ils m'ont tout piqué ces fils de ...» Der Hagopian en parle dans son bouquin.

— Et les quatre cents bêtes à cornes?

— Ça, c'est à Ovadjik. Araxi avait amené en dot ses terres sur lesquelles il y avait déjà un troupeau, et papa en avait acheté d'autres. Soit cela se passait avec l'argent qu'il gagnait, soit les gens le payaient en nature et ainsi il accroissait le troupeau. Sur ses terres il plantait aussi du tabac, du blé, du maïs. Il aimait bien le tabac. A Noisy plus tard il continuait à en planter bien que ce soit interdit. Grâce à ça, pendant la guerre de 40 il a toujours pu fumer.

Il avait aussi plusieurs maisons sur ses terres.

— Il devait avoir dans les trente cinq ans quand il a tout perdu?

— Oui à peu près.

— Et le mariage de Dédé, c'est une drôle d'histoire ça! j'aimerais que tu me la racontes encore une fois pour bien l'enregistrer.

— C'est chouette ça. C'est tout simple. Elle lui a plu. Araxi avait dans les treize ans. Il a du la voir dans la rue jouer pendant qu'il construisait à Ovadjik. C'était une gamine. Il a du faire sa demande. Pas directement je crois, il fallait un intermédiaire qui fasse boire grand père. Je ne connais pas la coutume exacte, mais enfin il y avait un usage à respecter. Ce qu'il avait dû faire.

Grand père avait dit: «il travaille comme un Ech — un âne — je ne l'ai jamais vu au café, il ne sait pas boire, je ne l'ai jamais entendu chanter: il ne sait pas vivre. Pas question d'un SOUFOU avant l'âge dans ma famille». On disait soufou d'un type qui joue le sage avant d'avoir vécu.

Eva ne voyait pas pareil. Elle disait: «AGHEG É, c'est bien, il apportera un peu d'argent à la maison, la petite n'aura pas de soucis à se faire». Parce que bien entendu il fallait qu'ils vivent à la maison des parents. Grand père a dit: «Non. Elle est trop petite. Il n'a qu'à attendre».

Cela ne convenait pas tellement à papa. Au village il y avait une bande de hooligans dont le chef était Donig. Des viveurs qui piccolaient dur. Papa est allé les voir, certainement sur un conseil qu'il avait reçu. Ils ont passé un marché. Donig devait faire courir le bruit qu'il avait reçu l'ordre d'enlever avec ses gars la petite pour Honnig. Ensuite papa devait s'enfuir et aller vivre dans un autre pays avec la petite et le bruit courait qu'il avait assez d'argent pour le faire. Tu parles!

Papken me regarda les yeux plissés. Nous riâmes de bon cœur.

— Ils sont allés dire ça à Eva?

— Non. C'était inutile. Ils en ont parlé dans les cafés. Tout le village l'a su. Ils ont eu tous les moyens de faire courir le bruit. Pour les payer, papa leur a offert deux moutons à la broche et de quoi boire pendant plusieurs nuits.

Grand père n'a pas eu peur. Cela m'aurait étonné de lui. Non. Il a compris. Il a dit à sa femme: «Il fait bien les choses. Ça va. Il est vraiment amoureux».

Après ils ont été d'accord assez vite.

— Quel âge avait Dédé?

— Je sais pas. Yeprem m'a dit la dernière fois que ça dépendait des jours. De temps en temps il était vieux, il reculait sa date de naissance. D'autres jours il était jeune. S'il est bien mort à quatre vingt deux ans, il devait avoir trente ans à son mariage, plus ou moins.

— Et le mariage?

— Une fête à tout casser. Tout le village était invité. Cela a duré des jours et des jours. On n'a plus idée de ça aujourd'hui.

— En fait je suis un peu déçu. Il ne l'a pas enlevée sur son cheval en la prenant dans la rue pendant qu'elle jouait en disparaissant dans un nuage de poussière. J'imaginais des palabres sans fin et une réconciliation ultérieure.

— Non. Il en a fait courir le bruit. Il ne l'aurait jamais osé. Il s'est installé à Ovadjik. Il a construit une maison à côté de chez grand père, avec leur bénédiction, une maison dans laquelle je suis né.

Dédé était très connu comme constructeur avant son mariage. Les Turcs, les Tcherkesses venaient le chercher pour construire, même des minarets. Ils a commencé à l'âge de douze ans avec des Var-

bed — des maîtres — pour devenir char-

pentier.

— Je ne savais pas ça. Il a construit des minarets en bois?

— Oui. Il était très coté. Il les construisait avec une plateforme en haut, tout en bois. Il lui arrivait même de faire le muezzin.

— Quoi! Il faisait l'appel à la prière en turc?

— Oui. Oui.

— Mais c'est incroyable. Pourquoi faisait-il ça?

— Pour être bien vu. Il savait tous les chants, depuis tout jeune. C'était sa façon de se faire accepter.

— Il était un peu conformiste Dédé, non?

— Oui. «C'est ça qui est bien, c'est ça qu'il faut faire» disait-il.

— Pareil avec Staline pour l'Arménie plus tard. Il pensait qu'il avait raison pour le bien des Arméniens.

— C'était un type simple, illettré, et respectueux. Celui qui avait le pouvoir ne pouvait pas l'avoir sans raison à ses yeux. Donc la raison était forcément de son côté.

— Et Mardig le grand père, lui n'était pas du tout conformiste. Au contraire!

— Complètement opposé.

— Toi tu a été un mélange des deux?

— Moi j'ai été ... en fait j'avais la trouille de mon père: qu'est-ce qu'il me battait. Ça se faisait, ça se faisait pas. Il fallait obéir. Et pour grand père c'était ce qui ne se faisait pas qu'il fallait faire: la liberté.

— Tu es tout à fait ce côté double. D'une part sérieux, organisé, travailleur ne ménageant pas tes efforts, de l'autre complètement lâché parfois, bohème au fond, prenant la vie du bon côté.

— Tu dois avoir raison. D'un côté Dédé le maître charpentier, de l'autre Mardig, l'artiste troubadour. Je suis un peu les deux à ma façon.

— Qu'est-ce que tu préfères? Ton côté Mardig?

— Bien sûr.

— Alors pourquoi ne pas avoir mis en valeur ton côté qui semble plus naturel, plus riche? Pourquoi ne pas avoir essayé de vivre de ton art?

— Par manque d'une espèce de confiance en moi. Pas dans l'expression artistique, mais dans ma faculté de savoir comment m'y prendre dans ce monde, de lois et de règles que je ne connais pas. Et puis en revenant d'Allemagne après les camps, après les massacres de Belgique j'étais un autre. Je n'étais plus seul. Il y avait toi et maman, j'étais marié. J'ai dû trouver un métier pour faire vivre les miens.

— Mais peindre c'est un métier.

— Non. Ce n'est pas pareil. C'est incertain. Et puis pour peindre il faut être seul. Je n'ai jamais abandonné, mais ça ne pouvait plus être la priorité. C'est resté mon univers intime nécessaire pour m'exprimer.

— Il fallait pousser la peinture à la vente. Tu n'en avais pas envie. D'un côté je te comprends et t'approuve; tu penses que l'art, la beauté sont du domaine du don. Tu penses que la recherche de la vente nuit à la qualité de la création qui est une forme d'offrande et de célébration. D'un autre côté je regrette pour toi. Je pense que tu avais, tu as toujours, l'étoffe d'un vrai peintre de la féerie de la vie. Etre reconnu t'aurait gratifié.

Tu aurais eu besoin d'une Eva de la peinture, d'être protégé dans ton art comme tu l'avais été dans ton enfance par ta grand-mère. Tu n'a pas eu cette sécurité, ou le temps nécessaire pour la trouver. La guerre est venue pour tout brayer une fois de trop.

— Oui. J'étais cassé. La coupure de la guerre s'est ajoutée à celle de Venise, de la Grèce, et d'Asie-Mineure.

— Ce qui m'a toujours étonné c'est ton manque, semble-t-il total, d'amertume.

— L'amertume est une profonde erreur. C'est le signe d'une chose ou d'événements non digérés. Il faut savoir tout transformer...

— ... en miel pour les autres?

— Tu commences à bien me connaître.

— Que veux-tu le miel ainsi fabriqué est un mystère attirant!

J.-P. BODOSSIAN

Օր - էլիզապետ Մուսկեան,
Տէր եւ Տիկին Կի Մուսկեան եւ զաւակները՝ Վահէ եւ Շուշան,
Տիկին Վարդուհի Մուսկեան,
Թագուհի, Շուշանիկ Մուսկեան,
Տիկին Տիրուհի Կելիեան,
Տիկին Մանուշակ Տէր - Սահակեան,
Տիկին Սրբուհի ձերկայեան եւ ընտանիքը (Պոլիս),
Տէր եւ Տիկին Կելիեան եւ զաւակները,
Տէր եւ Տիկին Ալեքսանեան եւ զաւակները,
Տէր - Սահակեան, Սահակեան եւ Սալբեան ընտանիքները,
Մուսկեան ընտանիքը (Թուրքիա),
Տիկին Հիրտա Եաքոյեան,
ինչպէս նաեւ իր բազմաթիւ բարեկամներն ու հայրենակիցները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր, մեծ - մօր, ներոջ, հօրաբորջ, զարմուհիին եւ կնքամօր՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ
ՏԻՐՈՒՀԻ ՄՈՒՍԿԵԱՆԻ
(Ծննդ. Տէր - Սահակեան, Պարտիզակցի)
յանկարծական մահը, որ պատահեցաւ Ապրիլ 3-ին, իր բնակարանը, 80 տարեկանին:

Յուզարկաւորութիւնը կը կատարուի, Հինգշաբթի, Ապրիլ 7, ժամը 14-ին, Փարիզի Ս. Յովհաննէս - Մկրտիչ Եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Պանէօ - Քոմիւնալի գերեզմանատունը, ամփոփելու համար ընտանեկան դամբարանը:
Մահազոյ շատացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

2/114, Allée Anatole France
92220 Bagneux

«ՅԱՌԱՋ» - Մեր ցաւակցութիւնները յղբացեալին զաւակներուն:

MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE DE MARSEILLE
12-14, rue St. Bazile
ARMENIE TRADITIONNELLE
Danse et Musique
• Conférence de GERARD MADILIAN
Professeur de danse de caractère arménien et caucasien
• Démonstration avec
- Le groupe de danse ANI de la MAJC de Marseille;
- L'Ensemble instrumental Kégham Bagdassarian dirigé par Sarkis Eurdékian.
Vendredi 8 Avril à 21h
Entrée libre

U.G.A.B. ՎԱՐՍՊՈՒՅԻ
PARIS ՓԱՐԻԶ
AU PROFIT DES ENFANTS ARMÉNIENS DU LIBAN
CONCERT EXCEPTIONNEL par LA CHORALE D'ENFANTS « KAROUN »
créée par Juliette YILMAZIAN
dirigée par Khatchig YILMAZIAN
le mardi 12 avril à 20 h 30 précises à la Salle Guimet
6, place d'Iéna - Paris 16e

ՀԱՄԱՐՉՈՒՄԸ
ե՛ւ
ՀՈԳԵԳԱԼՈՒՍԸ
ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՅԻ
ՄԱՆԿԱՆՑ ԲՈՅՆԻՆ ՄԷՋ
Հ Ա Մ Ր Ա Ր Չ Ո Ւ Մ 4 0 Ր
Մայիս 12, 13, 14 եւ 15
Մեկնում Հինգշաբթի
Հ Ո Գ Ե Գ Ա Լ Ո Ւ Ս Տ 3 0 Ր
Մայիս 21, 22 եւ 23
Մեկնում Շաբաթ
Départ de l'autocar
Jeudi matin Samedi matin
Mairie de Clamart 7 H 30
Issy-les-Moulineaux 8 H
Alfortville - Place Carnot 8 H 30
Gare St.Lazare - 25, rue de Rome 9 H
Participation aux frais :
Voyage, séjour pension complète et excursions jusqu'au Mont Saint Michel
Ascension : 470 Frs Pentecôte : 370 Frs
Աւանդական հիւրասիրութիւն, օթոբարով ամէնօրեայ պոստներ Մանչի ափերուն մինչեւ Տօլիլ եւ Մոն Սէն Միշլ, հայկական մթնոլորտ:
Ծախքերու մասնակցութիւն՝
Երթ ու դարձ, հիւրասիրութիւն եւ պոստներ
Հարրարձում՝ 470 Ֆր.
Հոգեզարուստ՝ 370 Ֆր.:
Տեղերը ապահովելու համար հեռ. - 39 - 85 - 36 - 53

Première personnalité d'Arménie Soviétique à Paris
depuis les manifestations d'Erevan
ROBERT DAVIDIAN
PROFESSEUR ES LETTRES
A L'UNIVERSITE DE EREVAN
(chaire de journalisme)
RENCONTRE - DEBAT
Vendredi 8 Avril à 20 heures 30
Grande Salle
de la Maison des Anciens Elèves
de l'Ecole Nationale des Arts et Métiers
9 bis, avenue d'Iéna (M° Iéna)

Marten Yorgantzy
AU RESTAURANT
CAUCASE
99 bis, Avenue de Verdun, Issy-les-Moulineaux
LE VENDREDI 15 AVRIL
Réservation : 46 - 38 - 96 - 30

ՅՈՒՆԵՍԿՈ
ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՅԻ ՄԱՐՏԵՅԻ ԼԷՅՈՒ ՍԱՍՆԻ
մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը Հինգշաբթի, Ապրիլ 7, ժամը 20.30-ին, սովորական հաւաքատեղին:
ԿԱՍԻ ՈՒՆԵՆԱԼ
ՄԱՐՏԵՅԻ. - Հայ Մշակոյթի Տունը արեւարձի (12-րդ) հարկերոյթը, Կիրակի, Մայիս 15-ին, ժամը 13-ին:

ՎԻԷՆ
Պ Ա Տ Ա Ր Ա Գ
Ապրիլ 10, Կիրակի, առաւօտեան ժամը 10-ին, Վիէնի Սէն - Քէտտր մատրան մէջ, պատարագ կը մատուցուի:
Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ԶԱՏԻԿ ՎԱՐԴԱՊԵՏ ԱԻԵՏԻՔԵԱՆ
Պատարագի երգեցողութիւնը կը կատարուի Վիէնի Դպրաց Դասին կողմէ:

ՅՐԱՆՍԱՀԱՅ ԳՐԱՂՆԵՐՈՒ
ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆ
ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ Ե.
ՆԻԿՈՂՈՍ ՍԱՐԱՅԵԱՆ
Արեւիկի եւ Արեւմուտի միջեւ
Կը ներկայացնեն՝
ՆՈՐԱ ՊԱՐՈՒԹՃԵԱՆ
ԿԱՐԱՊԵՏ ՏԱՔԷՍԵԱՆ
Ապրիլ 8, Ուրբաթ, ժամը 20.30-ին՝
Հ. Բ. Ը. Մ. -ի Ալեք Մանուկեան սրահը:
118, rue de Courcelles - 75017 PARIS
(M° COURCELLES)
Մուտքը ազատ է:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՅ
ՀԱՆԴԻՊՈՒՄՆԵՐ
Հ.Օ.Մ. -ի Կեդրոնական վարչու. - թեան ատենապետուհին Տիկին Արփի Պալեան, Յրանասայ Կապոյտ Խաչի անդամներու, հեռ պիտի ունենայ տեղեկատուական հանդիպումներ:
Ստորեւ կազմակերպուած հանդիպումներու յայտարարութիւն. -
ՓԱՐԻՉԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՆԵՐ, Ուրբաթ, Ապրիլ 8, ժամը 20-ին:
ԿԵՂԻՐՈՆԱԿԱՆ ՅՐԱՆՍԱ. -
Վիէնի Հայ Մշակոյթի Տունը, Շաբաթ, Ապրիլ 9, ժամը 20-ին:
ՄԱՐՏԵՅԻ. -
Մարտէյի Հայ Մշակոյթի Տունը, Կիրակի, Ապրիլ 10, ժամը 15-ին:
Բոլոր ընկերակցութիւնները պարտաւորուի են:
ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Ս. ՅՈՒՆԱՆԷՍ-ՄԱՐՏԻՑ
ՓԱՐԻՉ
Հինգշաբթի օր, Ապրիլ 7, Ե. օր Ջուզեպե Աւետումն է Սուրբ Աստուածածին Այս սոթիւ, ժամը 10-ին, Փարիզի Ս. Յովհաննէս - Մկրտիչ Մայր Եկեղեցի մէջ պատարագ կը մատուցուի:

ԵՆՈՐԱԿԱԼԻԿ
Շարժիկ Ս. Նշան Եկեղեցոյ Ապրիլ Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացուի է հետեւեալ նուէրները. -
Պր. Պէրնար Պըշաքեան (Հոլանտա) 300 Ֆ., Պր. Գրիգոր Ասատուրեան (Փարիզ) 400 Ֆ., Պր. Արթուր Պէրպէրեան (Շաբաթ) 100 Ֆ., Պր. Կարպետ Յովհաննէսեան (Շաբաթ) 150 Ֆ., Պր. Ժան Պէրպէրեան (Շաբաթ) 500 Ֆ., Պր. Մարգար Մարգարեան (Լիոն) 500 Ֆ., Պր. Արման Պաշտուրեան (Լիոն) 500 Ֆ., Պր. Արթուր Պաշտուրեան (Լիոն) 1000 Ֆ., Տէր եւ Տիկին Սուրբատեան (Փոն - սը - Շէրի) 400 Ֆրանք:

Պատանի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Եկեղեցոյ Թաղ. Խորհուրդը շնորհակալութեամբ ստացած է փոխան ծաղիկապսակ հետեւեալ նուիրատուութիւնները. -

Յովհաննէս Անէմեանի թաղման արժիւթի Օր. Բիւրիսի եւ մայրը Ազիզեան 200 Ֆ., Տէր եւ Տիկին Ալէն Պապրեան, Արթուր Եկեղեան ընտանիք, Պէտրեան ընտանիք Տէր եւ Տիկին Հայկ Աճէմեան 100-ալիք Փրանք, Պր. Յովհաննէս Դանիէլեան 150 Ալիք Տիկին Հերանոյ 500 Ֆ., Տէր եւ Տիկին Սարաճեան եւ զաւակները, Սարաճեան ընտանիք, եւ Տիկին Ժան Տօրեան 100-ալիք Ֆր.:

Պանդուխտ Ծերիկեանի թաղման արժիւթի՝ Տէր եւ Տիկին Աւետիս Աճէմեան Պր. Յովհաննէս Կուստուրեան եւ զաւակները 100-ալիք Ֆ., Պր. Պէրճ Ծերիկեանի 500-ալիք Փրանք, Տիկին Մարի Բիւրիսեան 200 Ֆ., Պր. Վարուժան Բիւրիսեան 100 Ֆ.: (Շար.)

FONDATION LEA ET NAPOLEON BULLUKIAN
COMMUNIQUÉ
Suivant le testament en date du 29 décembre 1983, Monsieur Napoléon BULLUKIAN décédé à Lyon le 12 avril 1984, a laissé son actif successoral à la constitution d'une :
«FONDATION LEA ET NAPOLEON BULLUKIAN»
sous l'égide de la FONDATION DE FRANCE
ayant pour objectifs suivants :
- Encourager la recherche médicale et particulièrement sur le cancer;
- Participer aux œuvres sociales et d'entraide de l'Eglise Arménienne d'Etchmiadzine;
- Encourager les jeunes artistes suivant les décisions du Conseil de la Fondation.
Un secrétariat administratif fonctionne à LA MALMAISON
18, rue Louis Tourte - 69410 CHAMPAGNE AU MONT D'OR LYON, FRANCE
qui était le domicile de Monsieur et Madame BULLUKIAN, et qui pourrait être utilisé pour des expositions, conférences, colloques, séances culturelles et musicales, et à la constitution progressive d'une bibliothèque spécifiquement arménienne etc.
Il sera procédé à une nouvelle attribution des revenus de la Fondation en faveur de toutes associations qui pourraient prétendre à une aide selon les objectifs précités de la Fondation.
Les demandes doivent être adressées au secrétariat de la Fondation dans un délai expirant le 30 avril 1988.
Les attributions seront proclamées ultérieurement.
pour le Conseil d'Administration de la FONDATION LEA ET NAPOLEON BULLUKIAN
Le Président
Professeur Pierre MARION
Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH» - 83, Rue d'Hauteville - 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

ՀՊԳՅԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷԼԻ.

Տէր և Տիկին Ժան Հեյքոմեան և զաւակները, Տիկին Արաքէլի և զաւակները, ինչպէս նաև ընտանեկան բոլոր պարագաները ցատով կը ծանուցանեն իրենց հօր, մեծ - հօր և զարմիկին ՎԵՐԱՊՈՏՈՒԵԼԻ

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՀԻՎԱԾԵԱՆԻ մասը, որ պատահեցաւ Ապրիլ 3-ին: Յուզարկաւորութիւնը կը կատարուի Հինգշաբթի, Ապրիլ 7, ժամը 15-ին, Մարտչիւր Աւետարանական Եկեղեցին, Ալբընի տը լա Ֆելմոն:

Մահագոյ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրև այդ նկատել:

«ՅԱՌԱՍ» — Մեր ցաւակցութիւնները ողբացեալ վերապատուելիք ընտանիքին:

ՆՈՐՀԱՎԱԽՔ

Պատենի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Եկեղեցւոյ թաղ. Սորոսարքը շնորհակալութեամբ ստացած է փոխան ծաղկեպսակի հետեւեալ նուիրատուութիւնները: - Երուանդ Տօրուեանի մասնուն առթիւ: - Այլի Տիկին Ազատուհի Տօրուեան 200 Ֆր., Տէր և Տիկին Աշոտ Վարդանան, Տէր և Տիկին Վանիկ Սրբոյան 100-ական Ֆրանք, Տէր և Տիկին Ալէն Պաղբաճեան, Տիկին Հռիփսիմէ Տօրուեան 200-ական Ֆրանք, Տէր և Տիկին Մինաս Աճաճեան, Տիկին Սիրոնեան և Տը Մարի, Պր. Գեղամ Մարգարեան, Տէր և Տիկին Շէլէլէկեան, Տէր և Տիկին Բիզանդ Պէրպէրեան 100-ական Ֆր., Այլի Տիկին Արմենուհի Մարգարեան և զաւակները 200, Տէր և Տիկին Արտաշ Թարութիւնեան 50, Ժազ Մեսրոպեան ընտանիք, Տէր և Տիկին Հայկ Մկրտիչեան 100-ական Ֆրանք, Տէր և Տիկին Թարութիւն Կիրակոսեան 200, Այլի Տիկին Բերուզ Կիրակոսեան 100, Սամուէլ Աճառեան ընտանիք 300, Տէր և Տիկին Մանուկ Քէլչիչեան 100, Տիկին Թէքեան 200, Պր. Պարոտ Շարաբեան 100, Տէր և Տիկին Մաճորեան 150, Հ. Մ. Ը. Մ. Արծիւ, Տէր և Տիկին Կիրակոսեան, Տէր և Տիկին Յակոբ Խիւճեան, Տէր և Տիկին Ժան Մարգ Կիւլեան, Տիկին Ազատուհի Տիրատուրեան 100-ական Ֆր., Տօրուեան ընտանիք (Լիոնէն) 500 Ֆ., Այլադեան, Փանոսեան, Ռուլիկ, Հանրի, Տիկին Անոյշ Ֆէրնանտեան 200-ական Ֆր.:

(Շար.)

Կապոյտ Սուրբ Պատենի Հ. Իսահակեան մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուիրանքները փոխան ծաղկիկի: - Տէր և Տիկին Ժազ Գարբիէլեան 500 Ֆ., Տէր և Տիկին Բարթեմիէ Գարբիէլեան 500 Ֆ., Տէր և Տիկին Ջենոր Մամէլեան 400 Ֆ., Տիկին Մարի Ամպրիլեան 100 Ֆ. իրենց մեծ - մօր՝ Այլի Տիկին Աննիկ Թագաբեանի (100 տարեկան) և մօրաբորջ՝ Այլի Տիկին Սոֆի Սարաոզլանեանի (96 տարեկան) մասնուն առթիւ:

Ստանուկի Վարդայ Սուրբ Սուրբ Եկեղեցւոյ հոգարարձութիւնը, շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուիրատուութիւնները, փոխան ծաղկիկի, Տիկին Թագուհի Ապայեանի մասնուն առթիւ: - Տէր և Տիկին Եղուարդ Գալաֆեան 1000, Հրաչեան ընտանիք 500, Տէր և Տիկին Վարդան Մանկասարեան 500, Տէր և Տիկին Ժիրայր Սողեկեան 300, Տիկին Գըրգոյեան 300, Տիկին Մայրո Այսեան 250, Տէր և Տիկին Եղուարդեան, Տէր և Տիկին Արա Շիրինեան, Տէր և Տիկին Ազարթ, Տէր և Տիկին Արթուր Սօթի, Տէր և Տիկին Սասուն Սօթի, Սահակեան ընտանիք և Գոյուրեանեան ընտանիք 200-ական Ֆրանք:

Պոլսահայ վաստակաւոր դաշնակահարուհի

Սիկին ԱՐՓԻՆԷ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ — ԱՂԸԾԵԱՆԻ մասնուն ջութակահարի առթիւ, Հայ Ազգային համալսարանի Բնիկեան թանկեան և հանգուցեալին բարեկամներուն փափաքին համաձայն յառաջիկայ Կիրակի, Ապրիլ 10, ժամը 11-ին հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Փարիզի Ս. Յովհաննէս - Մկրտիչ Մայր Եկեղեցին:

Կը հաղորդուի առ ի վիստելիս ողբացեալին յիշատակը յարգող ծանօթներուն:

ԿԱՊՈՑ ԽԱԶ

ՀԱՆԴԻՊՈՒՄՆԵՐ Հ.Օ.Մ. — Կեդրոնական վարչու — թեան ատենապետուհի Տիկին Արփի Պալեան, Ֆրանսահայ Կապոյտ Սուրբ անդամներուն հետ պիտի ունենայ տեղեկատուական հանդիպումներ: Ստորեւ կազմակերպուած հանդիպումներու յայտագիրը: — ՓԱՐԻՉԵԱՆ ՇՐՋԱՆ. — ՓԱՐԻՉԻ Հայ Մշակոյթի Տունը, Ռուր, բաթ, Ապրիլ 8, ժամը 20-ին: ԿԵՂԻՆԱԿԱՆ ՖԱՐՄԱՆԱՆ. — Վիլնէի Հայ Մշակոյթի Տունը, Շարաթ, Ապրիլ 9, ժամը 20-ին: ՄԱՐՍԷԼԻ. — Մարտչիւր Հայ Մշակոյթի Տունը, Կիրակի, Ապրիլ 10, ժամը 15-ին: Բոլոր ընկերակցներու ներկայութիւնը պարտաւորել է:

ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ՎԱՐՁՈՒԹԻՒՆ

ՅՈՒՆԵՏԵՐ

ԿԱՊՈՑ ԽԱՆՔ Մարտչիւր Լէօլա Ստանի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը Հինգշաբթի, Ապրիլ 7, ժամը 20-30-ին, սովորական հաւաքատեղին:

MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE DE MARSEILLE 12-14, rue St. Bazile ARMENIE TRADITIONNELLE Danse et Musique ● Conférence de GERARD MADILIAN Professeur de danse de caractère arménien et caucasien ● Démonstration avec — Le groupe de danse ANI de la MAJC de Marseille; — L'Ensemble instrumental Kégham Bagdassarian dirigé par Sarkis Eurdékian. Vendredi 8 Avril à 21h — Entrée libre —

- Հ. Բ. Ը. Մ. - Վիլնէի ՄԱՄՆԱԾԻՒՂ Հատուան տունին առթիւ՝ ճաշարարար և խմորի Կիրակի, Ապրիլ 10, ժամը 18-ին, Արսլան սրահին մէջ: 1, Քէ Փաժօ — վիլնի Սիրայիր հրաւէր բոլորին:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Նարեկ Տուրեանի «Քաջ Նապար» կը ներկայացուի Պոլսա - Դուրմպ, Մայիս 8-ին:

ՀԵՐՄԻՆԷ ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆԻ ԿՐԹԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՒՆԷՌՆԵՌՆԵՐՆԵՐՈՒՆ 50ԱՄԵԱՑ ՅՈՒՆԵՐԱՆ ԿԻՐԱԿԻ, ԱՊՐԻԼ 10, ԺԱՄԸ 16-ԻՆ MUSEE GUIMET 6, Place d'Iéna — (M° Iéna) կազմակերպուած Գերմանացի, ԷՍՍԵԱՆ, ԿԵՂԻՆԱԿԱՆ ՏԱՏԵԱՆ ԵՒ ՖԵՐԻԳԻՒՎԻ ՎԱՐԺԱՐԱՆՆԵՐՈՒՆ ՍԱՆՈՒՅ ՄԻՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒՆ յոսի կ'առնեն յիշեալ Միութիւններէ ներկայացուցիչներ ԳԵՂԱՐՈՒՆԵՍԱԿԱՆ ՅՈՒՆԵՐԱՆ ԿԸ ՄԱՄՆԱԿՅԻՆ ՖԵՐԻԳԻՒՎԻ ՍԱՆՈՒՅ ՄԻՈՒԹԻՒՆ ԵՐԳՁԱԽՈՒՄԲԸ ԵՒ ԱՆԻ ԳԱՌԵԱՆԱՆ Արտասանութիւններ՝ Վարձակաւ, Չարիքներէն, Կապուտիկեան և ընթերցում՝ Ե. Ծանօթէն: — Մուտքը ազատ է —

Première personnalité d'Arménie Soviétique à Paris depuis les manifestations d'Erevan ROBERT DAVIDIAN PROFESSEUR ES LETTRES A L'UNIVERSITE DE EREVAN (chaire de journalisme) RENCONTRE - DEBAT Vendredi 8 Avril à 20 heures 30 Grande Salle de la Maison des Anciens Elèves de l'Ecole Nationale des Arts et Métiers 9 bis, avenue d'Iéna (M° Iéna)

ՖԱՐՄԱՆԱՆ ԳՐԱԳՆԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐԱԿՅՈՒԹԻՒՆ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ Ե. ՆԻԿՈՂՈՍ ՍԱՐԱՅԵԱՆ Արեւելի և Արեւմուտքի միջև կը ներկայացնեն ՆՈՐԱ ՊՍՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՐԱՊԵՏ ՏԱՔԵՍԵԱՆ Ապրիլ 8, Ռուրթ, ժամը 20-30-ին Հ. Բ. Ը. Մ. — Ի Ալեք Մանուկեան սրահ: 118, rue de Courcelles — 75017 PARIS (M° COURCELLES) Մուտքը ազատ է:

Ս. ՅՈՒՆԵՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻՉ Հինգշաբթի օր, Ապրիլ 7, Ե. օր Չարի Արեւմուտքէ Սուրբ Ատուածածնի Ս. յո առթիւ, ժամը 10-ին, Փարիզի Ս. Յովհաննէս - Մկրտիչ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ պատարագ կը մատուցուի: Ս. ԳՐԻԳՐԻ ԼՈՒՍԱՒՈՐԷՉ ՎԱԼԱՆԱՍ Կիրակի, Ապրիլ 10, ժամերկութիւն 8-30:

ՍԷՆՔ' ԱՆՔՈՒԱՆ Ս. ԹԱՄԵՆԱՍ Կիրակի, Ապրիլ 10, Կրկնապարիկ յիշատակ բիրաւոր նահատակաց համալսարանին Ա. և Բ. պատերազմներուն: Սկիզբ՝ ժամը 8-30, պատարագ 10, հոգեհանգիստ՝ 12:

ՎԻՆ ԴՍՍՈՐԱԳ Կիրակի 10, Կիրակի, առաւօտեան ժամը 10-ին, Վիլնէի Սէն - Թէօտոր մատրոն մէջ, պատարագ կը մատուցուի: Կը պատարագ և կը շարժեն ՉԱՏԻԿ ՎԱՐՉԱՊԵՏ ԱՆԵՏԻՔԵԱՆ Պատարագի երգեցողութիւնը կը կատարուի Վիլնէի Գարայ Գալին կողմէ:

DATE A RETENIR Samedi 14 Mai SUPER DISCO organisé par le COMITE DES JEUNES de l'U.G.A.B. de PARIS

QUATRA SALLE GAVEAU 45, rue la Boétie, 75008 PARIS Vendredi 22 Avril à 20 heures 30 MUSIQUES A DECOUVRIR I Musique Chorale Arménienne avec La Chorale SIPAN KOMITAS Direction GARBIS APRIKIAN Mezzo SONIA NIGOGHOSSIAN Au piano AiDA MOURADIAN II A. KHUDOYAN Concerto n° 2 pour violoncelle et orchestre (première audition en France) P. TCHAIKOVSKY Variations « Rocco » pour violoncelle et orchestre KARINE GUEVORKIAN A. HAROUTIOUNIAN Thème et Variations pour trompette et orchestre (première audition en France) BERNARD SOUSTROT Réservation : QUATRA - 42. 60. 74. 78 Prix des places : 150 - 120 - 80 F. Etudiants, C. V. 50 F. Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH» — 83, Rue d'Hauteville - 75010 Paris Commission Paritaire: N° 55935

(Շաբ. Ա. Էջեմ)

իր փաստարանը վրդոված են, «գրգռարտություն» կ'որակեն, ճշգրտվ թէ այդ գումարները հատուցումներ են եւ թէ ինչ որ կը կատարուի կը մնասէ մէկուն անձնական կեանքին: Մանօթ է որ Միջէլ Տոուս քաղաքի «հարցեր» ունեցաւ անցեալ տարի, բայց բացուած քննութիւնը ակադեմիականին դէմ կէս ճամբան մնաց (աւելի ճիշդ կեցնողներ կան) եւ այս անգամ ալ հաւանական է որ շատ հեռու չերթայ:

Միջէլ ԳԱՐԱՄԻՆՕ, Փրանսացի երիտասարդը որ ձերբակալուած էր Ուրֆա, երբ կ'ընկերանար զրոսաշրջիկներու խումբի մը, քանկոյ կենթարկուած ձրգձրգուած դատաւարութիւններու, յաջողած էր խոյս տալ երկրէն եւ Ֆրանսա վերադառնալ 5 տարուան դատաւարտուած էր ի բացակայութեան: Վերադրնուութեան դիմած էր եւ թուրք մամուլը կը հարգողէր Ապրիլ 8-ին, որ վերաքննիչ ատենը բեկանած է վճիռը, հաստատելով թէ Գարամինօ անմեղ է: «Յառաջ» տեսակցութիւն մը ունեցած էր երիտասարդին հետ (Յունուար 15):

ՓՈՒԱՆ ԵՆԿԵՐՈՒԿ

Տէր եւ Տիկին Տոբթ. Բարսեղ Արմեան փոխան ծագկեպակի՝ Յովհ. Մալիլեանի մահուան առթիւ կը նուիրեն 250 Ֆր. Վերանահայ մանուկներուն (ստանալ «Յառաջ» է 250 Ֆր. «Յառաջ» ի բարգաւաճման:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃԱՆՆ ԶԱՄԱՐ ԿԸ ԿՈՒՐԻՆ

ՄԱՐՍԷՅԻ. - Վ. Բիւրիչեան 200 Ֆր. կը նուիրէ իր սիրելի «Յառաջ»ին Մարտ 31 «Ազգայնական»ի հետադիւրը, մարդկութեան ահագանը» եւ Հէնրիկ Մարեանի «Ղարարաղ» գրութիւններուն առթիւ:

CENTRE CULTUREL ST. MESROB 10 bis, rue Thouin - Paris 5e Dans le cadre de ses conférences mensuelles, le Centre Culturel Saint-Mesrob présente le Dr. JEAN-MICHEL THIERRY qui donnera une CONFERENCE suivie d'un débat, ayant pour thème : «L'ARMENIE A L'EPOQUE DE SA CONVERSION» avec projection de diapositives le Jeudi 14 Avril à 20 h 30 au Centre Culturel Saint-Mesrob 10 bis, rue Thouin - Paris V^e Un buffet froid sera servi à ceux qui le désirent à 19h30. Participation 50 F. Prière de s'inscrire : Tél. 43 26 50 43 ou 42 78 31 93.

U.G.A.B. PARIS 2.Բ.Ը.Մ. ՓԱՐԻՋ AU PROFIT DES ENFANTS ARMÉNIENS DU LIBAN CONCERT EXCEPTIONNEL par LA CHORALE D'ENFANTS « KAROUN » créée par Juliette YILMAZIAN dirigée par Khatchig YILMAZIAN le mardi 12 avril à 20 h 30 précises à la Salle Guimet 6, place d'Iéna - Paris 16^e

ՄԱՐՍԷՅԻ - ՊՈՒԼԻՍ - ԼԻՈՆ - ՓԱՐԻՋ - ԶՈՒՆԻՑԵՐԻՍ - ՄԻՍՏԵՆԱԼ - ՆԱՀԱՆԳՆԵՐ Տէր եւ Տիկին Թովմաս Թոնկուրեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Միհրան Թոնկուրեան, Տէր եւ Տիկին Լորան Թոնկուրեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Մերսէսէա Թէրզեան, Պր. Տոնապետ Տոնապետեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Մելիքեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Քեփէնէկեան եւ զաւակները, Տոնապետեան ընտանիքը եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ Տատեան, Վրթանէսեան, Էնէզեան, Հիւնքեարպէյեանեան, Վարպետեան, Դերձակեան, Փանոսեան, Թանկուրեան, Պաղտասարեան, Հասթէկեան, Հասթիկեան, Հաչերեան, Սամաթիակեան, Պապայեան ընտանիքները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր, մեծ - մօր, հարսին, հօրաբոջ, մօրաբոջ, ազգականին, կնքամօր եւ ինամիին՝ Տիկին ՇԱՔԷ ԹՈՆԿՈՒՐԵԱՆԻ (Գնեալ՝ Թէրզեան) մահը: Յուղարկուողութիւնը կատարուեցաւ, Շաբաթ, Ապրիլ 2-ին, Սրբոց Թարգմանչաց Մայր Եկեղեցին - Փրանսո:

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch» 83, rue d'Hauteville - 75010 Paris Commission Paritaire : No 55935

Հ. Բ. Ը. Մ. Երախաներու ամառնային արահուրդի համար լաւագոյն առիթ մը CAMP NUBAR Հ. Բ. Ը. Միութեան ձամբարը Բէթցքել լեռներուն վրայ (Անտիզ, Նիւ-Եորք ԱՄՆ) Յունիս 25-էն մինչեւ Օգոստոս 20: 2, 4, 6 կամ 8 շաբաթ մնալու հնարաւորութիւն: Բնութեան ծոցը, ամէն տեսակ յարմարութիւն: Հայերէնի եւ անգլերէնի կանոնաւոր դասաւանդութիւն: Փորձառու ղեկավարներու հսկողութեան տակ հաճելի եւ օգտակար ժամանց (պար, մարզանք, լիճ, թիավարութիւն...): Խմբական մեկնում Ֆրանսայէն: Տեղեկութեանց համար հեռագրային. - 45 - 20 - 03 - 18 թիւին կամ գրել՝ U.G.A.B. - 11, square Alboni, 75016 PARIS

QUATRA SALLE GAVEAU 45, rue la Boétie, 75008 PARIS Vendredi 22 Avril à 20 heures 30 MUSIQUES A DECOUVRIR I Musique Chorale Arménienne avec La Chorale SIPAN KOMITAS Direction GARBIS ARIKIAN Mezzo SONIA NIGOGHOSSIAN Au piano AIDA MOURADIAN II A. KHUDOYAN Concerto n° 2 pour violoncelle et orchestre (première audition en France) P. TCHAIKOVSKY Variations « Rocooco » pour violoncelle et orchestre KARINE GUEVORKIAN A. HAROUTIOUNIAN Thème et Variations pour trompette et orchestre (première audition en France) BERNARD SOUSTROT Réservation : QUATRA - 42. 60. 74. 78 Prix des places : 150 - 120 - 80 F. Etudiants, C. V. 50 F.

U. G. A. B. COMITE DE PARIS Dimanche 17 Avril LES RENCONTRES DE L'U.G.A.B. au Centre Culturel Alex Manoogian 118, rue de Courcelles - 75017 Paris DEJEUNER à 12h30 Jeux de distraction à partir de 15h. TAVLOU PING-PONG BRIDGE ECHECS et SCRABBLE Participation aux frais: Déjeuner et bar Ceux qui souhaitent déjeuner sont priés de s'inscrire au plus tard le jeudi 14 Avril en téléphonant à l'U.G.A.B : 45 - 20 - 03 - 18 Ces rencontres sont organisées à votre intention pour passer ensemble un moment agréable VENEZ NOMBREUX

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ Տիկին Էլիզ Մկրտիչեան իր բոլոր ներշնչեալներուն յիշատակին 300 Ֆր. կը նուիրէ «Յառաջ»ին: ՅՐԱՆՍԱՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆ Տարեկան ճաշ եւ Գրական Մրցանակի Յանձնաժողով ՄԿՐՏԻՉ ՄՍՐԿՈՍԵԱՆԻ «Մեր այդ կողմերը» հատորին Ապրիլ 17, Կիրակի, ժամը 13-ին Սամուէլ Մուրատեան վարժարանին մէջ 26, rue Troyon - Sèvres Մասնակցութիւն՝ 150 Ֆր.: Տոմսերը ապահովել Ալֆրովիլի Հայ-Արարատ մասնատունէն. - 118 bis, rue Etienne Dolet կամ՝ հեռագրային. - 48 - 78 - 16 - 21

Լիբանահայ զաւուրը յուսահատ վիճակի մէջ կը գտնուի: Անմիջական կարիքը ունի սփիւքը հայութեան նիւթական եւ բարոյական օժանդակութեան: Երախաները նիւթականի պակասի պատճառով կը հեռանան զարոցներէն: Անօթութիւնը կը սպառնայ: Բուժման պայմանները չեն կատարուիր, դեղերու չզոյւթեան պատճառով: Պէտք է ցոյց տալ որ անոնք անտէր չեն: Արդէն օգնութեան հասնիչը կիրանունի հայրենակիցներուն Ալֆրովիլի կապոյտ Սաչի մասնաճիւղի նախաձեռնութեամբ եւ մասնակցութեամբ հետեւեալ միութիւններու. - Ալֆրովիլի Հայ Առաքելական Եկեղեցի Ալֆրովիլի Հայ Բողոքական Եկեղեցի Ալֆրովիլի Հայ Մշակոյթի Տունը Սուրբ Մերոպ կրթարանը Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութիւնը Ախթամար Պարախումբը Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդը Ս.Յ.Ա.ն կազմակերպուած են՝

Համերաշխութեան եւ Գործադրութեան Օրեր Շաբաթ, Ապրիլ 16, ժամը՝ 10-էն 18 Կիրակի, Ապրիլ 17, ժամը՝ 10-էն 13 Հաճեցէք ձեր նուիրատուութիւնները հետեւեալ կեդրոնները. - Մշակոյթի Տուն - 9, rue de Madrid Սուրբ Սեբաստիանի կրթարան - 4, rue Komitas Հայ Բողոքական ժողովարան - 8, rue du Groupe Manouchian Ս.Յ.Ա. - rue des Violettes Միւնիստիալ սրահը - 148, rue P. V. Couturier Եթէ փոխադրութեան դժուարութիւններ ունիք, հաճեցէք հեռագրային Ալֆրովիլի Մշակոյթի Տունը՝ 43. 76. 55. 89 Յանձնախումբ մը պատրաստ է ուղղակի ձեր տունը գալու: Ձեր ձեռքը գրել հետեւեալ անունով - Croix Bleue des Arméniens de France (Enfants du Liban) (Այս դրամական նուիրատուութիւնները կրնաք ձեր տարեկան եկամուտի տուրքի պակսեցնել):

ԵՌԻՇԱՏԵՐ ԿԱՊՈՅՏ ԽՍՁԻ Պօմոնի «Նայրի» մասնաճիւղը ընդհանուր ժողովի կը հրատարակէ անգամուհիները, Հինգշաբթի, Ապրիլ 14, ժամը 15-ին սովորական հաւաքումը ինչ: Կարեւոր Օրակարգ: Բոլոր ընկերակցներուն ներկայութիւնը պարտաւոր է: * ԿԱՊՈՅՏ ԽՍՁԻ Անիէն Պոա - Գոյում կը Արժամատեւելի Ակիւնի մասնաճիւղը ընդհանուր ժողովի կը հրատարակէ իր բոլոր ընկերակցները Հինգշաբթի, Ապրիլ 14, ժամը 20.30-ին: CENTRE CULTUREL rue Robert Lavergne - ASNIERES

ՀՊԳԵՀԱՆԳԻՍ

ՍՈՒՄԳՈՍԵԻԹԻ ԶՈՂԵՐՈՒՆ Ի ՅԻՇԱՍԱԿ

Այս Կիրակի, Ապրիլ 17, Ֆրանսայի Հայաստանեայց բոլոր եկեղեցիներուն մէջ, յաւարտ պատարագի՝ Հոգեհան - ցիտա կը կատարուի Ղարաբաղի առթիւ՝ Սուժգայիթի մէջ զոհուած մեր հայրե - նակիցներուն համար :

«Յիշատակն արգարոց օրհնութեամբ եղիցի» :

Գէորգ Պաղբորճեան, Տէր Եւ Տիկին Բաֆֆի Եւ Անիէյա Պաղբորճեան,

Նիբոլա Պաղբորճեան, հարազատներն ու ազգականները խոր ցա - ւով կը ծանուցանեն՝

ՌՈԶԱ ՊԱԳԸՐՃԵԱՆԻ (Ելեակ՝ Սապուսեան)

մահը, ու բարազահեցաւ Ապրիլ 12-ին, յետ երկարատեւ հիւանդութեան :

Թաղումը կատարուեցաւ մտերիմ շրջ - անակի մէջ, Ապրիլ 14-ին բոլորուած հարազատներով եւ ազգականներով, Սէպ - րան - Լիլիբի գերեզմանատունը եւ մար - մինը ամփոփուեցաւ ընտանեկան դամ - բարանը :

«ՅԱՌԱՋ» - Մեր ցաւակցութիւնները Պր. Գ. Պաղբորճեանի եւ զաւակներուն :

ՓՈՒԱՆ ԾԱՆԿԵՍԱԿԻ

Տէրին. - Տէր Եւ Տիկին Յ. Հարէլեան իրենց հիւանդոց ընկերուհի եւ մանկու - թեան դրացի ի Պարոլիզակ՝ Տիրուհի Մուսէեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղիկի կը նուիրեն 200 Ծր. հանդուցեա - լին այնքան սիրելի «Յառաջ»ին :

**

Տիկին Նարկիզ Արգուսեանի մահ - ւան առթիւ, Տիկին Բարուհի Փափազեան փոխան ծաղիկի 200 Ծր. կը նուիրէ Հա - մազգայինի դպրոցին (ստանալ «Յառա - ջ»էն) :

ՅՐԱՆՍԱՀԱՅ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ ՌԻՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒ ԹԵԿՆԱՄՈՒԹԻՒՆ

Այս տարի եւս, Հայաստանի Բարձրա - գոյն Ուսմանց Նախարարութիւնը կ'ըն - դունի երկու Ֆրանսահայ ուսանողներ 1988 - 1989 տարեշրջանի դասընթացըն - րուն հետեւելու համար :

Գրաւոր թեկնածութիւնները կարելի է դրկել հետեւեալ հասցէին՝ Թղթատարին կցելով. -

- 1.- Ինքնակենսագրութիւն (C. V.)
2.- Վկայականներու պատճէնը
3.- Ընտրուած մասնագիտութիւնը
4.- Զորս լուսանկար
5.- Հեռաձայնի թիւ :

U.C.F.A.F. 6, Cité Wauxhall 75010 PARIS

NOTRE DAME COMMEMORATION DE NOS MARTYRS

Pour commémorer nos martyrs qui sont tombés pour la foi et la patrie lors du grand Génocide, une MESSE PON - TIFICALE sera célébrée en la Cathé - drale Notre Dame de Paris par Mgr GREGOIRE CHABROYAN Eparque des Arméniens Catholiques de France

DIMANCHE 24 AVRIL à 15 h 30 L'homélie sera prononcée par Mgr DANIEL PEZERIL ancien Evêque Auxiliaire de Paris

A l'issue de la messe une rencontre amicale réunira nos paroissiens et amis dans les salles du Centre Culturel Saint Mesrob, 10 bis, rue Thouin, Paris V^e (M^o Cardinal Lemoine ou Monge).

VIENT DE PARAITRE

POETES DU TEMPS PRESENT MIRAGES par ANSELME (Angèle Fortunato) «La vie n'a ni commencement ni fin. les merveilles de la nature sont éter - nelles et leurs beautés témoignent de Dieu par leur perfection. C'est cette profession de foi, cet hymne à la vie que compose et chante Anselme à tra - vers des textes qui sont autant musique que poésie».

Ed. LA PENSEE UNIVERSELLE 4, rue Charlemagne - 75004 PARIS

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՈԳԵԿՈԶՈՒՄ

ԻՍԻ

Կազմակերպութեամբ՝ Հայ Աւետարա - նական եւ Հայ Առաքելական Եկեղեցիներ - րու եւ շրջանի կուսակցութիւններու եւ միութիւններու՝

Շարաթ, Ապրիլ 23-ին Ժամը 15-ին ՀՊԳԵՀԱՆԳԻՍ հայ նահա - տակներու հոգեհանու համար, Հայ Առաքելական Եկեղեցւոյ մէջ :

Ժամը 15-20-ին համախմբուած ու թափ - օրի սկիզբ : Ժամը 15-50-ին ծաղկեպսակներու գե - տեղում եւ ճառերու արտասանութիւն ռիւ աք լա Տէֆանի Հայ Նահատակաց Զուգարձանին առջեւ :

ԼԻՈՆ

Կիրակի, Ապրիլ 24, առաւօտեան Ժամը 10-ին, Լիւնի Ս. Յակոբ Մալը եկեղեցւոյ մէջ տեղի պիտի ունենայ Եպիսկոպոսա - կան հանդիսարար պատարագ Մեծ Եղեռնի 73-րդ տարեգարծին առթիւ :

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝ ՆՈՐՎԱՆ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ԶԱՔԱՐԵԱՆ Ինքնաձայն երգեցողութիւնը կը կա - տարուի եկեղեցւոյս Կոմիտաս երգչա - խումբին կողմէ, ղեկավարութեամբ՝ Պր. Յովհաննէս Պէրպլերեանի : Ժամերգութիւն՝ 8-45-ին : Պատարագ՝ 10-ին :

ՎԻԷՆ

Ապրիլ 24, Կիրակի, առաւօտեան Ժամը 10-ին, Վիէնի Սէն - Թէօտոր մատրան մէջ կը մատուցուի պատարագ :

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝ ԶԱԼԷՆ ՎԱՐԳԱՊԵՏ ԽԱԶԱՏՈՒՐԵԱՆ Պատարագի աւարտին կը կատարուի հոգեհանդստեան պաշտօն 1915-ի Մեծ Ե - գեռնի, ինչպէս նաեւ Սուգայիթի սպանիլ զոհներուն համար :

NICE

Les cérémonies du souvenir sont pla - cées sous la présidence d'honneur de Mr. Jacques MEDECIN, député-maire de Nice et président du Conseil Général des Alpes Maritimes, et organisées par : Asociacion Cultuelle des Arméniens de Nice et de ses environs, Le Foyer Cul - turel Arménien de Nice, Union Sportive Ar - ménienne de Nice, Union des Dames Ar - méniennes de Nice, Union des Dames Ar - méniennes de Cannes, Association Sevna, Union Générale Arménienne de Bienfai - sance, Fédération des Anciens Combat - tants Français d'Origine Arménienne, Comité de Défense de la Cause Armé - nienne.

SAMEDI 23 AVRIL à 20 heures :

Veillée : office religieux en l'Eglise Ste. Marie suivi d'une conférence par Vahé SRABIAN, organisée par le Foyer Cul - turel de Nice, sur le sujet : «L'évolution de la question arménienne à travers les traites internationaux» - en français -

DIMANCHE 24 AVRIL à 10 heures :

Messe de Requiem en l'Eglise Ste Marie de Nice. Collation après la messe.

DIMANCHE 24 AVRIL à 14 heures :

Rassemblement : Promenade des Anglais à Nice -face Hôtel Méridien pour une marche silencieuse jusqu'au Monument aux Morts.

DIMANCHE 24 AVRIL à 14 h 45 :

Rassemblement devant le Monument aux Morts. Dépôt de gerbes à la mémoire de nos martyrs et des combattants et résis - tants arméniens morts pour la France. Sonnerie aux morts, minute de silence, prière par le Rév. Père Daron Géréjian.

ԿՐԸՆՊԼԸ

Կիրակի, Ապրիլ 24, առաւօտեան Ժամը 10-ին, Կարնուպլի Նոթր - Զամ - Տը - Լա - Տէլիվրանտ Ֆրանսական Եկեղեցւոյ մէջ տեղի պիտի ունենայ պատարագ :

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝ ԻՍԱՀԱԿ ԽԶԿՐ. ՔՂՆԵ. ՀԵՔԻՄԵԱՆ

ԵՆՈՐՀԱՎԱԿԻ

Տիկին Վերծին Վարգանեանի կսկծայի մահուան առթիւ, Գարոցասէրի խնամա - կալութիւնը չորհրդակցութեամբ ստա - ցած է հետեւեալ նուէրները՝ փոխան ծաղկեպսակի. - Օր. Ծ. Գոպիլիանսքի 200, Տիկին Ժ. Բորնէյլ 150, Պր. Տ. Տէ - վինյը 500 Ծ., Տիկին Մ. Եւալեր 300 Ծ., Սորվափ ընկերութիւն, Տիկին Ը. Արապ - եան, Տիկին Հ. Արապեան 500-ական Ֆրանք, Տէր Եւ Տիկին Ա. Պրիւչի 150 Ծ., Տիկին Ա. Աւետիսեան 200, Պր. Ա. Տէ - միրճի 300, Տիկին Ս. Գարակիւրեան 250, Պր. Մ. Պաքճեան 250 Ծր. :

1978 - 1988 Soirée Artistique présentée par les élèves de l'Ecole Saint-Mesrop d'Alfortville Samedi 23 avril à 20 h 30 précises Musée Guimet, 6, place d'Iéna - Paris 16^e

Հ. Բ. Ը. Մ. Երայաներու ամառանային արձակուրդի համար լաւագոյն առիթ մը CAMP NUBAR Հ. Բ. Ը. Միութեան ձամբարը Քէթցզելի լեռներուն վրայ (Անտիզ, Նիւ-Եորք ԱՄՆ)
► Յունիս 25-էն մինչեւ Օգոստոս 20 :
► 2, 4, 6 կամ 8 շաբաթ մնալու հնարաւորութիւն :
► Բնութեան ծոցը, ամէն տեսակ յարմարութիւն :
► Հայերէնի եւ անգլերէնի կանոնաւոր դասաւանդութիւն :
► Փորձառու ջոկատավարներու հսկողութեան տակ հաճելի եւ օգտա - կար ժամանց (պար, մարզանք, լիճ, թիավարութիւն...) :
► Խմրական մեկնում Ֆրանսայէն : Տեղեկութեանց համար հեռաձայնել. - 45 - 20 - 03 - 18 թիւին կամ գրել՝ U.C.A.B. - 11, square Alboni, 75016 PARIS

Meubles Ghazarian 4.000 m² de mobiliers présentés en ambiance Z.I. Vitrolles à 20km de Marseille tél. : 42. 89. 27. 47
« Բացառիկ գեղջ «Յառաջ» ի բաժանորդներուն »

ԻՆՉ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆ

Կատարվում էր որ Ֆրանսայի նախագահ... Կատարվում էր որ Ֆրանսայի նախագահ...

Նամակը առաջին ինքնավարության, չըսելու... Նամակը առաջին ինքնավարության, չըսելու...

ՕՐՈՒԱՆ ԴԵՊՓԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԾՈՅԻՆ մէջ, ծանր բախումներ տեղի... ԾՈՅԻՆ մէջ, ծանր բախումներ տեղի...

ՂԱԶԱՍՏԱՆԻ մէջ, տարւոյն սկիզբէն... ՂԱԶԱՍՏԱՆԻ մէջ, տարւոյն սկիզբէն...

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ն. ՄՈՒՆՉԵԱՆ ԵՒ Ա. ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ ԿՈՓԱՄԱՐՏԻ ՈՍԿԻ ՄԵՏԱԼԱԿԻՐԵՐ

Մէջ — Նազէրի մէջ տեղի ունեցած կըր... Մէջ — Նազէրի մէջ տեղի ունեցած կըր...

ՓՈՒԹՊՈԼ

ԽՈՐՀՐԴՈՅԻՆ 51-ԲԻ ԱՌՈՅՆՈՒԹԻՒՆ «ԱՐԱՐԱՏ» ՅԱՂԹԵՑ Երկուշաբթի, Ապրիլ 18-ին, հակառակորդին դաշտին վրայ, Արարատ յաղթեց...

ԱՊՐԻԼ 24, 1988 Կ Ո Չ

1915-էն ի վեր, Թուրքիա կ'ուրանայ... 1915-էն ի վեր, Թուրքիա կ'ուրանայ...

Ս. Դ. Հնչակեան Կուսակցութիւն... Ս. Դ. Հնչակեան Կուսակցութիւն...

Ս. Դ. Հնչակեան ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅ ՅԵՂԱՓԻՍԱԿԱՆ ԴԱՆԱԿԵՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ս. Դ. Հնչակեան ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅ ՅԵՂԱՓԻՍԱԿԱՆ ԴԱՆԱԿԵՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԵՒԱՆ ՓԱՐԻԶ ՀԵՐԱՅԻՊ

Ե Ր Ե Ւ Ա Ն (ԱՐՄԵՆՓՐԷՍ — ԱՊՐԻԼ 8 — 15) «ԿԱՌԻՉՈՒԿ — 1»-Ը ԿԸ ՓԱՎՈՒԻ ԱՊՐԻԼ 29-ԻՆ

«Երեւանի բնապահական իրաւիճակի... «Երեւանի բնապահական իրաւիճակի...

Այս վերջին շաբաթները մանաւանդ, այս տիտը պատերը մը պարզուեցաւ... Այս վերջին շաբաթները մանաւանդ, այս տիտը պատերը մը պարզուեցաւ...

Ու թերեւս, աւելորդ է անդրադարձ... Ու թերեւս, աւելորդ է անդրադարձ...

Քանի մը օրէն՝ Ապրիլ 24, որ անդամի... Քանի մը օրէն՝ Ապրիլ 24, որ անդամի...

PROPOS CULTURELS A L'OCCASION DE L'ANNIVERSAIRE DU GENOCIDE

En 1915, au mois d'avril, était déclenché l'inexorable processus d'extermination des Arméniens, mis au point par le gouvernement des Jeunes-Turcs.

Tout au long de la première guerre mondiale, et même après, sous le régime naissant de Mustafa Kemal, les Arméniens de l'Empire Ottoman et du Caucase furent persécutés, exilés, assassinés, selon un plan diaboliquement méthodique, dont le but évident et avoué était «la solution radicale de la Question Arménienne».

Le resultat est connu de tous : l'Arménie occidentale fut vidée de sa population autochtone, un million et demi d'Arméniens furent mis à mort par les méthodes les plus inhumaines. Le premier génocide du XXe siècle fut ainsi consommé.

Heureusement pour les Arméniens, et pour le monde civilisé, cette extermination systématique ne put atteindre son but : les Arméniens ne disparurent pas de la surface de la terre. Ils pansèrent leurs plaies physiques et morales et se réattelèrent à leur tâche séculaire, celle de servir la civilisation humaine par leur apport culturel spécifique.

L'écrivain arménien Chahan Chahnour, connu aussi sous le pseudonyme d'Armen Lubin, dont il signait ses œuvres françaises, pensant peut-être à ce danger de suppression totale que sa nation avait côtoyé, écrivait en 1935 :

«Je pense que le monde ne perdra rien, si l'Arménien disparaît définitivement, sans laisser de trace. Mais il gagnera sûrement, si l'Arménien fait revivre, encore une fois, les forces latentes de son génie».

Ces forces latentes sont le potentiel culturel dont l'existence du peuple arménien est la garante.

Sans elles, les Arméniens ressembleraient aujourd'hui aux débris de ces grandes nations de l'Antiquité qui, malheureusement réduites au sort non enviable de minorités ethniques, fondent comme neige sous le soleil implacable de l'histoire.

Un fait caractéristique de l'histoire des Arméniens démontre de façon éclatante comment cette mission de garante culturelle fut, et peut être encore assumée.

L'épopée populaire arménienne, DAVID DE SASSOUN, objet, aujourd'hui, de l'admiration unanime des érudits et des amateurs, a connu une longue gestation de 9 siècles. Pendant tout ce temps, inconnu du monde des clercs, détenteurs et promoteurs de la culture, elle était inventée par le peuple, racontée et chantée au cours des veillées et des rassemblements populaires. Elle était transmise de père en fils, de conteur à conteur et, parvenue au XXe siècle, toujours vivace, elle tirait sa sève du peuple et le faisait durer.

Il a fallu attendre le troisième tiers du XIXe siècle, pour qu'un clerc moderne, Karékine Servantziantz, découvre un épisode de cette épopée, la fasse raconter par un conteur de la région de Mush et le transcrive, pour que les philologues émerveillés se rendent compte qu'une authentique perle artistique avait été élaborée dans la conscience collective du peuple, comme la véritable perle se forme dans les profondeurs mystérieuses des océans. Traduit en anglais, en français, en russe, parrainé par l'Unesco, l'ensemble de cette épopée, recueillie bribe par bribe de la bouche des conteurs, fait actuellement partie du patrimoine culturel de l'humanité.

Voici à quoi peut servir l'existence du peuple arménien. Voici comment il justifie sa vie plusieurs fois millénaire par sa vocation culturelle.

Il ne s'agit pas là d'un accident, les accidents ne durent pas des siècles, mais d'une constante de l'histoire des Arméniens.

Il est révélateur de constater que les moments forts de cette histoire sont justement des périodes marquées par une activité et un rayonnement culturels intenses qui éclipsent les malheurs politiques et sociaux endurés stoïquement. L'Age d'Or, au Vè siècle, voit l'invention de l'alphabet arménien, la traduction de la Bible, reconnue comme «Reine des traductions», l'éclosion d'œuvres historiques considérées comme des chefs-d'œuvre par les spécialistes; la Renaissance est

marquée par l'œuvre d'un des plus grands mystiques de tous les temps, Grégoire de Narek; L'Age d'Argent, au XIIè siècle, est une période d'intense activité pédagogique, artistique et scientifique, éclairée par une grande figure, Nercès le Gracieux; l'Age du Renouveau, précédé par le grand mouvement culturel des Mekhitaristes, est une période de sursaut national, certes, mais aussi d'éveil littéraire, où sont jetés les fondements de la littérature arménienne contemporaine.

Il est tout aussi intéressant de constater que l'histoire politique de la nation arménienne est une longue lutte pour l'identité et l'indépendance nationales. L'Arménie a connu des périodes de liberté, d'autres, plus longues, de domination étrangère, mais pratiquement pas d'hégémonie sur d'autres peuples. Il n'y a que la brève période de Tigrane le Grand, où l'Arménie, pour une quinzaine d'années seulement, a été à la tête d'un empire de peuples soumis. Et encore, Tigrane le Grand, éphémère conquérant du Proche-Orient, a été conquis par la civilisation hellénistique, comme Rome, conquérante de la Grèce, avait été subjuguée par la civilisation hellénique. Son fils, Ardavazte, est davantage connu comme grand admirateur de la culture et auteur d'œuvres dramatiques que comme administrateur ou chef d'armée.

D'ailleurs, tous les rois célèbres, tous les grands chefs militaires sont ou bien des soldats de la liberté ou bien des protecteurs et des propagateurs de la culture. L'exemple de Vramchabouh, contemporain du père des lettres arméniennes, Saint Mesrob, est caractéristique à cet égard. Ce roi ne s'est pas contenté d'encourager simplement l'inventeur de l'alphabet, mais il a mis à sa disposition tout le potentiel matériel de la monarchie, pour lui permettre de mener à bien sa tâche.

C'est ce même exemple qu'ont suivi, à la veille de la première guerre mondiale, au cours de la courte période constitutionnelle, où l'Empire Ottoman a semblé se convertir à la démocratie, les révolutionnaires arméniens qui se sont transformés en pédagogues et en hommes de lettres; l'un était directeur d'école, l'autre, inspecteur de l'enseignement communautaire, d'autres encore, moins doués pour ce genre d'activité spécialisée mais tout aussi zélés que leurs compagnons de lutte, étaient des protecteurs pacifiques de l'école de leur région et couvraient de leur autorité l'action éducative de leurs compatriotes cultivés.

Cette attitude revêt une signification particulière dans DAVID DE SASSOUN, dont les héros, personifications des idéaux nationaux, nous sont présentés comme des symboles. Ils agissent tous comme les personnages historiques cités plus haut. Ainsi, David, libérateur de son peuple et défenseur jaloux de la liberté des autres, refuse le pouvoir offert par ses voisins. Détail caractéristique, qui révèle ses préoccupations culturelles, il relève les ruines du couvent bâti par son père et protège les moines, intellectuels, de son temps.

Pour toutes ces raisons, l'échec relatif du génocide n'est pas seulement une consolation pour les Arméniens, mais aussi un bienfait pour les lettres et les arts en général. Ceux qui ont survécu aux affres du génocide sont les fils d'une nation qui a contribué à la civilisation universelle par sa belle architecture, sobre et solide, son enluminure baignée de couleurs éclatantes et de lumière, sa poésie, simple mais profonde, sa musique enfin, limpide comme eau de roche.

Toutes ces valeurs culturelles sont le legs du passé, certes, mais aussi le potentiel dont le peuple arménien est garant. Ce sont elles qui lui donnent le droit de vivre et de prospérer comme nation à part entière, c'est pour les garder, les propager et les enrichir qu'il doit préserver son identité, c'est pour continuer à servir la civilisation universelle qu'il doit récupérer ses terres spoliées, encore en friche, parce que les mains qui les ont cultivées avec amour, demeurent loin d'elles, nostalgiquement.

K. CHAHINIAN

Տարուէ տարի ոգեկոչելով Հայա- ջիւնց Սարապինքը, մեկ պիտի ունենանք մէկ մտածում, — երգի վերածել վերքը: Երգ՝ հայ ժողովուրդի յաւիտենականութեան: Երգ՝ հայրենիքի ամբողջացման եւ անկախութեան: Երգ՝ խաղաղութեան, շինարար ու յարատեւ աշխատանքի: Երգ՝ մշակութի գարգացման եւ բուսականագործութեան: Երգ՝ ներքին կազմակերպութեան գորացման եւ ներդաշնակ համակեցութեան: Այս բոլոր պիտի կազմեն արու փայլերգ մը ինքնապաշտպանութեան, ո՞ր ասին այ ինկած բլլանք: Ա՛յդ կը ներշնչեն անկի ֆան մէկ միլիոն ջարդուփշար ոսկորներուն բեկորները: Այդ ֆիզն է որ ոչ միայն կանգուն պիտի պահէ մեզ, այլեւ պիտի դառնայ ջրատիչ մղձաւանջ մը՝ Հայութեան բուրբ թշնամիներուն համար: Երէկ այ երգ մըն էր մեր կեանքը, — աղօթք էր կարօտ ազատութեան: Տեղ — տեղ երգն ու մաղթանքը վերածուեցան դրդազին մարտկոչի, սարսելով լեռ ու ձոր, կամ սուլթանախնամ եւ ցարանխոս ոստաններ: ... Եւ ասկայն, հալածական եւ արիւնլույց ժողովուրդը այս փութումին այ դիմացաւ, ստեղծելով հայրենիք մը կորիքը Արարատեան դաշտին վրայ, ինչպէս եւ շէն բոյներ՝ օտարութեան մէջ: Ինչպէս հայրենիքը, նոյնպէս այդ բոյները ծագեցան յարատեւ տփուութեամբ, վերքը երգի վերածելու վրնոսկանութեամբ: Հայոց պատմութեան էջերը շատեց փակուած էին, եթէ վերքերը երգերու վերածուած չըլլային անընդհատ, մէկ սերունդէն միւրը: Ոչ միայն հայրենի լեռներն ու ձորերը, այլեւ խաղաղութեան ժամանակի հողը պիտի բերն անգամ պատմութեան ձայնը կը փոխանցէին սերունդէ սերունդ: Եւ ձայնը կ'արձագանգէր, կը ծաւալէր ամէն ուղղութեամբ, միշտ արթուն պահելով ամբողջ բազմութիւններ: Ու եւ թշնամի չի կրնար մարել այդ ձայնը, եթէ ժողովուրդը ինք մոռցած չէ անոր եղանակները: 1956 Ե.

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Հայաստանի Գրողներու Միութեան վարչութեան նախագահութիւնը սրջել է՝ ի գլխավորութեան Հովհաննէս Գալստիանի, Հայաստանում սովետական կարգերի հաստատման, Հայրենական մեծ պատերազմի մասնակիցների, 1915 — 20 թուականների հայկական ցեղասպանութիւնը վերապրող ականատեսների (ինչպէս նաեւ նրանց ժառանգների եւ մերձակործների), եւ յայտնում է, որ Գրողների Միութիւնում ստեղծուել է յատուկ յանձնաժողով (նախագահ՝ վարչութեան քարտուղար Յովհաննէս Մելքոնեան), որը կորստաբեր փրկելու նպատակով այսուհետեւ հաւաքելու, կենտրոնացնելու եւ յետագայում առանձին մատենաշարով՝ հրատարակութեան է առջարկելու պատմական եւ փաստական արժէք ունեցող նրանց յուշագրութիւնները, օրագրերը, նամակներն ու անձնական փաստաթղթերը: Յեղափոխութեան, պատերազմի այն վեթեւանները եւ մեծ եղեռնի այն ականատես վիպերը, որոնք առողջական վիճակի կամ գրագիտութեան ոչ բաւարար լինելու պատճառով չեն կարողանայ գրել իրենց յուշերն ու իրենց ապրած բունն ու փոթորկալից ժամանակների վաւերական անցողարձերի պատմութիւնը, խնդրում է նրանց բանուր պատմութիւնները գրի առնեն մերձակործները, ազգականները կամ արեւելի վերքի, քաղաքի ուսանողները, բարձր դասարանները, աշակերտները եւ ուղարկեն Գրողների Միութեան յատուկ յանձնաժողովին: Երկրորդ մեքենագրութեամբ վիճակում ուղարկել հետեւեալ հասցեով՝

375019 Երեւան
Մարշալ Բաղդասարի պողոտայ թիւ 3
Գրողների Տուն,
յատուկ յանձնաժողովին:
ՀԳՄ վարչութեան նախագահութիւն
«ԳՐԱԿԱՆ ԹԵՐԹ», Ապրիլ 8

ՎՐՈՅՐ ՄԱՋՄԱՆԵԱՆ

(Շաբ.ը Գ. Էջ)

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Կղզիին Տուվէա քաղաքը) շատ ծանր դէպք մը պատահած է Ապրիլ 21-էն 22 լուսնալիք գիշերը (Փրանսական ժամով) : Խուճապ մը անկախապաշտներ յարձակում գործած են գինուորական ոստիկանատան մը վրայ կայինով սպաննած են երեք ուսուցիչներ և 26 ուրիշներ ալ պատանդ առած ու տարած : Ատիկա կը պատահի կրգ-գիշեր կրկնակ ընտրութիւններուն նախօրեակին : Ծանօթ է որ Նոր - Քալեոնայի-ները ոչ միայն նախագահական ընտրութիւն ունին, ինչպէս ամբողջ Փրանսական հողամասերը, այլև՝ շրջանային, և դէմ են :

ՓՈՒԹՊՈԼ

ԽՈՐՀՐԳԱՅԻՆ ԱՆՈՅՆՈՒԹԻՒՆ Ա. ԴԱՍԱԿԱՐԳ

Ա. դասակարգի երկրորդ խաղը ևս Կոտայքի յաղթանակով վերջացած է : Ապրիլ 10-ին, Արտիկանցիները՝ իրենց դաշտին վրայ յաղթած են Ռիզայի «Դառուգաւ»-ին 1-0 արդիւնքով : Կէտը նշանակած է Պօղոսեան : Այս խաղէն ետք Կոտայք ուրիշ երկու խումբերու հետ առաջին տեղը կը զբաւէ :

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch» 83, rue d'Hauteville — 75010 Paris Commission Paritaire : No 55935

Այրի Տիկին Նուարդ Գույումճեան ևս դաւաններն ու թոռները իրենց ամուսնունքն, հօր, և մեծ - հօր՝ Յակոբ Գույումճեանի մահուան 9-րդ տարեկիցին առթիւ կը նուիրեն 600 Ֆր. «Յառաջ»-ի բարգաւաճման :

ՓՈՒԱՆ ԾԱՆԿԵՊԱԿԻ

Տիկին Ռոզա Պազրբեանի մահուան առթիւ, Պէտքեան եղբայրները, փոխան ծաղկեպսակի, 500 Ֆր. կը նուիրեն «Յառաջ»-ին :

Հանդիպում ԲՈՂԵՐ ԴԱԻԹԵԱՆԻ

Հետ

Երեսնի պետական համալսարանի հայ գրականութեան ամբիոնի դասախօս Ե. Խոթի. Լրագրողներու Միութեան անդամ :

VENDREDI 29 AVRIL à 20h45

MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE D'ALFORTVILLE

9, rue de Madrid, 94140 Alfortville tél. 43. 76. 55. 89

COMMUNIQUE DE PRESSE

L'arménien au baccalauréat

La COMMISSION PEDAGOGIQUE informe que le polycopié à l'usage des candidats au BACCALUREAT est prêt et disponible.

Ce polycopié, fruit d'un travail d'équipe long et méthodique n'est qu'une première ébauche avant l'élaboration d'un manuel complet.

Cependant il doit servir de base de travail pour les candidats de cette année et des années à venir. Bien sûr, au fur et à mesure des ans, il sera modifié, complété dans le but de l'améliorer.

Bien qu'il paraisse tardivement, nombre d'élèves ont déjà commencé à travailler sur les extraits proposés, avec leurs enseignants. Les autres n'en seront certes pas pénalisés pour autant ! Malgré tout, il faut admettre que pour tous les futurs candidats au Bac, BEPC, BTS, etc... il sera dès la rentrée, l'élément de référence.

Ce polycopié, préfacé par M. Jean - Pierre MAHE, Professeur d'arménien à l'INALCO, propose des extraits de textes de difficultés variables, accessibles à tous les niveaux. L'ouvrage se compose de trois parties :

- 1. Extraits de textes en arménien occidental;

- 2. Extraits de textes en arménien oriental;
- 3. Glossaire grammatical proposant une terminologie bilingue succincte mais essentielle.

Il fallait un ouvrage de ce genre. Celui-ci n'est pas parfait. La Commission Pédagogique est tout à fait consciente de l'ampleur de sa tâche, mais elle est prête à la mener à bien avec patience et compétence.

Commission Pédagogique Clara KOUYOUMDJIAN Coordinatrice

Alfortville, le 15 avril 1988.

Pour se procurer le polycopié :

- 1) Soit s'adresser aux membres de la Commission Pédagogique Collège Samuel Moorat — 45. 34. 68. 28 Croix Bleue — 48. 24. 46. 57 Collège Tebrotzassère — 43. 81. 01. 72 Ecole St. Mesrob d'Alfortville — 43. 76. 65. 37 (Mme Tutundjian) M. C. A. d'Alfortville — 43. 76. 55. 89 U. G. A. B. — 45. 20. 03. 18

- 2) Soit adresser directement votre demande à : Maison de la Culture Arménienne d'Alfortville Commission Pédagogique 9, rue de Madrid — 94140 Alfortville Tél. : 43. 76. 55. 89

Prix de vente: 50 F. + frais d'expédition.

RECHERCHE

Recherchons pour succession la faginaire de BURSA (Turquie), et plus précisément les enfants de Mr. Krimille de Mr. Armar MAVIYAN, orikor MAVIYAN., né à BURSA en 1888 et de Sofi MARATCHLIAN née en 1892.

Prière de se mettre en relation avec: Etude COUTOT - ROEHRIG : 21, bd. St. Germain, 75005 PARIS FRANCE

Նախաձեռնութեամբ՝ Շաւիլի Կապոյտ Սաչի

Հովանաւորութեամբ՝ Հայ Դատի Յանձնախումբին

ԵՐԵՎԱՆԹ

« ՂԱՐԱԲԱՂ »

նրբին շուրջ-

Յոյցերուն նկարահանուած վիտէօ ժապաւէններ :

- Փետրուար 25 - 26, Երևանի մէջ :

- Մարտ 26, Փարիզ, ինչպէս «Զօրավար Անդրանիկ»-ի ժապաւէնը (1928) :

Յուցադրութիւնը տեղի կ'ունենայ Շաւիլ, Ապրիլ 30-ին :

Մուտք՝ 40 Ֆր. :

Մուտք՝ ազատ մինչև 18 տարեկան :

CINEMA-CHAVILLE 960 avenue R. Salengro CHAVILLE

ՄԱՐՏԵՅԼ ՊՈԼՍՍՀՈՅ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՄԻԶՎԱՐԺԱՐԱՆԱՅԻՆ ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄՐՅՈՒՄԸ

Կիրակի, Մայիս 1, ժամը՝ 16-30:

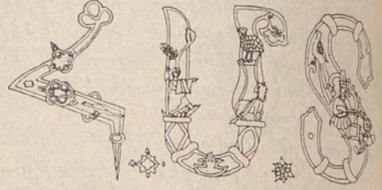
Մանակցութեամբ՝

Պ. Հ. Մ. Միութեան նորակազմ պարուսմբին :

12 - 14 ուր Սէն - Պաղիլ

Մշակոյթի Տան մէջ :

Մուտքը ազատ է :

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE DE DECINES 15, rue du 24 Avril 1915 — 69150 Décines

Samedi 30 avril STAGE DE LITTERATURE ARMENIENNE de 14h à 18h

à la Maison de la Culture Arménienne de Décines

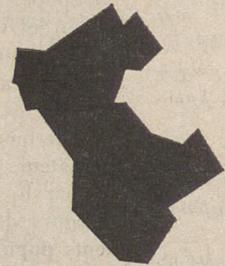
Thème : SARAFIAN, Le Bois de Vincennes Conférencier : KRIKOR BELEDIAN Prix de participation : 60 frs. la séance.

VIENT DE PARAÎTRE

INSTITUT ZORYAN

Pour la Recherche et Documentation Arméniennes Contemporaines

LE DOSSIER Karabagh

FAITS ET DOCUMENTS SUR LA QUESTION DU HAUT-KARABAGH 1918-1988

Rédacteur-en-chef Gérard J. Libaridian

Première Edition Paris - Cambridge - Toronto Avril 1988

SEVIG PRESS

SEVIG PRESS 5, rue Alexandre Cabanel — 75015 Paris (France) Tél. (1) 42 73 28 37 — Fax : (1) 42 73 20 95

Conçu et d'abord publié en anglais par l'Institut Zoryan, Cambridge, Ma. (USA) en mars 1988, LE DOSSIER KARABAGH vient d'être publié en français par Sévig Press, avec quelques adaptations et ajouts.

Après avoir retracé brièvement l'histoire du Karabagh, cet ouvrage de 208 pages se concentre surtout sur la période 1918-1988. Il présente une longue analyse de la situation politique en URSS sous Gorbatchev, suivie d'une centaine de documents d'archive, de pétitions et lettres, d'articles de presse et témoignages, de données statistiques et démographiques, de photos. Il comprend en outre une chronologie de l'histoire du Karabagh des origines jusqu'au 31 mars 1988.

LE DOSSIER KARABAGH est en vente dans toutes les librairies arméniennes. Il peut également être commandé chez votre libraire habituel ou à Sévig Press au moyen du bon de commande ci-joint, à remplir et envoyer à :

SEVIG PRESS

5, rue Alexandre Cabanel — F-75015 PARIS (France) Tél. (1) 42 73 28 37 — Fax : (1) 42 73 20 95 — Télex : SEVIG 200032 F

OUI, je commande LE DOSSIER KARABAGH au prix de 150 FF.

Nombre d'exemplaires .....

Règlement par chèque (à l'ordre de Sévig Press) ou par carte de crédit :

VISA AMERICAN EXPRESS MASTERCARD

N° de la carte .....

Date d'expiration..... Signature .....

NOM Mr Mme Mlle .....

Adresse .....

Code postal ..... Ville ..... Pays .....

Meubles Ghazarian

4.000 m² de mobiliers présentés en ambiance

Z. I. Vitrolles à 20km de Marseille tél. : 42. 89. 27. 47

« Բացառիկ զեղչ «Յառաջ»-ի բաժնետիրներուն »

ԵՐԵՎԱՆԻ
ԱՊՐԻԼ
26
MARDI
26 AVRIL
1988

ՅԱՄՔԵԼ

H A R A T C H

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN
TEL.: 47. 70. 86. 60 — TELEX: HARATCH 280 868 F
C.C.P. PARIS 15069-82 E — 51027317 A R. C. PARIS

LE NUMERO : 4,00 F

ՕՐԱՐԵՐ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ԵՆԱԽՈՇ ՄԻԱՔԵԱՆ

Fondateur: SCHAVARCH MISSAKIAN

63e ANNÉE — N° 16.736

ՆԱԽԱԳԱՀԱԿԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆ

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՈՐԵԿՈՉՈՒՄՆԵՐ

Վ Ա Ղ Ը

ՄԻԹԵՐԱՆ ԿԱՄ ՇԻՐԱՔ

ՅԱՏԿԱՆՇԱԿԱՆ ԵՐԵՒՈՅԹՆԵՐ

ԼԸ ՓԷՆԻ ՄՏԱՀՈԳԻՉ ՅԱՌԱՋԵԱՂԱՅՈՒՄ ՀԱՄԱՅՆՈՎԱՐ ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՆԱՀԱՆՋ

Կը սպասուէր Միթերան — Շիրաք մենա-
մարտի մը եւ հարցախոյզները արդէն
պայմանաւորաձէն ամբողջ երկրին մը ը-
նդերը:

Նախ ամառ արդիւնքները, որոնք կը վերաբերին քուէարկողներու 97%-ին, այսինքն գրեթէ ամբողջութեան: Երկու- տրորի առտու կը պահպենին միայն ան- զբնոյթեան կարգ մը հողամասերու արդիւնքները:	Ֆ. Միթերան. — 34,10%
Ճ. Շիրաք. — 19,88%	
Ռ. ՊԱ. — 16,57%	
Ժ. Մ. Լ. Փէն. — 14,41%	
Ա. ԼԱՌՈՒԱՆՆԻ. — 6,78%	
Ա. ՎԷԾԹԻՐ. — 3,78%	
Փ. ԺԻԿԻՆ. — 2,10%	
Ա. ԼԱԿԻՅԷ. — 2%	
Փ. ՊՈՒՍԷԼ. — 0,4%	

Այս արդիւնքները, եթէ նոյնիսկ ընդ-
հանուր ձևով, զբաղացունց նորութիւն-
ներ չեն բերեր — հակառակ բնութեան
բուն — ծնունդ կուտան սակայն կարգ մը
խորհրդանշանային:

Նեղու յատկանշական կէտերը կը վերա-
բերին Լը Փէնի յարթահեղին եւ համայ-
նապարհը պատմական պարտութեան
(1992-էն ի վեր ամէնէն ցած համեմատու-
թիւնն է): Առաջինին մասին, որ առաւել-
աւել կը զբաղեցնէ քաղաքագէտ, քա-
ղաքական թէ մասնագէտ լրագրողներ,
չառ կը կրկնուի թէ արդիւնքը՝ զարմա-
նալի է, ինչ որ անուշակցի... Գարմանա-
լի է: Արդարեւ, կը բանէ քիչ մը ծանօթ
լուր միջին Ֆրանսացիին հոգեբանու-
թեան, ահանջ տալ արտասայտուող զրծ-
գոսնութեան, որպէսզի Լը Փէնի ձեռք
նոյն արդիւնքը որեւէ զարմանք չպատ-
նանէ, որովհետեւ հարցին մտնելուն է
որ սխալ է: Մարդը Հիթլեր, ցեղապաշտ,
նացի, Ֆաշիստ որակներով չէ որ հարցը
կը լուծուի: Պէտք է հետաքրքրուի ոչ թէ
իրում ալ իրեն քուէ տուողներով: Եւ ա-
մէն մարդ զիտ է, որ իրեն քուէ տուողնե-
րուն մէջ չնչին է ծայրայեղ — աջերու հա-
մեմատութիւնը: Ի վերջոյ Կ-ուկին մի-
լին Ֆաշիստ չկայ այս երկրին մէջ: Կը
բաւէ արդէն նկատի առնել թէ ո'ր, ո'ր
քաղաքներու եւ ո'ր թաղամասերուն մէջ
է որ առաւելագոյն ձայները կը ստանայ
Լը Փէն, որպէսզի պատկերը յատկանայ:
Ոչ Քլաս տէ վոթ, ոչ Փլաս տի փան-
թէն, ոչ Եճոյի, ոչ Ել Շան տը Մարս
պարողն է որ քուէ տուած է Ազգ. ծա-
կախին, ալ՝ փարիզեան արտարձաննե-
րէն ամէնէն բանութեաններէն մէկը՝
Մոնթիօլ: Լը Փէն գլուխը կը հասնի
նախ բոլոր թեկնածուներուն Մարտէյի,
Նիսի եւ վառի նահանգը: Մեծ յառաջ-
դիմութիւն կ'արձանագրէ Ալգասի մէջ:
Ուրեմն պէտք է նախքան՝ «Գալլ կայ,
Գալլ կայ» պտուղ անդրադառնալ թէ
ո՞վ կը քուէարկէ Լը Փէն եւ ինչո՞ւ: Եւ,
որենակ համայնապար կուսակցութիւնը
չառ հետուները երթալու պէտք չունի
փնտրելու համար իր կորսնցուցած ձայ-
ները: Հարցերը սեղանի վրայ չընկելով եւ
չծննելով, չեն կրնար լուծուիլ: Եւ Լը
Փէնի առցած ձայներու համեմատու-
թեան մէջ դէր ունեցաւ նախ Ֆրանսուա
Միթերան օրակարգի բերելով զաղթող
աշխատանքութեան քուէարկելու իրա-
ւունքը: Այդքան զօրուր բան չէ հասկը-

նալ նաեւ որ բանի մը կամ մէկուն դէմ
չատ խօսելով, ի վերջոյ կարելի է հակա-
ռակ — նպատաւոր — հակադրեցութեան մը
զուր բանալ եւ Հարլէ մ Տէգիլներն իսկ
կրնան դիտակցիլ: Դժգոհներու, բողո-
քողներու, յուսախաբներու զանգուած մը
կայ Ֆրանսայի մէջ, թաղամասեր կան ուր
Ֆրանսացիին չի հանդուրժեր զաղթողնե-
րու հետ համակցութիւնը, որ Միթերան
— Շիրաք համակցութիւնն է: Գործա-
դրիկութիւն, թմրեցուցիչ, անպահօվու-
թիւն, այս ամբողջը միջոցառում մը ստեղ-
ծած է, որմէ կ'օգտուի Լը Փէն: Ինչ որ
կը մտածէ՝ կ'ըսէ, ուրիշներու պէս չի
ծածկեր բուն զգացումները, չի քողար-
կեր եւ ուրեմն կարգ մը մարդոց, որոնք
չատ զօրուր պայմաններուն մէջ են, արտին
կը խօսի: Կը մնայ զբաղիլ այս մարդոց-
մով, որոնց մեծ մասը, բացարձակապէս
չի բաժնիր Լը Փէնի մը ծայրայեղ եւ վը-
տանգաւոր զաղափարակներ: Ըսենք նաեւ
թէ թեկնածուն յաջող ընտրապայքար մը
տարաւ, ինչ որ բոլորին պարագան չէր
եւ զիջարարար՝ ոչ Շիրաքին, ոչ ալ
Պատի: Առաջինին համար, չհասնել իսկ
20%-ի՝ ձայնողութիւնն է, Պատի ձեռք ձը-
ղած համեմատութիւնը թերեւս աւելի
նախատեսելի էր: Արդարեւ, Պատի վար-
ժակետակա՞ն իր ոճով, ճշմարտութիւններ
ըսաւ, կացութեան մը զօրութիւններ
ըր պարզեց, խոստումներ չըրաւ եւ վար-
դադոյն վաղորդներ չնախատեսեց:
Գալլով Շիրաքի, կրնայ ինչ ալ անդրա-
դառնալ թէ հաշիւները սխալ էլան: Հա-
մակցութիւնը նպատակ մ'իւրախ եւ այս
քուէարկութիւնն ալ սատար մ'ըն է իրեն,
այսինքն երկու տարի է իր վարած քա-
ղաքականութեան, նաեւ՝ ընտրապայքար-
ին, որ յաջող չէր: Ի վերջոյ, անուշակցի
տարբերակ պատկեր մը պարզեց Ֆրանսա
եւ աւելի շեշտակի ալ պիտի պարզէ այս
երկու շարժումները, զէմ առ զէմ հանելով
երկրի մը նախադասութիւնն ու վարձա-
պետութիւնը:

Հազիւ ծանօթ առաջին գնահատումն է -
ըր, արդէն սկսան Բ. շրջանի առաջին
հարցախոյզները, ըստ որոնց 52-էն
55%-ով (ըստ հաստատութեանց) կը
յաղթէ Միթերան: Բայց, անշուշտ ա-
մէն ինչ կախում ունի ձայներու տեղա-
փոխումէն: «Մըբազան դաշինք» մը կըն-
քեցին Պատ եւ Շիրաք, առաջին գնահա-
տումներէն անմիջապէս ետք միացեալ
յայտարարութիւն մը կատարելով Մերա-
կոյտնէ: Պատ, վերջելով հանդերձ իր
կարգ մը տեսակէտները, հրաւիրեց իրեն
քուէարկողները՝ քուէարկել Շիրաքի:
Լը Փէն, որու իրաւարարի (կամ՝ մէթը-
զանթօրի, ինչպէս կը զրէ «Լիպիլա-
պիոն») դէր մը կ'իյնայ, իր որոշումը պի-
տի արտայայտէ Կիրակի օր, Մայիս 1-ին:
Շատ փափուկ է անշուշտ, Շիրաքի դերը,
որ թէ պէտք ունի այդ ձայներուն եւ թէ
եթէ համարձակի որեւէ բանակցութիւն
տանիլ «ժամտախառնութիւն» հետ, կրնայ
վախճանել չափաւոր կեղծում (Պատիսթի-
րը, օրինակ) եւ անոնց ձայները կորսնցն-
ցընել ի նպաստ Միթերանի: Ճիշդ է նաեւ
որ Լը Փէնի քուէարկողները շատ այլա-
տարբ արտակեր մը կը կազմեն, յաճախ
արամադրութեամբ քուէարկող եւ ուրեմն
Լը Փէն իր բոլոր ձայներուն տէրը չէ:
Գալով Միթերանի — ամէնէն վարպե-

Փ Ա Ր Ի Ջ

Երեք Հայ Ազգային կուսակցութեանց
հրաւերով, Կիրակի, Ապրիլ 24, ժամը
14-ին, Փլաս տի Բանտոս համախմբը-
ւած էին աւելի քան 3000 հոգի: Սուք ա-
ռին՝ Նազարէթ Պշտիկեան (Ս. Գ. Հըն-
չակեան) ժամ — Գլոս Բէպագեան
(ՌԱԿ) եւ Հայկ Թոֆանեան (Հ.Յ.Դ.),
որոնք անդրադարձան օրուան իմաստին:
Այս ելոյթներէն ետք, ժամը 15.30-ի
չուրջ, ժողովուրդը սկսաւ քալել
դէպի թրքական դեսպանատուն: Թա-
փորը կը զլխաւորէր Հայ նախկին
նազմիկներու եւ մարտիկներու միութիւ-
նը, Ֆրանսական եռագոյնով: Զանազան
պատասաններու վրայ կարելի էր կարգալ
երեք կուսակցութիւններու անունով՝
«Թուրքիա դո'ւրս Հայաստանէն», «Ղա-
րաբազը մե'րն է», եւ այլն:

Մ Ա Ր Ս Է Յ Լ

Կիրակի, ժամը 10-ին, Ս. Թարգման-
չաց Եկեղեցւոյ մէջ, նախածեռ -
նութեամբ 3 յարանուանութեանց եւ հոծ
բազմութեան մը ներկայութեան (500 հո-
գի) պատարագ մատուցուեցաւ, ապա
տեղի ունեցաւ ծաղիկասակի դետեղում եւ
հոգեհանգիստ եկեղեցւոյ բակը դստուող
այրիկեան նահատակաց յուշարձանին առ-
ջեւ, ուր խօսք առին քաղաքագէտ՝ տղթ.Ֆ.
Ռ. Վիլիուու եւ եկեղեցւոյ վարչութեան
նախագահ՝ Վարուժան Պոզանեան: Ծա-
րաթ իրիկուն Հսկում կատարուած էր:
Նաեւ Կիրակի առաւուս ժամը 10-ին,
Մոսկուի հրապարակը, ներկայութեամբ
քաղաքական անձնակազմութեանց, 1915-ի
հայ նահատակներու եւ դիմադրականնե-
րու նուիրուած յուշաքարին առջեւ, յար-
գանքի արարողութիւն եւ ծաղիկասակի
դետեղում տեղի ունեցաւ: Հոս ալ խօսք
առած են Տոքթ. Ռ. Վիլիուու (նախքան
եկեղեցի երթալը) եւ Կարապետ Տէրտէր-
եան:

Ժամը 11-ին, նախածեռնութեամբ Հ.
Յ. Գ. -ի, Հ. Յ. Գ. Նոր Սերունդի, Հայ
Դատի եւ Կապլյաթ Սաչի, նաեւ Մոսկուի
առջեւ ցոյց մը տեղի կ'ունենար շուրջ
հազար հոգիի մասնակցութեամբ: Սուք
առաւ Յովհ. Այսնեան:

Ժամը 12.30-ին ալ համախմբում մը
տեղի կ'ունենար թրքական հիւպատոսա -
բանին առջեւ, նախածեռնութեամբ ԺԱԾ-ի
եւ Ֆրանսահայ Մշակ. Միութեան:

տը — շատ կարճ ելոյթ մը ունեցաւ, որ
աւելի կոչ մըն էր դէպի կեղծում: Շնոր-
հակալութիւն յայտնելէ ետք անոնց որոնք
իրեն ի նպաստ քուէարկած են, խօսքը
ուղղեց միւսներուն. — «Զեղի՛ որ նոյն
քուէն չտուիք այս առաջին շրջանին,
բայց կը հաւատաք նոյն արթեքներուն,
կ'ըսեմ. — Զերար պիտի դտնենք, այլեւս՝
ընտրութիւնը պարզ է»:

Լ Ի Ո Ն

Կիրակի, ժամը 15-ին, շուրջ 2000 հոգի
հաւաքուեցան Փառք տը լա քէթ տ'Օն-ի
յուշարձանին առջեւ, ուր ծաղիկասակի
դետեղում տեղի կ'ունենար: Ապա, կը
սկսէր երթը դէպի Փալէ տէ Բոնկրէ, ա-
ռաջտորդութեամբ հայկական եւ Ֆրանս -
սական եռագոյններուն եւ հակաթուրք
պատասաններով: Օրուան լողունդն էր՝
«Ղարաբազը մե'րն է»:

Փալէ տէ Բոնկրէի մէջ ցուցադրուեցան
Հայաստանի եւ Ղարաբազի ցոյցերու վի-
տեմները եւ խօսք առին Էրիք Սոթաս
(Չարչարանքի դէմ համաշխարհային կազ-
մակերպութեան տնօրէն), Գեղամ Գեւոն-
եան եւ Վահէ Մուրատեան, շեշտելով
հայ ժողովուրդի պահանջները: Ներկայ
էին երեսփոխաններ՝ Շ. Խոնիլ եւ Տի-
Պեոնար, ծերակուսակա՞ն՝ Սեւըլա:

Տէսիի մէջ, նոյն առաւուս, շուրջ 400
հոգի հաւաքուած են յուշարձանին շուրջ,
ուր ծաղիկասակ դրուած է եւ խօսք առած
են քաղաքագէտ՝ Փիլոն Մուլթեան եւ
Հ. Յ. Գ. նոր սերունդի ներկայացու -
ցիչը:

Ե Ր Ե Ի Ա Ն

Փարիզեան երկու օրաթերթեր կ'արձա-
գանդէին Ապրիլեան ոգեկոչումներուն Ե-
րեան, Մոսկուս եւ առաջին անգամ ըլ-
լայով՝ Ստեփանակերտ: Կը գրէին թէ
ոգեկոչումը արտուումա՞ծ էր հակառակ
ցոյցերու վախին, բայց Մուրադիթ քա-
ղաքը արգիւտած էր օտար թղթակիցնե-
րուն: Ըստ սկանաւեսի մը, ոստիկանա-
կան ուժեր կը չընպաստէին ժողովուրդը:
Քանի մը հարիւր Հայեր հաւաքուած են
նաեւ Մոսկուայի Հայոց գերեզմանատու-
նը: Առաջին անգամն է սակայն որ թափօր
մըն ալ կազմուած է Ստեփանակերտ:

× Պէյրութի մէջ, ոգեկոչումը կատար-
ուած է Կիրակի օր, նախածեռնութեամբ՝
երեք Ազգային կուսակցութեանց Պուրճ -
Համուտի Յակոբ Տէր — Մելքոնեան սը-
րահը:

Երկուշաբթի, Ապրիլ 25-ին, հայկական
բոլոր հաստատութիւնները փակ կը մը-
նային:

Օրուան լուրերը այժմէականութեան
պատճառով, այլ ոգեկոչումներու արձա-
գանքները մեր յաջորդ թիւով:

Սյս ամբողջը ծանօթ կը դառնայ
աւելի ուշ:

Լը Փէն «երկրաշարժ» օրակցի պատա-
հա՞ծը, մինչ համայնապարհերը կը «յա-
ջողեցին» անգամ մը եւս արդարացնել ու
բացատրել իրենց զլխուն եկածը: Ըսին
նոյնիսկ, թէ քուէներու արդիւնքը չի
տար իրենց բուն ազդեցութեան պատկը-
րը: Բայց եւ այնպէս, կարելի չէ նկատի
չառնել, որ համայնապար կուսակցութիւ-
նը, քան տարի է, Մառշի դեկալա -
րութեամբ նահանջէ նահանջ գնաց եւ
մարզը՝ մնաց: Ի վերջոյ, որեւէ գործի
մէջ, երբ մէկը անանկութեան կը տանի
հիմնարկը, առնուազն կը փոխուի: Իրենք,

(Շարք Գ. Է)

Չորեքշաբթի պիտի ճշգրտեն իրենց դիրքը Բ. չրջանին համար: Ժրգրեն տուաւ իր ձայները Միթերանի: Առէլէր Լակիլէ դիրք ճշգրտեց, ձայնին վերադրելով Լը փէնի յաղթանակը:

Անշուշտ դեռ առիթ կ'ըլլայ խօսելու այս մասին եւ վերլուծումներ ալ կատարելու: Բայց եւ այնպէս, պարզուած պատկերը կը հաստատէ թէ նախագահական ընտրութեան այս դրութիւնը հիմնովին սխալ է եւ կը խեղաթիւրէ բոլոր տուեալները: Առաջին չրջանէն իսկ առաջ նշանակուած էին Բ. չրջանի թեկնածուները եւ առաջին չրջանին իսկ քուէարկութիւնը Բ. չրջանի քուէարկութեան վերածուած էր: Կոլտուտները չեն համարձակիր խոստովանիլ, թէ այսօր իրենք են գոհերը իրենց հօրենական ժառանգութեան, Միթերան օգտուող դարձած ըլլալով, այլեւ «մոռցած» է որ՝ դէմ էր: Մէկ ըսող կայ՝ Մանչես, սն ալ այլեւս ըսեր է - չէ ըսեր, բան չի փոխուիր:

Զեռնագահներու համեմատութիւնը աճէնէն ցածերէն մէկն էր, Ա. չրջանի մը համար, միայն՝ 18%: Արձանադրուած քուէարկողներու թիւը 37-ուկէս միլիոն է:

ՔԱՆԻ ՍԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՈՒՐԿԻՈՅ եւ Եւրոպայի հասարակապետութեան տնտեսական ու ստեղծարարական յարաբերութիւնները օրակարգի վերայ էին Ապրիլ 25, Երկուշաբթի օր Լիւքսանպուրգի մէջ: Յունաստան կը ջանայ պարտադրել Կիպրոսի հարցին լուծումը, որպէս թուրքիոյ անդամակցութեան նախապայման: Արտաքին ճակատի խնդիրներէն զատ երկրին կառավարութիւնը լրջօրէն կը մտահոգէ ժողովուրդին օրէ օր ծաւալող զժգոհութիւնը, որ գլխաւորաբար տնտեսական ծանր տագնապի մը հետեանքն է: Զայրոյթի ալիք մը ստեղծուած է նաեւ վերջերս մամուլի աշխարհին մէջ, երբ տարապայման համեմատութիւններով յաւելում կատարուած է օրաթերթերու թուղթի գիններուն վրայ: Ամէնէն բուն յարձակումը կատարած է «Հիւրքիլէթ»-ի խմբագրապետը, բաց նամակի ձեւով իջողի, որու մէջ, վարչապետին մամուլատեսայցութիւնը կը վերապրէ վերջերս կատարուած երակային երբեակ կամըջակման գործողութեան հասցուցած միասնեցումը:

ՏՐԻՊՈՒՍԻ մէջ (Լիբանան) ամէնէն ծանրակշիռ ոճրափորձներէն մէկը կատարուած է, առջի օր, թակարդ - կտորի մը միջոցաւ, որու պայթումին հետեանքով 69 հոգի մեռած է եւ 126 հոգի ալ վիրաւորուած:

ԱՐԱՅԱԹ, Դամասկոս հասաւ, հաշտութիւն կը քննարկուի համար Սուրիոյ հետ: Յոյս կար որ ընդունուի նախագահ Ասատի կողմէ, քանի որ նման տեսակցութեան մը մերժումին պատճառաւ էր, որ ՊԱԿ-ի ղեկավարը չէր գաջած Ապու ձիհատի յուզարկաւորութեան:

ՆՈՐ - ՔԱՆՏՈՆԻԱ պատանդ բռնուած Ֆրանսացի զինուոր - ոստիկաններէն 11-ը ազատ արձակուեցան:

Նախաձեռնութեամբ՝
Շաւիլի Կապոյտ Խաչի
Հովանաւորութեամբ՝
Հայ Դատի Յանձնախումբին
ԵՐԵՎԱՆԻ

«ՂԱՐԱԲԱՂ»

նիւթին շուրջ -
Յոյցերուն նկարահանուած վիտէօ ժապաւէններ:
- Փետրուար 25 - 26, Երեւանի մէջ:
- Մարտ 26, Փարիզ, ինչպէս «Զօրավար Անդրանիկ»-ի ժապաւէնը (1928):
Յուշադրութիւնը տեղի կ'ունենայ Շաբաթ, Ապրիլ 30-ին:
Մուտք՝ 40 Ֆր.:
Մուտք՝ ազատ մինչեւ 18 տարեկան:
CINEMA-CHAVILLE
960 avenue R. Salengro
CHAVILLE

ՇՈՒՆԱՅԵՏԻ

Տէր եւ Տիկին Աղապապ եւ Մաքրուհի Ղարիպեան իրենց ապաքինումի առիթով հետեւեալ նուիրատուութիւնները կատարած են իսկի Հայոց Եկեղեցւոյ միջոցաւ - 1000 Ֆր. Իսի Եկեղեցւոյ Միօրեայ դրպորոցին, 200-ական Ֆր. Եկեղեցիին, «Աշխարհ» թերթին, «Յառաջ» թերթին, Կարմիր Խաչին եւ Կապոյտ Խաչին (Լիբանանի համար):

Այրի Տիկին Գրիգոր Պօյաճեան,
Աղաւնի եւ Սերժ - Միքայէլ Պօյաճեան,
Տիկին Նուարդ Պօյաճեան,
Օր. Մարի Պօյաճեան,
Եւ ընտանեկան բոլոր պարագաները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնին, հօր, զաւկին եւ եղբոր՝

ԳՐԻԳՈՐ ՊՕՅԱՃԵԱՆԻ
մահը, որ պատահեցաւ Ապրիլ 22-ին, 57 տարեկանին:

Յուզարկաւորութիւնը կը կատարուի Չորեքշաբթի, Ապրիլ 27-ին, ժամը 15-ին Փարիզի Ս. Յովհաննէս - Մկրտիչ Եկեղեցին, (15 ռիւ ժան - Կուժնի): Մարմինը կը փոխադրուի Պանէօ - Փարիզէնի գերեզմանատունը, ամփոփուելու համար ընտանեկան դամբարանը:

Ոչ ծաղիկ, ոչ ծաղիկեղբակ:
Մահագոյ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայ իրրեւ այդ նկատել:

Իր ամուսնին յիշատակին Տիկին Գրիգոր Պօյաճեան 1000 Ֆր. կը նուիրէ «Յառաջ»ին:

**Հանդիպում
ԲՈՊԵՐ ԴԱԻԹԵԱՆԻ**

Հետ
Երեւանի պետական համալսարանի հայ գրականութեան ամբիոնի դասախօս եւ ինք. Լրագրողներու Միութեան անդամ:
VENDREDI 29 AVRIL à 20h45
MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE
D'ALFORTVILLE
9, rue de Madrid, 94140 Alfortville
tél. 43. 76. 55. 89

YAN'S CLUB

REDECOUVRIR
NOS TRADITIONS
HISTORIQUES
au **YAN'S CLUB**
5, avenue Reille — 75014 PARIS
le 29 avril à 20 heures 30
avec Mr. G. Guiragossian
DIAPORAMA
«ASPECTS DE L'ARMENIE»
et les poèmes de K. Korian
(Possibilité de dîner après;
réservation tél. : 45. 89. 20. 48)

ՇՈՒՆԱՅԵՏԻ

ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՖՈՆՏ
Կապոյտ Խաչի Շրջ. վարչութիւնը ընտրահայրութեամբ ստացած է. —
Փարիզի Ս. Յովհաննէս - Մկրտիչ Եկեղեցւոյ կրօն. ընկերակցութիւն 10-000,
Հ. Յ. Դ. - Փարիզ (ցայտօքին հաւաք - ւած) 9020, Հ. Սիւնեան 2000, Նազարէթ - Թրիքոյի անձնակազմ եւ տնօրէն 1934,
Պ. Սելթեկեան, Միւթէվէլեան, Վ. Սապելեան, Տէր եւ Տիկին Վ. Կիրակոսեան, Տոլպաքեան ընտանիք եւ Տիկին Ամի - նտեան, Ալպէր Մանուկեան, Պալիոզեան ընտանիք, Տէր եւ Տիկին Գարակիւբեան, Տէր եւ Տիկին Գայսերեան, Տէր եւ Տիկին Մ. Տիլտարեան, Ա. Ճրճըրեան 1-000-ական Ֆր., Օր. Պ. Լէն 600, Փ. Ռիւսթեմօղլու 505,5, Տիկին Ա. Գըլըճեան, Տէր եւ Տիկին Հ. Թորոսեան, Պր. Ս. Մըկըրտիչեան, Պր. Տ. Շամբեան, Պր. Լ. Արզումանեան, Տիկին Չ. Տէմիրեան, Տէր եւ Տիկին Պ. Տէր - Մուսիսեան, Պր. Ս. Մկրտիչեան եւ դաւակը 500ական, Տիկին Չ. Քէշիշեան 300, Պր. Գ. Թուֆանեան 400, Պր. Ա. Նուրեան, Տիկին Ա. ձենադեան 300-ական Ֆր., Տիկին Էլիքէ - սիկեան, Տիկին Ռ. Սեֆերեան 250-ական, Տիկին Ա. Տաղլեան, Տիկին Ս. Մասէն - Տաղլեան, Տիկին Ա. Քէտեան, Տէր եւ Տիկին Շէյթանեան 200-ական Ֆր., Օր. Ա. Փափազեան 150, Տիկին Ապա Նուրիս, Տիկին Տուսնեան, Տիկին Վարդանեան, Տէր եւ Տիկին Վ. Էսէնճէ, Տէր եւ Տիկին Գ. Յակոբ, Օր. Ա. Գույումճը - եան, Տիկին Ս. Քէշեան, Պր. Կ. Տօնիկեան, Տիկին Ե. Եագոսպեան, Օր. Մ. Մալիքեան, Տիկին Ա. Քէպէլեան, Տիկին Ի. Փափազեան 100-ական Ֆր., Տիկին Է. Սէյրեան, Ռմի՝ 50-ական Ֆր.:

(Շար.)

Imprimé sur les Presses du Journal «Haretsch»
83, rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

ՖՐԱՆՍԱՆԱԿ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԸ
ՊԵՆՏՈՆԹԷՆԻ
ԿՍՅԱՆԻՆ ՀՍՍՍՐ ԿԸ ՓՆՏՈՒ
Վկայեալ տնօրէն - տնօրէնուհիներ,
Վկայեալ վարիչներ - վարչուհիներ,
Հիւանդապահ - հիւանդապահուհիներ:
Կեցութեան թուականներ. —
3 - 7 - 88-էն 23 - 7 - 88
24 - 7 - 88-էն 13 - 8 - 88
14 - 8 - 88-էն 3 - 9 - 88:
Դիմումները կատարել հետեւեալ հասցէին -
C. B. A. F.
17, rue Bleue — 75009 PARIS

RECHERCHE
Recherchons pour succession la famille de Mr. Armar MAVIYAN, originaire de BURSA (Turquie), et plus précisément les enfants de Mr. Krikor MAVIYAN, né à BURSA en 1888 et de Sofi MARATCHLIAN née en 1892.
Prière de se mettre en relation avec: Etude COUTOT - ROEHRIG : 21, bd. St. Germain, 75005 PARIS FRANCE

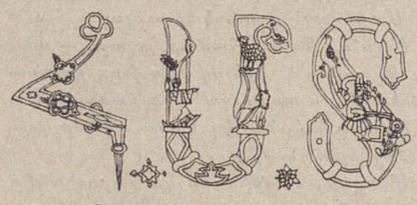
L'UGAB - JEUNES reconstituée d'une toute nouvelle équipe vous convie à sa
SOIREE EXCEPTIONNELLE
le Samedi 14 mai à partir de 22 heures
au Centre Culturel Alex Manoogian
118, rue de Courcelles — 75017 Paris
Disc - Jockey professionnel
★ AMBIANCE GARANTIE ★
★ BUFFET ORIENTAL ★
★ COCKTAILS DETONANTS ★
— VENEZ NOMBREUX CAR TOUT SERA EXCEPTIONNEL —
I'U.G.A.B.-JEUNES : La garantie d'une soirée réussie.
PARTICIPATION AUX FRAIS : Membre 60 Frs. Non membre 80 Frs.
Tenue Correcte

**FONDATION
LEA ET NAPOLEON BULLUKIAN**

COMMUNIQUÉ
Suivant le testament en date du 29 décembre 1983, Monsieur Napoléon BULLUKIAN décédé à Lyon le 12 avril 1984, a laissé son actif successoral à la constitution d'une :
«FONDATION LEA ET NAPOLEON BULLUKIAN»
sous l'égide de la FONDATION DE FRANCE
ayant pour objectifs suivants :
— Encourager la recherche médicale et particulièrement sur le cancer;
— Participer aux œuvres sociales et d'entraide de l'Eglise Arménienne d'Etchmiadzine;
— Encourager les jeunes artistes suivant les décisions du Conseil de la Fondation.
Un secrétariat administratif fonctionne à
LA MALMAISON
18, rue Louis Tourte — 69410 CHAMPAGNE AU MONT D'OR LYON, FRANCE

qui était le domicile de Monsieur et Madame BULLUKIAN, et qui pourrait être utilisé pour des expositions, conférences, colloques, séances culturelles et musicales, et à la constitution progressive d'une bibliothèque spécifiquement arménienne etc.
Il sera procédé à une nouvelle attribution des revenus de la Fondation en faveur de toutes associations qui pourraient prétendre à une aide selon les objectifs précités de la Fondation.
Les demandes doivent être adressées au secrétariat de la Fondation dans un délai expirant le 30 avril 1988.
Les attributions seront proclamées ultérieurement.

pour le Conseil d'Administration de la
FONDATION LEA ET NAPOLEON BULLUKIAN
Le Président
Professeur Pierre MARION

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ
MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE
DE DECINES
15, rue du 24 Avril 1915 — 69150 Decines
Samedi 30 avril
STAGE DE LITTÉRATURE
ARMENIENNE
de 14h à 18h
à la Maison de la Culture Arménienne de Décines

Thème :
SARAFIAN, Le Bois de Vincennes
Conférencier : KRIKOR BELEDIAN
Prix de participation : 60 frs. la séance.

ՅՈՒՆԱՅԵՏԻ
ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Լիոնի «Արաք» մասնաճիւղի վարչութիւնը անդամական ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերակցները Ապրիլ 30, Շաբաթ օր, ժամը 14-ին Ս. Յակոբ Եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ: Կարեւոր օրակարգ:
Բոլոր ընկերակցներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:
ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Անիէն Պուս - Գոյումպու եւ Արթուրեանի Անիւնի մասնաճիւղը ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերակցները, Մայիս 2, Երկուշաբթի, ժամը 20.30-ին:
CENTRE CULTUREL
rue Robert Lavergne — ASNIERES

ՀԱՐԱՏԿ

ՕՐԱԲԵՐՔ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ԵՆԻԱՐԵ ՄԻԱՒԵՆԱ

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS

DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN

TEL.: 47. 70. 86. 60 — TELEX: HARATCH 280 868 F
C.C.P. PARIS 15069-82 E — 51027317 A R. C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Փր ա ճ ա : Տար. 700 ֆ. — Վեցամսեայ : 360 ֆ.
Արտասահման : Տար. 1000 ֆ. (ամէնօրեայ առաքում)
850 ֆ. (շաբաթական առաքում) — Հատը : 4,00 ֆ.

63րդ ՅՈՐԻ — ԹԻԻ 16.737

Fondateur: SCHAVARCH MISSAKIAN

63e ANNÉE — No 16.737

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՈՒԵԿՈԶՈՒՄՆԵՐ

ԵՐԵՒԱՆ - ՍՏԵՓԱՆԱԿԵՐՏ - ՄՈՍԿՈՒԱ

Երէկ քանի մը տողով արձագանգ հանալիքացած էինք ապրիլեան ուղեկոչումներու, Երեւան, Մոսկուա եւ Ստեփանապոլիսի շուրջը տեղանքի մը որ կ'արտասուէր նման ուղեկոչումի մը նշումը։

Երեւանի մէջ, հարիւր հազարաւորներու երթըրդէն Միլիտենակաբերդ խորագրով տպարանից եղած է նախ, որովհետեւ ըրողութիւնը, այս ասորի, երբեք այսքան ձեռք էր եղած, սպա համախառնական ուսանողներու պատճառով, որոնք ղէպի յուշարձան բարձրացած են հսկայ եւ Ծանր խաշար մը շարկած, ի յուշ Սում-գայիթի գոհերուն։

Բազմութիւնը նաեւ աննախընթաց եղած է իջնաճիւղին, որ պատարագ կը մատուցէր։

Այս ուղեկոչումներու մասին, մամուլի ֆրանսական զորձակալութիւնն ալ կարգ մը տեղեկութիւններ կուտայ (Լը Մոմա)։ Մոսկուայի մէջ, առաջին անգամն է որ թոյլ տրուած է լուս երթի մը։ Պատարագի մը աւարտին, որ մատուցուած է Հայոց զերեզմանատան մատրան մէջ,

ի յիշատակ 1915-ի նահատակներուն եւ Սումգայիթի գոհերուն, շուրջ 400 հոգի քարած են ղէպի կեդրոնը, շրջապատուած քաղաքագործներով։ Քանի մը ըլլով մեթր յետոյ, ոստիկանական հանրակառուցիկ կեդրոնը արդէպի կարմիր հրահրակ չհասնին։ Յընար կատարուած է առանց միջնադէպի «Վարաբաղ», «Վարաբաղ» բացազանութիւններով։

Երեւանի մէջ «Սումգայիթ 1988» մահապարտեան մը յուշարձան մը զետեղուած է Միլիտենակաբերդի յուշարձանի կողքին։

Վարաբաղի Հայերն ալ, առաջին անգամ ըլլալով, արտօնութիւն ստացած են ուղեկոչելու Ապրիլեան տարեկարծը։

Աւելցնելով թէ Երեւան, ներկայիս, 3000 հայ ապաստանեալ կայ Սումգայիթէն, որոնք չեն ուզեր անուշտ, հոն վերադառնալ եւ հաւանաբար Վարաբաղ երթան։ Ասոնց մեծ մասը նաեւ իջնաճիւղին կը փութան մկրտուելու համար։

ՓԱՐԻՁ

Փարիզի Հայոց Եկեղեցւոյ մէջ, Կիրակի առաւօտ, Ապրիլ 24, պատարագ եւ հոգեհանգիստ կատարուեցաւ։ Օրուան բարոյ արտասանեց Գրիգոր Եպիսկոպոս Երզնկացի, ուղեկոչելով նահատակները։ Արարողութեան աւարտին ծաղիկասակի զետեղում կատարուեցաւ Հայ Անճառութեան արձանին, Հայ նախկին օստրալիական եւ զիմադրականներու կողմէ։

NOTRE DAME. I ՊԱՏԱՐԱԳԸ

Ըստ աւանդութեան, Կիրակի օր, այս անգամ ճիշդ օրը օրին, Նոթր Ծամի Մայր Աստուծային մէջ, կը մատուցուէր հայածէս պատարագ, ի յիշատակ 1915-ի Ապրիլեան նահատակներուն։

Կը պատարագէր Ֆրանսայի Հայ Կաթողիկոսաշխարհային Գրիգոր Եպիսկոպոս կաթողիկոսն։

Արարողութեան սկիզբն իսկ, Գրիգոր Եպիսկոպոս, քանի մը խօսքով ուղեկոչեց ապրիլեան նահատակները, շեշտելով թէ այսօր պատարագ մը չէ այլեւս, փաստօրէն ժամը զոհերուն մէջ, այլ ուխտի օր։ Մեր զոհերը մնացին անշօքիմ անայապատելու մէջ, անոնք սակայն մեզի ձգեցին ասանդ մը պահպանել մեր լեզուն ու մը-լակութիւնը։ Անոնք զոհուեցան վասն կրօնի եւ հայրենիքի։ Մոխիթերէն վերածնած, Հայ Սփիւռքը պահանջատէր կը մնայ այսօր։ Բայց իրեն կը սպասուի վտանգ մը բարոյական անտարբերութիւնը լեզուն եւ մտայնութիւնը հանդէպ։ Նահատակներուն կտակն է՝ պահել մեր հաւատքը, մեր լեզուն եւ փոխանցել յաջորդներուն։

Գրիգոր Եպիսկոպոս, քանի մը խօսքով ալ Ֆրանսերէն, բացառեց օրուան խմուածք, իջնաճիւղ թէ ինչ պայմաններու մէջ բաւժանուէր ամբողջ ժողովուրդի մը մեծամասնութիւնը, որ կ'ապրէր իր հողերուն վրայ։

Օրուան յորդորակը արտասանեց Գրիգոր Ծամի Կեդրին, նախկին օստրալիական Եպիսկոպոս Փարիզի։ Երբ հակադրութիւն յայտնուեց Երեւան արուած առիթին, Ցանկիլ Եպիսկոպոս ըստ թէ մանուկ էր, 1915-ին, երբ առաջին անգամ կը լսէր Հայ ժողովուրդին պատահած ողբերգութեան մասին։ Այսօր, առաւօտը, կը կարգար, կրկին, փաստարկողներ, յուշարձաններ, վկայութիւններ։ Ու-

րան էր, որ Հայ ժողովուրդը հաւատարիմ ինքն իրեն հանդէպ, կրնար նաեւ նոր ժողովուրդ մը դառնալ, ինչպէս ցոյց տուաւ վերջերս։ Եպիսկոպոսը կարգաց քանի մը հատուածներ, որոնք կը նկատուէին տեղահանութիւններն ու ջարդերու պայմանները ու չեւոր զննելով իր ընթացքներուն վրայ, փաստօր ձեւով սահմանուած տուաւ Հայերու պատահածին, յայտարարելով՝ երբ կը կարգայի բնաջնջումը, ամբողջ ժողովուրդի մը տեղահանութեան պարագաները եւ կը փնտռէին զանոնք բնորոշող որակով մը, բացի Հաշիթ բառարանը, ու զիմացը դատարար՝ ցեղասպանութիւն, բացի նույնպէս, ու զիմացը դատարար՝ ցեղասպանութիւն, բացի Լաոուսը՝ զիմացը դատարար՝ ցեղասպանութիւն։ Քարտուէր Եպիսկոպոսին այս խօսքերը խորապէս տպաւորեցին ներկաները, որոնք ընդհանրապէս, աւելի «գաղձ» յորդորակներ լսելու վարժութիւնն ունեցած էին այս կամարներուն տակ։ Երբակցանելով, Փէգէրիլ Եպիսկոպոսը ըստ «Վիշաթի ժողովուրդ մըն էք, որ բայց միայն անցեալը ուղեկոչելու համար։ Ո՛չ, զեր մը ունիք կատարելիք՝ հաւատքը ուսուցանել, յոյսի պահպանումներ էք, նահատակ ժողովուրդ մը, որ յարութիւն տաու։»

Արարողութիւնը վերջ գտաւ միասնաբար արտասանուած Մարիամ Աստուածածանի ուղղուած աղօթքով, զոր Յովհ. Պօլոս Բ. ըրած էր, Հոռոմ, 1987 Նոյեմբեր 21-ին, հայածէս պատարագի մը ընթացքին եւ որու մէջ կ'ուղեկոչէր՝ Գրիգոր Նարեկացին։ Յիշենք որ պատարագին ներկայ եղան Փարիզի Հայոց առաջնորդ Գրիգոր Եպիսկոպոս, վերապատուելի Լեւոնեան, Մարոնի եւ այլ փոքր եկեղեցիներու ներկայացուցիչներ, ինչպէս նաեւ աշխարհական Ֆրանսացի եւ այլ անձնաւորութիւններ։

Կրկնեք, անգամ մը եւս, թէ այս տարուան քարոզը իսկապէս որակուող եւ քաջ էրթիվ մըն էր, որ բացառապէս զնահատուեցաւ բոլորին կողմէ։

ՆԻՍ

Ապրիլեան ուղեկոչումը կատարուեցաւ նման անցեալ տարիներուն տեղույն բոլոր միութիւններու եւ կազմակերպութեան ներքին միացեալ յանձնախումբին նախաձեռնութեամբ եւ պատուոյ նախա-

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՕԵՐԸ

ԸՆՏՐԱՊԱՅՔԱՐ

ՇԻՐԱՔ — ՄԻԹԵՐԱՆ ԴԷՄ ԴԻՄԱՑ ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ

ԼԱՐՈՒԱԾ ՄԹՆՈՂՈՐՏ ՆՈՐ — ՔԱՆԵՏՈՒՄ

Շիրաք ընդունեցաւ ինչ որ մերժած էր անցեալ շաբթու, այսինքն՝ Հինգշաբթի Ապրիլ 28-ին՝ ղէմ առ ղէմ «Ճակատամարտ» մը իր մրցակիցին հետ։ Ինչ որ մերժած էր, թուականն էր եւ ոչ հանդիպումը, որ ընդհակառակն իր իսկ առաջարկն էր։ Ապագան ցոյց պիտի տայ, թէ այս հանդիպումը կրնա՞յ նպաստել ի-

զահուլեամբ երեսփոխան — քաղաքապետ եւ Ալի — Մառիթիմի ընդհ. խորհրդատու ժ. Մետրաքիին։

Շաբթու, Ապրիլ 23, ժամը 20-ին Հըսկոմ կատարուեցաւ Ս. Աստուածածին Եկեղեցին, որու յաջորդեց բանախօսութիւն մը, Օշական սրահին մէջ, կազմակերպութեամբ Հայ Մշակույթի յանձնախումբին։ Բացումը կատարեց ժ. Մետրաքիին, նիւթ ունենալով Հայկական Հարցին զարգացումը միջազգային դաշնակցութեան ընդհանրէ։ Դասախօսք՝ Վ. Սրապեան, որ նախադասն է Ապրիլեան ուղեկոչման միացեալ յանձնախումբին, լեցուն սրահ մը առջեւ, պարզեց մեր հարցը՝ պատմական եւ իրաւաբանական զոյգ երեսներով։ Լուրջ ուսումնասիրութիւն մը, որու եզրակացութիւնն էր՝ Յեզասպանութիւնը միջազգային անժխտելի բանաձեւերով կը մնայ անփամայնցելի։ Հետեւաբար, թուրքա պէտք է ընդունի Իթիհատի կանխամտածուած եւ զորձած համատարած ոճիբը, պատմական հողերու վերադարձով Հայ ժողովուրդին։

Կիրակի առաւօտ հոգեհանգիստ կը կատարուէր եւ շրջանիս հոգեւոր հովիւր՝ Տարօն Մ. Վարդապետ, քարոզեց, ողջունելի գանելով Հայ քաղաքական մտքի միասնական զիրքը ընդհանուր իտեալներու իրազորման համար։

Կէսօրէ ետք, Ֆրանսաստաւ մեծ պատասխանելով կը զատապարտուէր թուրքիոյ զորձած ոճիբը։ Բազմահարկը հայ եւ Ֆրանսացի անձնաւորութիւններու մասնակցութեամբ եւ առաջնորդութեամբ Հայ նախկին ռազմիկներու պարզազորակներուն, միօրեայ զբարձր երախտներու, հոգեւոր հովիւրներու տողանգ մը կը կատարուէր Մետրաքիին պահանգէն մինչեւ Մեռեաններու յուշարձանը։ Մէկ վայրկեան լուրթին՝ իրողութիւններուն անունով, զորձակներու խոհարարուած եւ ծագակայականութեան ժ. Մետրաքիին եւ շրջանիս բոլոր միութիւններուն անունով, Դարողի աշակերտներն ալ ծաղիկներ կը սփռէին։ ժ. Վարդաքեանի ներկայ անձնաւորութիւններու անուանացանկի թուածն է ետք, Վահէ Սրապեան, կազմակերպիչ յանձնախումբին անունով մատնանշեց օրուան ազգ. սուղին իմաստը։ Հուսկ՝ աղօթք Տարօն Մ. Վարդապետի կողմէ։

րեն։ Խորքին մէջ շատ հաւանական է, քանի իր կրած ձախողութիւնը այնքան տկարացուցած է զինքը, որ ընդ մը աւելի ջղայնացած կրնայ հակադրել «հանդարտ ուժ»ին, որ արդէն իր այդ հանդարտ ինքնազգայութիւնը կը յաջողի ջղայնացնել եւ անշուշտ, գործին ալ կուգայ։

Թեկնածու Միթերան Սահմանադրապետ Խորհրդի ղեկն էր շինել տալու համար Նոր-Քայլտունիոյ արդիւնները, այն առարկութեամբ որ քուէարկութիւնները բնականոն պայմաններու մէջ տեղի չեն ունեցած։ Վերջին միջնադէպերն ու բարեփոխմանը պատճառ եղած էին, որ քուէարկութեան կարգ մը զբառներու իրաւ մասն։ Շիրաք, հետառեալի Ա. կայանին՝ ճիշդ նկատեց այդ դիմումը, յայտարարելով թէ ընդհանուր ձեւով ընտրութիւնները տեղի ունեցած էին բնականոն պայմաններու մէջ, «վայրենի եւ անարեկիչ» որակեց անոնք որոնք ոստիկան — զինուորներ սպաննած կամ սուսնադած են եւ որոնք օգնութիւն ստացած են դուրսէն։ Շիրաք ըստ թէ չի բանակցիր Լը Փէնի հետ, բայց լսած է 5 միլիոն քուէարկողներու ձայնը։ Ռէժիմիտներն, ուր դնաց իր ընտրապայքարը վարելու, Միթերան զուշացուց Շիրաքը Ազգային ձակաւորի հետ որեւէ զորձակցութեան կամ ձայներու որսի դէմ։ Բայց, ինչ ալ այդ ձայներուն պէտք ունի, պիտի մերժէ։ Արդարեւ, որքան ալ իր յաղթանակը ապահով թուի, շատ աւելի սեղմ ըլլայ հաւանաբար տարբերութիւնը քան ահնկայութեամբ, բայց օգնանալին մէջ ալ խոստովանեցաւ թէ 51% կը բաւէ։

Թուականական հաշիւը սա է, առաջին շրջանի վերջնական արդիւններէն ետք, — Միթերան՝ 34,11, Շիրաք 19,95։ Միթերան կրնայ հաշուել հետեւեալներու ձայներուն վրայ. — Վէլթէր՝ 3,78, Ժիւրէն՝ 2,10, հաւանաբար Լակիթ՝ 1,99, Լաթուանի՝ 6,76 (բայց, հոս ոչինչ պատահել է) եւ դումարը չի բաւեր։ Անշուշտ կան Պառի ձայները, որոնք մէկ մասը կրնայ թերեւս առնել։ Ամէն պարագայի մէջ, ոչ մէկը կրնայ արհամարհել հինգ միլիոն Ֆրանսացի։ «Տէլի Թելիքրաֆ»ն է որ կը խորագրէր արդէն. — «Լը Փէն» թագաւոր չիսողք։

Ինչ որ յատակ է նաեւ, այն է որ Շիրաք, այսինքն՝ Տը Կօլի ժառանգորդը չկրցաւ ալի համախմբողն ըլլալ (ինչպէս, օրինակ, Թալէր մը), Շիրաք «աւայտուեցաւ շրջանէն» կը գրէ Ժիւրի եւ այսօր կայ երկու աջ, մինչդեռ, Միթերան, ղէշ — աղէկ ձախ մը համախմբողը եղաւ (Միթերանիտ չեզոքները իսկելու ունեցան իրենք զիրենք զբաւելու, դալով համախմբարներուն ջանքախումբ են)։ Այլ խօսքով չափաւոր աջը չկրցաւ հրապարակել Լը Փէնի քուէարկող տարբերութիւն — հակառակութիւն — ծայրայեղ աջերը փոքրամասնութիւն են շարժումին մէջ)։

LIBERATION ԵՒ ՀԱՅԵՐԸ

Երեքշաբթի, Ապրիլ 26-ի «Լիպերաւիոն»ին մէջ, բաւական յիշատակութիւններ կային Հայերու մասին, տարբեր նիւթերու առիթով։

Նախ, էջ 18, «Օրուան Հարցումը» խորագրով, Գրիգորիան Տէր — Ստեփանեան (որու նկարն ալ կայ) կը պատասխանէ այդ հարցումին՝ ինչո՞ւ հրահար կը կարգաք Միթերան քուէարկելու։ Կը բացատրէ 1915-ի կարեւորութիւնը Հայերուն համար, Նախագահ Միթերանի ցեղասպանութեան ճանաչումը եւ Պառի ու Շիրաքի ուրացումը։

Այլ էջի մը վրայ (34), «Հայկական Յիշողութիւնը Երեւան» խորագրին տակ,

(Տար. Է Գ. Էջ)

« ԅ Ո Ւ Շ Ա Ր Չ Ա Ն »

Տ Ա Ր Ե Գ Ի Ր Ք Ը

Ղ Ա Ր Ա Բ Ա Ղ Ի
ՅԵՐՈՍԱՄԱՐՏԵՐԷՆ ՄԵՎԸ

1918-ին, Հայոց կեանք — մահու պայ-
ֆարին մէջ, Մայիսի մեծ ծանօթ մա-
կառութեան տարիներէն զատ, հերոսական գո-
յամարտներ կ'արձանագրուին, նոյն տա-
րեացիներն, Ռաբին, Զանգեզուրի, Դա-
րբասի մէջ եւ այլուր:

Ղարաբաղի Մամնա գիւղին մէջ, մեզի
համար բախտորոշ կռիւ — մակառարար
մը տեղի կ'ունենայ տուեալ թուականին,
Հոկտեմբեր 18-ին: Ասոր յայտնական ելքը
կ'ապահովէ Ղարաբաղի հայկական ինք-
նուրոյն դիմադրի պահպանումը թրքա-
կան համաթրոքայական զորամիջոցներէն
ձեւ, ինչպէս նաեւ ստանց գործակից թըր-
քաղեային ճիւղին մահուական Ագերի-
ներու:

Հայաստանի պատմագետներէն՝ Գրի-
գոր Աւանեսի Յովնանիսեան երկու ա-
նիքներով՝ մէկը կարն, միւսը ընդար —
մակ, կ'անդրադառնայ այս գոյամարտին:
Հեղինակին, « Սովետական իշխանութեան
հաստատումը Լեռնային — Ղարաբաղում »
երեսուն, 1971, գործին մէջ հետեւեալ տա-
ղերուն կը համընդհանրէ. — « Հոկտ. 18-ին գի-
ւերնով հայկական փոքրիկ Մամնա գիւ-
ղում, 400 հոգուց բաղկացած թուրքական
պատժիչ ջոկատը 4 լեռնային թեղանոթով
եւ 6 ծանր զնդարներով զինուած, միւս
օրուայ լուսարացին Քեաղիմ բէյի հրա-
մանատարութեամբ շարժուց Հազորտի
գիւղին վրայ եւ Մամնայ — Ղա-
ւախան — Հազորտի գիւղերի սահ —
մանագլխին հանդիպեց հայ գիւ-
ղացիները գինուած դիմադրութեանը,
որը կազմակերպել էր Գրիգոր — Վարան-
գի ինքնապաշտպանութեան գօտու հը-
րամանատարութիւնը: Ուշ երեկոյան տե-
ղացոյ յորդ անձերը արինտուշտ բէյին
հրաշքով փրկեց գիւղացիներէ ինքնազա-
տասանից: Թողնելով իր ջախջախուած
զորամարտի սպանուած զինուորացիներ
եւ մեծ քանակութեամբ ուղարկեալ տար, Քեա-
ղիմ բէյը, կենդանի մնացած մի քանի ըս-
պաների ու ասկերներէ հետ, ճողողորեց
Շուշի»:

Այդ գոյամարտի մասին առանց ընդար-
ձակ մանրամասնութիւններ կը բռնէ
1968-ի Ռաբեր երեսուն Համալսարանի
պարբերականին մէջ, միշտ խուսափելով,
կասկեմով պատմաւորներով, յիշել է
Հ. Յ. Կառնակցուբեան կատարած դե-
կավար դերը դաշտային թէ լեռնային,
Զանգեզուր, Նախիջեան եւ այլ հայադը-
րով պայուսումները մէջ, շրջանն ու
շրջանները Հայաստանի անբաժան մա-
տերը հռչակելու ուղղութեամբ:

Ի զգայ, Մամնայի բախտորոշ գոյամար-
տին մասին, Ս. Վրացեան հետեւեալ
մատնանշումները կը կատարէ անգղայի,
Հայաստանի Հանրապետութիւն իր հա-
տորին մէջ, « թրքական հրամանները
գիւղերում էին գործադրուած: Թուրքերի
բռնակցութիւնը Շուշիից եւ խճուղուց այն
կողմ էջի սարածուած: Այս դրութեան
վերջ տարու նպատակով թուրքերը որո-
շեցին գլխի վրէժները եւ միտնանալ
վերջնապէս ուղարկեցին Չախալու գիւղը
ներս: Հոկտեմբեր 18-ին թրքական մի
զորամարտ, տեղական թուրքերի եւ մի քա-
նի Հայերի առաջնորդութեամբ մտաւ
Վարանդի Մամնա գիւղը, բայց հանդի-
պեց հայ մարտիկների ուժեղ դիմադրու-
թեան, ջարդուեց եւ ամօթահար փախաւ
յետ՝ Հայերին թողնելով 2 թեղանոթ ու
մեծ քանակութեամբ պատերազմական ա-
ւար: Ու թէ յետոյ Հոկտեմբեր 31-ին, զա-
րանակիցների պահանջով, թուրքերը
թողին Ղարաբաղն ու հեռացան»:

Ստորեւ, պատմաբան Գ. Յովնանիսե —
անի յօդուածը, արտագրուած երեսուհի
Բանբերէն, իր բն մտաւոր անցեալի
պատմութեան հետեւը:

Ժ. ՄԻՒԻՃԵԱՆ

նաևնդ Աղբբեջան ներխուժելէն ետք,
երբ Նուրի փաշան ձեռնարկեց իրամա-
կան բանակի կազմակերպման Գանձակի
մէջ, բաւականին լուրջ վտանգ ստեղծուե-
ցաւ ո՛չ միայն Հայկական Ղարաբաղի
ինքնուրոյնութեան, այլև անոր բնակչու-
թեան ֆիզիքական գոյութեան համար:
Վտանգն աւելի մեծցաւ Սեպտեմբեր 15-ին,
Բաքուն գալիսէն ետք, անմիջապէս Ղա-
րաբաղ ուղարկուեցաւ օսմանեան երկ-
րորդ զիվիզանի Ղարաբերիսայի ոճրա —
գործութեան հեղինակ ձեռնի ձահա պէ-
յի հրամանատարութեամբ, նպատակ ու-
նենալով արբանալու ողջ Լեռնային — Ղա-
րաբաղին եւ արեան մէջ խեղդելու լայն
ծաւալ ընդունած աշխատաւորական յե-
զախիտական շարժումները:

Իրենց գիւղային նպատակներն իրա-
գործելու համար, թուրք ջարդարարները
դեռևս 1918 Մայիսից սկսած օսմանա-
կան եւ մուսաւաթական անունից վերջ-
նադրեր ներկայացնել Լեռնային — Ղարա-
բաղի ծայրամասային հայկ. գիւղերուն՝
զինւթափուելու եւ մուսաւաթական կա-
ռավարութեան հպատակուելու պա-
հանջներով: Սակայն իրենց նպատակին
չհասնելով, անոնք գիւղեցիկ բնութեան:

Ղարաբաղի հետ հաշուեյարդար տես-
նելու համար, թուրք զաւթիչները գայն
մեկուսացուցին Զանգեզուրէն: Թողոր
ուժեր տեղափոխելով եւ դարձնել կենսա-
բնացնելով Ղարաբաղի մերձակները,
թուրքերը 1918 Օգոստոս 12-ին անպար —
սելիորէն յարձակեցան եւ ութ տարի տե-
ող կռիւներու ընթացքին մոխրակոյտի
վերածեցին Ղարաբաղի գիւղերն ու գիւ-
ղացիները, որոնք կապուած էին Զան-
գեզուրի հետ: Պատահականութեամբ կեն-
դանի մնացածները ցրուեցան գաւառով
մէջ:

Ստեղծուած անպայման դժուարին ի-
րադարձութիւնից ելք մը որոնելու հա-
մար, 1918 Սեպտեմբեր 6-ին Շուշում հը-
րաւիութեցաւ Ղարաբաղի հայութեան Բ. Համազումարը, որը վճռական բողոք
յայտնեց թրքական հրամանատարութեան
Ղարաբաղի վերաբերեալ, եւ պահանջեց
թուրքերէն կոտորածից փրկուած անոր
բնակիչներին վերադառնալ իրենց նախ-
կին բնակավայրերը եւ ձեռք առնել ըս-
տոր անհրաժեշտ միջոցները՝ դադարեց-
նելու Հայերի նկատմամբ գործադրուող
բարբարոսութիւնները: Սակայն, ինչպէս
պէտք էր սպասել, թրքական հրամանա-
տարութիւնը կտրականապէս մերժեց
Համազումարի պահանջները: Այդ ժա-
մանակ որոշուեցաւ օսմանեան երկրորդ
զիվիզայի հրամանատարութեան նստա-
վայրը՝ Աղզամ ուղարկել պատուիրա-
կութիւն մը, որ կազմուած էր տարբեր
կուսակցութեան ներկայացուցիչներէ՝
Շուշիի քաղաքապետ Գ. Մելիք Շահնա-
զարեանց, Հ. Մուսայէլեան, Ա. Քամալ-
եան, Մ. Յովսէփեան եւ Գ. Առաքէլ —
եան:

Սեպտեմբեր 15-ին, պատուիրակու թիւ-
նը հասաւ Աղզամ, ձահալով պէյ ընդու-
նեցաւ անոր անդամները եւ լիարարար
պահանջեց, որ պատուիրակութիւնը Ղա-
րաբաղի ամբողջ հայութեան անունից
հպատակութեան երդում կատարի եւ
խոստանայ համապատասխան աշխա —
տանքեր ծաւալել Լեռնային — Ղարաբաղի
բնակչութիւնը զինաթափելու ուղղու-
թեամբ: Եւ թրքական գործին ճանապարհ
բանալու գէպի Շուշի:

Պատուիրակութիւնը կտրականապէս
մերժեց թրքական հրամանատարութեան
պահանջները: ձահալով պէյ պատուիրա-
կութեան երեք անդամները եւ անոնց ու-
ղեկցող սարկազմի ճարտարագէտ Լիւֆ-
թայի թէյ Պէսուրթովը կալանաւորեց եւ
պահեց իր սօտ: Իսկ երկուսին ազատ ար-
ձակեց պայմանով, որ կարճ ժամանակա-
միջոցին անոնք անձամբ բերեն իր պա —
հանջներին զրական պատասխանը, ըս-
պատնալով թէ՛ հակառակ պարագային
զէնքի ուժով կը բանայ Շուշիի ճանա-
պարհը:

Եւ մինչ Սեպտեմբեր 17-ին արտակարգ
կերպով հրաւիրուած Ղարաբաղի Գ. Հա-
մազումարը կը քննարկէր ձեռնի ձահալ

Հայկական ճարտարապետական եւ հը-
նադրական յուշարձաններու ուսում-
նասիրութիւնը, որ վերջին տարիները
այնքան լայն թափ ստացած է, կը պա-
հանջէր մասնադրական իր հրատարա-
կութիւնը: Եւ ան հա «Հայաստան» հրատա-
րակչականը լոյս ընծայած է Հայաստա-
նի պատմութեան եւ մշակութի յուշար-
ձաններու պահպանութեան եւ օղորդ-
աբանութեան պարզութեան պատ-
բաստած «Յուշարձան» տարգիրքի առա-
ջին հատորը: Գիրքը կը բացուի հայ գե-
ղանկարչութեան նահապետի Մարտի-
րոս Սարեանի երիտասարդութեան ուղ-
ղուած խօսքով. «Մեր պատմական յու-
շարձանները պահպանութեան գործը հա-
մաժողովրդական գործ պէտք է լինի:
Մերին երիտասարդութիւն, գաւակներ,
միջոց, որ ձեր անխիղճները այս հայ-
րենանուէր գործում շատ մեծ են: Աչ-
քի լոյսի պէս պահպանե՛ք մեր մշակոյ-
թի այդ հոյակապ կոթողները ապագայ
սերունդներին բարեւոյց փխձակում յանձ-
նելու համար»:

Այս հրատարակութեան նպատակները
շարադրուած են խմբագրական մարմնի
«Երկու խօսք» ին մէջ, ուր կ'ըսուի. «Յու-
շարձան» տարգիրքի հիմնումը անցեա-

րէյի պահանջները, ամսու 19-ին պաշ-
տօնական այցով Աղզամ եկաւ Աղբբեջա-
նական օկուպացիներ զորախումբի հրամա-
նատար Նուրի փաշան, կալանքին ազատեց
պատուիրակութեան միւս անդամները եւ
նոր վերջնապէս մը ուղարկեց Լեռնային
Ղարաբաղ՝ պահանջելով 24 ժամուայ ըն-
թացքում զէնքը վար դնել եւ հպատա —
կել:

Կացութիւնը աւելի բարդ ու սուղ-
նապալի դարձաւ: Ղարաբաղի հա-
յութեան Գ. Համազումարը նոր պատ-
ուիրակութիւն մը ուղարկեց Նուրի փա-
շայի սօտ: Սակայն պատուիրակութիւնը
տակաւին Աղզամ չհասած, թրքական եւ
սարկազմայական զօրքներ, թիւով 5000
հոգի, Սեպտեմբեր 22-ին յարձակուան ան-
ցան Ասկերանի ուղղութեամբ իրենց
տրամադրութեան տակ ունենալով մեծ
քանակութեամբ թեղանոթներ եւ ծանր
զնդարներ: Երկու օր տեւող անհասա-
սար եւ անկողի կռիւներից ետք, վատ գին-
ուած հայ գիւղացիները տեղի տուին եւ
թուրքերը սուրի ու կոտորածի ենթար-
կեցին Ասկերանի ձորակի երկու կող-
մերը գտնուող հայկական տասը գիւղե-
րը: Ասկերանի հիմաւորեց բերդը ըն-
կաւ թշնամու ձեռքը, իսկ Սեպտեմբեր
25-ին, ձեռնի ձահալով րանսիւր մտաւ
Շուշի: Քաղաքին երիտասարդութեան
մեծ մասը, զեկապարտութեամբ Սոկրատ
թէյ Մելիք Շահնազարեանցին, լքեց Շու-
շին եւ զէնքը ձեռնի հայկական գիւղերը
զնայ՝ շարունակելու պայքարը՝ թուրք
զաւթիչների դէմ:

Շուշիի գրաւումը ծանր հարուած էր
Լեռնային — Ղարաբաղի համար: Բայց
Ղարաբաղը ծոնկի էջը եկած: Այդ շատ
լաւ կ'ըմբռնէին նաեւ թուրքերը եւ ամէն
միջոցի կը գիւղէին՝ արագ արբանալու ողջ
Ղարաբաղին, քանի զեռն Հայերու կազ-
մակերպւած զինական ուժերը էջին համա-
լիւծուած: Բայց զաւթիչները սխալեցան
իրենց հաշիւներին մէջ:

Հայաստան, Բաքու, ինչպէս եւ Աղ-
զամէն մինչեւ Շուշի անոնց կատարած
ոճիւրները, եւ Ղարաբաղի անբուծ կե-
նաց մահու պայքարի հանցին Ղարա-
բաղի բովանդակ հայութիւնը: Ամենու-
րեք կազմակերպութեան ժողովրդական
աշխարհագործը: Ինքնապաշտպանու-
թեան արդար ու ազնիւ պայքարի ելաւ
հայ ժողովրդի զարարակեան հատուածը,
որու գլխու վերեւ դամակնեան սրի նը-
ման կախուած էր իր արեւմտահայ եղ-
բայրների 1915-ի ողբերգական ճակատա-
գիւրը:

Հայկական Ղարաբաղի խորքը հետա-
խուղելու նպատակով, Զրարերգի գաւա-
ռամասի Աղտարա գիւղի ուղղութեամբ

ի նիւթական ու հողերը ժառանգու-
թեան նկատմամբ պետականորէն երաշ-
խաւորուած հողացրութեան նոր վկա-
յութիւնն է: Այն կոշուած է նպատակը
յուշարձանների պահպանութեան ու ճա-
նաչելի դարձնելուն, դրանց վերականգ-
նման հետ կապուած մասնադրական
խնդիրները քննարկմանը, կազմակերպե-
լու հասարակութեան մասնակցութիւ-
նը, տեղացի ու դրսաշխարհի գիտնական-
ների համագործակցութիւնն ապահովե-
լուն, երեսուն բերելու ոչ յայտնի կոթող-
ներ: Տարեգիրքն ընթերցողներին ծա-
նօթացնում է մեղ մօտ եւ արտասահ-
մանում տարուող հայադրական աշ-
խատանքներին, պատմական Հայաստա-
նի փոստաւոր յուշարձաններին, մեր
մշակութի օտարազգի նուիրեալներին եւ
նրանց վաստակին»:

Հարուստ ու աշխարհ եւ տարեկը-
քին նիւթերը, գաւառուած տարբեր
խորագիրներու տակ: Գրքը կը սխի յու-
շարձաններու պահպանութեան եւ օղոր-
դման գլխաւոր վարչութեան պեւ
Ա. Կիրակոսեանի «Նորովի մտածողու-
թեան եւ մտահոգութեան ճանապարհին»
ներածական յօդուածով, որ համապո-
կերպով կը խօսուի Հայաստանի յու-

երկու անյաշող փորձեր կատարել է եւ,
թրքական հրամանատարութիւնը Սեպ-
տեմբեր 30-ին Վարանդի գաւառամաս
ուղարկեց Քեաղիմ բէյը: Հասնելով Հա-
զորտի գիւղը ու տեսնելով հայ գիւղացի-
ների դիմադրելու վճռականութիւնը,
Քեաղիմ պէյ կէս ճանապարհից եւ փա-
խաւ Շուշի շարութեամբ լեռնուած Հա-
զորտի, Կիւնէ եւ Ղուզէ ճարտար գիւ-
ղերի բնակիչներին հանդէպ, որոնք էջին
համաձայնել ենթարկուելու:

Թրքական ստուար զօրախումբի մը զը-
լուի անցած, որ ունէր չորս լեռնային
թեղանոթ եւ վեց ծանր զնդարներ, Քեա-
ղիմ պէյ Մուլա Նարաջումար խնդրով
մտաւ Վարանդ: Հոկտեմբեր 18-ի դի-
ւերով թրքական պատժիչ զօրախումբը
կը շարժի: Միւս օրը դեռ լոյսը չուր-
ուած, մարտական պատրաստութեամբ կը
շարժի Հազորտ գիւղի վրայ: Սակայն
Մամնա — Ղաւախան — Հազորտ գիւղերի
սահմանագլխին անպատասխանելի կը
փայլէ հայ գիւղացիների զինուած դը-
մադրութեան՝ կազմակերպուած Գիւրգի
Վարանդի ինքնապաշտպանութեան հը-
րամանատար Ս. Մելիք Շահնազարեանցին
եւ Հատուրթի Զորակի ժողովրդական աշ-
խատագորակներին խմբի ղեկավար Ան-
լան Մուրատխանեանի կողմից:

Բունն եւ կատարել ճակատամարտ կը
տեւէ Հոկտեմբեր 19-ի ամբողջ օրը: Զն-
դար յամ որ Հայերը ենթակայ էին հրետ-
նի եւ գնդացիների թէ՛ կրակին՝ եւ
բազմաթիւ զոհեր կուտային, էն ընդմիջ
կիր: Հարեան գիւղերից օդու թռչող
հասնող նոր աշխարհագործաները կը
բարձրացնեն նրանց զինապահական ողբ
եւ կոխը համաժողովրդական ընդհին
ստանայ:

Օրուան երկրորդ կեսին, թրքական
պատժիչ զօրախումբը կ'օղակուի ամէն
կողմից եւ մեծ կորուստ կուտայ: Հայ
գիւղացիներն այնքան անկախ ու յան —
գրգնօրէն կը կռուեն, որ թուրք զինուոր-
գրգնօրէն կը կռուեն, որ թուրք զինուոր-
ներից ոչ մէկը կենդանի պիտի մնար
եթէ յորդ մեծերը եւ Նիկու գիւղին
մարտիկները չյայտնաբերէին անհոգ
վերաբերում: Օգտուելով սակից, գլխի
խովին ջախջախուած թուրք զօրախումբի
մնացորդները Քեաղիմ բէյի հետ միմ-
սին կը յաղտոյն ճողոպրէին Շուշի: Հա-
մար էտեք կ'անցնեն մեծ քանակութեամբ
կազմական սուր եւ փոխադրութեան
միջոցներ:

Թուրք զաւթիչները, Վարանդի գաւա-
ռամասի Մամնա գիւղի մօտեքը, 1918 Հոկ-
տեմբեր 19-ին կործանարար պարտութիւն
կրեցին:

Հայկական Ղարաբաղը փրկուեց վեր-
նական գաւառից եւ նրա բնակչութիւնը
ապատուեցին Քիլիքական բնաջնջմիջ:

Գ. Ա. ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ

լարձաններու պահպանութեան մարզէն ներս տարուած աշխատանքներու, ներկայ եւ ապագայ հարցերու մասին: կայ եւ սպասուած հարցերու մասին: կայ նաեւ, թէ ամէն տարի յուշարձաններու պահպանութեան, վերանորոգման բոլոր նպատակներով կը յատկացուի աւելի քան նպատակներով կը յատկացուի 1990-ին այդ հինգուկէն միլիոն ութը: 1990-ին այդ տարեկան 9 միլիոն 600 հարաւ ութը: 1990-ին տարեկան 9 միլիոն 600 հարաւ ութը: 1990-ին տարեկան 9 միլիոն 600 հարաւ ութը: 1990-ին տարեկան 9 միլիոն 600 հարաւ ութը:

« Յուշարձաններ վերակառուութեամբ » իրենց մէջ տեղ գտած են Բ. Առաքել-լանի, Յ. Քարապետեանի եւ Ա. Մանաս-եանի յուշարձանները, որոնք նուիրուած են հնազանդական յուշարձաններու վերակառուութեան հարցերուն: « Հնազանդ-ական հնազանդական յուշարձաններու վերակառուութեան պատմութեան » խմբագրութեան հարցերուն: « Հնազանդական հարցերուն » քաղաքաշինութեան պատմութեան խմբագրութեան հարցերուն: « Հնազանդական հարցերուն » քաղաքաշինութեան պատմութեան խմբագրութեան հարցերուն: « Հնազանդական հարցերուն » քաղաքաշինութեան պատմութեան խմբագրութեան հարցերուն:

Այսպէս եւ միւս բաժնիներն ու խո-րագիրները, որոնց նպատակն է ընթեր-թան ծանօթացնել նաեւ համաշխարհա-յոյցը ճարտարապետական յուշարձաննե-րու վերակառուութեան պատմութեան, ինչ որ ներառուողներուն: Տարեկարգի մասին յարցերով մէջ անոնցմէ ներկայացուած են երկուք՝ Յովակիմ Օրբելի եւ Թորոս Մորումեան, ինչպէս նաեւ հայ մշա-կութի բարեկամներէն Արտիմո Արիա-կո — Նովելլո:

« Հանդէս ամսօրեայ » ի 1983-ի թիւերէն թարգմանարար տպագրութիւնը Ժ. Մ. Թի-ւրքի « Արեւելեան թուրքերու կատարած նպաստական ճամբորդութեան նոթեր »-ը, տարեկարգի խմբագրութեանը յարցերուն մէջ անոնցմէ ներկայացուած են երկուք՝ Յովակիմ Օրբելի եւ Թորոս Մորումեան, ինչպէս նաեւ հայ մշա-կութի բարեկամներէն Արտիմո Արիա-կո — Նովելլո:

« Հանդէս ամսօրեայ » ի 1983-ի թիւերէն թարգմանարար տպագրութիւնը Ժ. Մ. Թի-ւրքի « Արեւելեան թուրքերու կատարած նպաստական ճամբորդութեան նոթեր »-ը, տարեկարգի խմբագրութեանը յարցերուն մէջ անոնցմէ ներկայացուած են երկուք՝ Յովակիմ Օրբելի եւ Թորոս Մորումեան, ինչպէս նաեւ հայ մշա-կութի բարեկամներէն Արտիմո Արիա-կո — Նովելլո:

« Յուշարձան » տարեկարգի մասին հատ-որը ունի յուշարձաններու դուստուր եւ սեռ-տարանակ' յարմար եղակի լուսանկար-ներ եւ յատկապէս:

ԳԵՌԳ ԴԵՒԻԻԿԵԱՆ

ԽԱՐԻՍԻԷՆ ԶԵՌՈՒ

(Վ Է Գ)

ՆԿԿՈՒՍ ՍԱՐԱՑԵԱՆ

Մակեդոն տառանկէ երկար թեւերը, ոտքերը եւ դրամը գրպանը զննել վերջ, նկատեցաւ զէպի դուռը, ուր կանգ առաւ սակայն յանկարծակիօրէն: « Լա, մի ուրիշ օր եւ կը խօսեմ իրեն: Փոխուած էր հինգ վայրկեան վերջ, երբ ներս մտաւ տիկին Շուշան՝ առնելու համար ապուրիս պնակը: Բռնեց կնոջ սիւ-նը: — Նոտ', հարս հանքը, (ազգական պի-տի ուղիքը ձեռնարկ նոյնիսկ Զինացիին), նոտ' խօսիլը քիչ մը ... Ինչպէ՞ս է տը-րուկ գործը, հարուստ աղջիկ մը զը-տա... — Հարուստն վազ անցանք, աղքատն ալ չկայ: Ասիկան ալ մեծ — մեծ բաներ կը սպասեն: Զեն գիտեր, որ տակա պարապ

ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐԱՎՅՈՒԹԻՒՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՃԱՇ ՈՒ ՄՐՅԱՆԱԿԻ ՅԱՆՁՆՈՒՄ

« Պրանսահայ Գրողներու Ընկերակցու-թեան » տարեկան ճաշը տեղի ունեցաւ Ապրիլ 17, Կիրակի օր, Սեւրի Մամուէլ — Մուրատեան վարժարանին մէջ: Ինչպէս ծանօթ է, հինգ տարի է ի վեր սովորու-թիւն դարձած է այս ճաշին ընթացքին յանձնել նաեւ տարւոյն էլիք Գաւուքեան — Արիպեան գրական մրցանակը:

Ճաշը սկսաւ վարժարանի տեսուչ Հ. Վարդան Քէչիզեանի բարի գալուստի խօս-քերով, ապա ներկաներուն խօսք ուղղեց վարչ. նախագահը Գ. Պարթևը. ան անդ-բարձրաձայն գործունէութեան տարեկան ծրագրին, որու մաս կը կազմէր նաեւ վերոյիշեալ մրցանակին յանձնումը: Ը-ստա թէ դատակազմը տեղին ընտրու-թեամբ մը 1987-ի մրցանակը յատկացու-ցած էր զուգարհի Մկրտիչ Մարկոսեանի « Մեր այդ կողմեր » հատորին, ուր պատ-կերացուցած էր Տիգրանակերտի հայ համայնքին կեսերը:

Ուշագրաւ էր օրուան թամագային (Ժ. Դատուրեան) դիտողութիւնը, որ իր խօսքերուն սկսաւ մատնանշելով երեսոյթ մը, որ զարմանք պատճառած էր իրեն. « Երբ Գրողներու Ընկերակցութեան մը ճաշն է, ուր կը խօսուի դուստան մրցա-նակի մըն ալ մասին, կը յուսայի ճաշ, սեղանի մը վրայ գիտուած ծախու գիրքեր տեսնել » ըսաւ ան: Դատուրեանի կողմէ հարկաւոր լուսարանութիւնը կատարեց Տ. Պարթևը, ըսելով որ մրցանակակիր հեղինակը հազիւ կրցեր էր իր հատորին տասը օրինակ ձուրլու ու զրկել, որոնց յուրիւ ալ սպասած էին արդէն, օրեր ա-ռաջ:

Ճաշի ընթացքին խօսք տրուեցաւ բազ-մաթիւ ներկաներուն, որոնք ընդհանրաւ — պէս արտայայտուեցան մեր մշակութա-յին հարցերուն, դժուարութիւններուն մասին, յատկապէս դպրոցական մար-զին առնչուած: Ապա երգելու հրաւի-րուցուեցաւ Երգչուհի Եղոս որ հայկական եր-գերու իր ինքնապատու մեղանքներուն — թեամբ այնքան ուրախովի զարուզու-թիւնն մը կը կազմէ « Հայկական երգ » ու « Հայ երգիչ » կոչուած մեծ մատով անըմ-բունելի ներկայ խանիճազանիցէն: Իրմէ հող, երբ խօսք առնողներ անդադարման Դարարազի պատահաններուն, Շիրազի տողերով յօրինուած « Դարարազ » երգով հանդէս եկաւ նաեւ երգիչ Մամուս:

Վերջապէս խօսք տրուեցաւ մրցանակի դատակազմին Հիլտա Գալֆայեան — Փանոսեանի, որ ամփոփ վերլուծումով մը ներկայացուց « Մեր այդ կողմեր » հա-

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

« ՃԱՆԱՊՈՒՐ ԳՐՈՂՈՒԹԻՒՆ ԴԵՊԻ ԵՐՁՐՈՒՄ »

Երեւանի Ա. Սպենդիարեան օմեղային մէջ ընթացողը է իտալացի Յովհաննիս — եանի « Ճանապարհորդութիւն դէպի էրզը-րում » նորատպեղծ օմեղային, որու հիմ ծառայած են Պուշկինի համանուն գործն ու լրացուցիչ պատմական նիւթեր:

Սմբերդային արուեստի վարպետ է Կա-Յովհաննիսեան, որ այս գործին մէջ էրզը-րումը հարմար հնարաւորութիւններու մի-ջոյցով ներկայացուցած է հայ ժողովուր-դին առաջապանքը, ցարը, յոյսը, ընդվը-րումը: Ան նախերգանքին մէջ օգտագոր-ծած է « Չայն մը հնչեց էրզըրումի Հայոց լեռներէն » երգը: Ապա օմեղային կ'ընթա-նայ երկուցու — հայերէն ու ռուսերէն: Բե-մագիրներն են Հ. Ոսկանեան ու Վ. Բագ-րատունի:

Առաջին ներկայացումին, որպէս զըլ-խաւոր դերակատարներ, մասնակցած են Կ. Սիմոնեան, Վ. Յարութիւնեան, Բ. Թումանեան, Յասմիկ Պապեան ու Արաքս Մանուրեան, Ռ. Պապիկեան:

Բեմագիրքը պատրաստած է Գ. Անսի-մով:

տորը, որով կը շարունակուէր Համաս — տեղերու, Միւսուրիներու հետեւած ու-ղին: Հիլտա Գալֆայեան — Փանոսեան ըսաւ, թէ անցեալին մէջ կորուսած մեր գիւղերը վերակոչող, վերակառուող ա-նոնց գրականութեան համեմատելով, տարբեր բան կը թերէին Մկրտիչ Մար-կոսեանի պատմութեանը, որոնք կու-ցային ներկայի, սպորց դասակէ մը: Այսպէս ան կարգապէս նաեւ հեղինակին կողմէ գրկուած ինքնակենսագրական մը, ուր Մ. Մարկոսեան կը պատմէր Տիգրանու-կերտ ապրած մանկութիւնը, Պուլիս մեկ-նումը, Կեդրոնականի աշակերտ պատա-նին, ու վերջապէս հայերէն լեզուի ու-սուցիչ ու Դպրեւանքի տնօրէն երկտա-սարքը:

Մ. Մարկոսեանի մասին խօսեցաւ ապա սրահին մէջ ներկայ Դպրեւանքիներէն Զաւէն Տիգրէ, որ իր աշակերտներէն մէ-կը եղած էր:

Հաւաքոյթը հաճելի մթնոլորտի մը մէջ շարունակուեցաւ մինչեւ յետմիջօրէի յառաջացած ժամերը. եղան սրտաբուխ նոսրեցող որոնցմէ զոյսցաւ շուրջ եօթը հարիւր Քրանքի գումար մը: Ընդհանուր խանդավառութեան մէջ խմբովին երգը — ւած « Կիրիլիա » յով աւարտեցաւ տարե-կան այդ ճաշը:

ՇՐՋ. ԹՂԹԱԿԻՑ

ՀՈՂՎՐՏԻՔ

ԵՐՈՒԱՆԴԻ ՏՕՐՈՒՄԵԱՆ

Մարտի 17-ի արուարձան Պոմոնի հայու-թիւնը կորսնցուց, Մարտ 5-ին, իր ծա-նօթ դէմքերէն՝ Երուանդ Տօրումեանը:

Ծնած էր Կուտիւսա, 1912-ին: Հայրենակից Կոմիտաս վարդապետին, կը պատմէր հարատուութեամբ, թէ իր հայրը դիւզին երեւելիներէն, 1880-ին, ճամբու դրած է, ձիու մը վրայ նստե-ցընելով, փոքրիկն Սողոմոնը դէպի էջ-միածին: Նոյնպէս, բայց այս անգամ ինքը, 1935-ին, օժանդակած է, որպէս անգամ Քէօթահեայի Հայրենակցական Միութեան, որուն գլուխը կը գտնուէր Կ. Պետուշ Կոմիտասի աճիւնները փո-խադրելու Երեւան:

Բագմանդաւ ընտանիքի զաւակ, իր կեանքի ուղին անցած է Յունաստանէն, Սեբասիա, ուր ապրած է մինչեւ 1931 եւ ապա փոխադրուած Ֆրանսա, Արտէշ նահանգի Ժուսայէօզ դիւզը եւ տարի մը յետոյ Մարսէյլ:

Շրջան մը փոխարինելով իր երէց եղբայրը՝ Գրիգորը, անգամ եղած է Պո-մոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Եկեղեց — ւոյ:

Ազգային զգացումներով տողորուած, հայ գիրն ու մշակոյթը սիրող, ինքնաշ-խատուութեամբ ուսած է հայերէնը, « Յա-նապա »-ը ունենալով որպէս դասագիրք եւ ուսուցիչ:

Երուանդ Տօրումեան ներկայ եղած է հին, ուր, ազգային արժանապատու-թիւնը պահանջած է: Մասնաւորապէս քաջալերած է մշակութային, դաստիա-րակական, մարզական եւ երեսասար — դական ձեռնարկները արժեւորելով իր հայ մարդու կեանքը: Իր մեկնումով քիչ մը աւելի կը նուստանա շարքերը այն սե-րունդին որ աւանդ մը կը ձգէ իր յետ-նորդներուն: Քիչ մը աւելի կը տօգունի Պոմոնի հայ գաղութին դիմագիծը, որ դեռ տասնամեակ մը առաջ ետուն էր հայկա-կանութեամբ:

Յուզարկաւորութիւնը տեղի ունեցաւ Մարտ 8-ին, Պոմոնի Ս. Գրիգոր Լուսա-ւորիչ Եկեղեցին: Իր աղջիկը՝ Անայիս յուզիչ եւ մտերիմ խօսքերով վերջինը իր հօր արժանիքները: Թագման կարգին ներկայ եղաւ Շահան Սպարտիկ Գահանայ Տէտէեան: Խուսանքամ բաղձութիւն մը թերաւ իր վերջին յարգանքը եւ մարմինը ամփոփուեցաւ Սէն — Փիէս դերեզմանը ընտանեկան դամբարանին մէջ:

Իր մահուն ջառագանքին առթիւ, այս տողերը թող ըլլան, սիրոյն եւ ակնածանքի արտայայտութիւն մը, եւ փունջ մը ծա-ղիկ իր թարմ հողակոյտին վրայ:

ՅԱԿՈՒ ԻՍԿԻՃԵԱՆ

ԻՍԱՐԻՍԻԷՆ ԶԵՌՈՒ

(Վ Է Գ)

ՆԿԿՈՒՍ ՍԱՐԱՑԵԱՆ

Մակեդոն տառանկէ երկար թեւերը, ոտքերը եւ դրամը գրպանը զննել վերջ, նկատեցաւ զէպի դուռը, ուր կանգ առաւ սակայն յանկարծակիօրէն: « Լա, մի ուրիշ օր եւ կը խօսեմ իրեն: Փոխուած էր հինգ վայրկեան վերջ, երբ ներս մտաւ տիկին Շուշան՝ առնելու համար ապուրիս պնակը: Բռնեց կնոջ սիւնը: — Նոտ', հարս հանքը, (ազգական պի-տի ուղիքը ձեռնարկ նոյնիսկ Զինացիին), նոտ' խօսիլը քիչ մը ... Ինչպէ՞ս է տը-րուկ գործը, հարուստ աղջիկ մը զը-տա... — Հարուստն վազ անցանք, աղքատն ալ չկայ: Ասիկան ալ մեծ — մեծ բաներ կը սպասեն: Զեն գիտեր, որ տակա պարապ

է: Աս քանի տարի է էրիկա մեռեր է ... նստե՛ր՝ դրամ կ'ուտեմ: — Երան զուրիկ, դիտե՛նք եւ մենք իրար. կեցիր քիչ մը, կեցիր խօսիլը, ո՛ր կը վազես, երկար առեն է չե՞ք տեսնը-ւեր: — Հարկաւ դրամ տեսցած ատենդ մտքէդ անգամ չէ՛ր անցընէր մեզ: — Ես չեմ վերաւորուիր, երեսիս կաշին հաս է, Երան զուրիկ, կեցիր, կեցիր հէլէ պատեմ քեզի... Տիկին Երան կողով մը զուրջ ու պուպրիկ բերաւ: Պատի օրացոյցներու ե-տեւ նկարուած դուլիներ, հայեթիներ կը կարէր՝ ժապաւննները քով — քովի բերե-րով: Եահաճը թէ՛ն ըստ աննշան էր, բայց բաւական էր դարձեալ՝ ամիսը, ե-րբէ ամիսը անգամ մը, բան մը գնելու տան համար: Սոհանոցը պազ քարերուն վրայ մասձ էր տիկին Երան: Դրաւ իր աթոռը վա-սակէր զուրիկը, եւ մտածեց իր սրտնքնե-րը, որոնք սկսան քերուիլ տաքէն եւ կար-մըրիլ լամպակէ գուրպաններուն եւ մագե-րուն տակէն: Մակեդոն կը նայէր ու կը ժպտէր. — Պուլիս նամակատունը աշխատած ա-տենս օր մը ելար եկար մեր հարսին հետ: Առաջին անգամ էր որ քեզ կը տեսնէի. անանկ չէ՞, հարս հանքը... — Սենթ էի, հատուցիլ ասոր անոր,

ձգած էր ինձի: Ի՞նչ քարէ սիրտ պիտի ըլլայի ձգելու համար որ կախեն տղուս պէս ձեռքովս մեծցուցած եղբայրս: — Սոհանոցը, խնայեցիր, հարս հա-նքը, եւ՛, եւ՛, ամբողջ քաղաքը խօսե-ցաւ ետեւէդ: Կրնայիր զորդ մը ծախել այնչափ զորեղերէդ: Կրնայիր փոխ առ-նել, հարկուր ոսկին ինչ էր որ: Ես պիտի տայի քիչ մնաց, եթէ մերժէիր որոշ կեր-պով, առաջադէմ: Հարկուր ոսկին հա-մար կը ձգուէ՞, որ կախեն հարապատ եղ-բայր մը, ծագրիկի պէս տղայ մը, եւ՛, եւ՛, եւ՛... Այս բնիկով ոտքի ելաւ Մակեդոն, գլու-խը շարժեց, ծոցեցաւ մինչեւ Կիրակոսին ու բան մը շնորհաց: Կինը վար ձգեց ձեռքի գործը, նայեցաւ չորս դին չիլ, շուրճած աչքով մը եւ ըսաւ. — Հօրս գրեցի, թո՛ղ ան ընէր, եթէ ես չըլլի: — Հայրը Ամերիկա քաղուած քեզի չափ կինիկ մը առած նստած էր: Ի՞նչ կը սպա-սուէր ան մարդէն, որ աշխարհի միւս ծայրն էր: — Թող ազգը ընէր: Եղբայրս անոր հա-մար կախուեցաւ:

Տոբթ. Պողոս Վարդապետան եւ գաւազները՝ Անդո, Մարգրիտ, Այրի Տիկին Ալիս Բէլլիան, Պր. Հայկազ Վարդապետան եւ գաւազները՝ Տէր եւ Տիկին Յակոբ Վարդապետան (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Զարեհ Վարդապետան (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Փոլ Անտոնեան (Անգլիա), Տէր եւ Տիկին Անարի Ռուսեան, Տէր եւ Տիկին Ճոնի Ռուսեան (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Տրիքիան (Ամերիկա), Օր. Մարի Տարազեան, Յաւով կը ծանուցանեն իրենց կնոջ, մօր, քրոջ, Հարսին, մօրաքրոջ եւ ազգականին՝

Տիկին ՆՈՒԱՐԳ ՎԱՐԳԻՎԱՌԵԱՆԻ (Ծնեալ՝ Բէլլիան) մահը, որ պատահեցաւ Ապրիլ 25-ին, 63 տարեկանին:

Յուզարկաւորութիւնը կը կատարուի Ապրիլ 28-ին, ժամը 16-ին Փարիզի Ս. Յովհաննէս - Մկրտիչ Եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Փանթէն - Փարիզիէն գերեզմանատունը:

Մահագոյ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իրրեւ այդ նկատելի:

ՀԱՄԱՆԱՐԲԵՐԳՑԻԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ԺԱՅԸ

Մայիս 1, Կիրակի, Ճապրիկու, Սեփթէմբեր մօտ (Մարտի 1):

Մանրամասնութիւններու եւ արձանագրութեան համար, դիմել Մարտի 1 Պր. Շահպաղեանի - 91 - 51 - 25 - 68

Լ Ի Բ Ա Ն Ա Հ Ա Յ Դ Պ Ր Ո Ց Ա Կ Ա Ն Ե Ն Ե Ր Ո Ւ Ի Ն Պ Ա Ս Տ

Յրանաւայ Կապոյտ Սաչի Սեւրան - Լիվրիի Տիրուհի Միսաքեան մասնաճիւղը, կը կազմակերպէ ճաշ մը, «Լիբանանի դպրոցականներու» համար, Ուրբաթ, Ապրիլ 29, ժամը 20-30-էն սկսեալ: 17, rue Bleue - 75009 PARIS

Արձանագրուելու համար հեռաձայնել. - 43 - 83 - 87 - 68 43 - 32 - 47 - 20 : Ծախքերու մասնակցութիւն՝ 150 Ֆր.:

(Շար. Ա. Էջէն)

Կարճ տեղեկատուութեան մը ետք, Կիրակի օրուան ողեկոչումներուն, հրատարակուած է յօդուած մը Բլէր Մուրատեանէ, որ կը յիշէ թէ Երեւանի առաջին ցոյցը տեղի ունեցած է 1965-ին: Այս յօդուածին կից եւ Շառլ Իւրթէվիչի ըստորագրութեամբ լոյս տեսած է Սում-գայիթի նուիրուած գրութիւն մը, բաւական շահեկան, որու կ'անդրադառնանք առանձին:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԻՆ ՄԱՅՐԱՔԱՂԱՔԸՎԱՆ

Հուսկ՝ Պարսիկներու թուրքիա ապստաններուն առթիւ, թղթակցութիւն մը կայ, որու խորագիրն իսկ կրնայ իրաւացի կերպով ողեկորել ոչ միայն Վանեցիները... այլեւ՝ Հայերը, քանի հոն գրուած է - «Պատերազմի սկիզբէն ի վեր, հարիւր հազարաւոր Պարսիկներ թուրքիա փախած են: Կը սպասեն՝ Հայաստանի նախկին մայրաքաղաք՝ Վանի մէջ, կեցուքեան քանակագին արտոնագիր մը»:

Թղթակցիցը, ապա, խօսեցնել կուտայ թուրքիա ապստան գտնողներէն մէկը՝ պարսկահայ Յրէտ, որ կեանքը ազատելու համար եկած է: Այս առթիւ, սրամտութեամբ - բաւական լեզի մեզի համար - դիտել կուտայ. - «Պատմութիւնը կը զուարճանայ, քանի քսանամեայ այս պարսկահայը կը նետէ Վան, Հայաստանի նախկին պատմական մայրաքաղաքը, վերածուած ապստան հողատիր Սոմէյ-նիի զոհերուն համար»: Ու կը նկարագրէ այդ փախստականներու ողիսականը:

ՖՈՒԹԳՈՒ ԶՐԱՆԱՀԱՅ ԽՈՒՄԲԵՐ

ՓԱՐԻՋԵԱՆ ՇՐՋԱՆ

Իսի Հ. Մ. - Պոն Բոնսէլլ 0 - 0
Փերթո - Ալֆրէդի Հ. Մ. 0 - 1

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պր. Գէորգ Պաղբճեան եւ գաւազները իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, հեռագրով, նամակով եւ փոխան ծաղկեպարակի նուէրներով մասնակից եղան իրենց սուգին, իրենց կնոջ եւ մօր՝ Տիկին ՌՈՉԱ ՊԱՐԲՃԵԱՆԻ մահուն առթիւ:

ՓՈՒԱՆ ԾԱՆԿԵՊԱԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Գէորգ Թումայեան եւ գաւազները 200 Ֆր. կը նուիրեն «Յառաջին Գրիգոր Պոյանեանի մահուն առթիւ»:

Հանդիսակալութիւն մը դեպի Մոնպելիար

Յրանաւայ Կապոյտ Սաչի Լիւնի ԱՐԱՔՍ մասնաճիւղը Համբարձման տօնին առթիւ, Մայիս 12, Հինգշաբթի օր, կազմակերպած է հանդիսակալութիւն մը դէպի Մոնպելիար (MONTBELIARD)

Ճաշ՝ Մոնպելիարի «Արմէն Իջևան» (AUBERGE D'ARMENIE) Պոյոյ՝ Մոնպելիարի պալատը: Գին՝ 200 Ֆր.: Մեկնում՝ Լիւնի Ս. Յակոբ Եկեղեցիէն ժամը 7-30-ին:

Ուտի եթէ կը փափաքէք հայկական ջերմիկ մթնոլորտի մը մէջ ճամբորդել, գտնել համեղ ու ճոխ ճաշացուցակ մը եւ ապրիլ յիշատակելի օր մը, փութապէք այժմէն իսկ ապահովել ձեր տեղերը մինչեւ Մայիս 5, Հինգշաբթի երեկոյ, ամէն օր, ժամը 19-էն վերջ հեռաձայնելով՝ 78 - 54 - 22 - 95 կամ 78 - 75 - 90 - 30 թիւերուն:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Հայ Աղքատախնամ Ընկերակցութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները -

Տոբթ եւ Տիկին Եղուարդ Աղամեան՝ 5000 Ֆ., Պր. Դանիէլ Երեմեան 2000 Ֆ., Տիկին Ռէթին ձէլիզեան եւ Տիկին Միքէլ Տիրատուրեան - Սարժէ՝ 1000-ական Ֆ., Պր. Ժազ Սարմալեան 1500 Ֆ., Տիկին Ալիս Փիփէրնո 850 Ֆ., Տէր եւ Տիկին Ժ. Տէյրմէնճի 500 Ֆ., ողբացեալ՝ Տիկին Վերգիլի վարդապետի մահուն առթիւ Տէր եւ Տիկին Կարապետ Աթմաճեան 250, Տիկին Անահիտ Եարմաճեան 200 Ֆ.:

***

Կապոյտ Սաչի Տէյրի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Տիկին Տէյրմէնճեանէ եւ Տէր եւ Տիկին Պատմաճեանէ 200 Ֆր. Տիկին Տ. Մուսէեանի մահուն առթիւ փոխան ծաղկեպարակի, Տէր եւ Տիկին Պարտաքճեանէ 200 Ֆր.:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ԼիԻՍՆԱՀԱՅ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՅՈՆՏ

Կապոյտ Սաչի Շրջ. Վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է -

Տիկին Ա. Թաղէտեան, Տէր եւ Տիկին Ա. Մաղաքեան 1000-ական Ֆր., Պր. Հ. Աղտոյեան, Ա. Արարեան, Տէր եւ Տիկին Ա. Աւետիքեան, Պր. Ֆ. Արզումանեան, Տէր եւ Տիկին Ա. Կարապետեան, Տէր եւ Տիկին Ժ. Գէլումճեան, Տէր եւ Տիկին Մ. Պալեան, Պր. Ա. Տէրաթեան, Պր. Բալոյեան, Վիլի «Հող եւ մշակոյթ» կազմակերպութիւն, Պր. Փափազեան 500-ական Ֆր., Պր. Գ. Կարապետեան, Պր. Յովհ. Հազարեան, Տիկին Ք. Միլան, Տիկին Ա. Շիրիճեան 300-ական Ֆր., Պր. Թ. Բէլլիան, Պր. Հ. Մատթէոսեան 250-ական Ֆր., Տէր եւ Տիկին Լ. Տօնապետեան, Տէր եւ Տիկին Մ. Տօրմաճեան, Տէր եւ Տիկին Մ. Միքայէլեան, Պր. Ժ. Լուսարեան, Պր. Է. Սապուհեան, Պր. Ժ. Սարգիսեան, Տէր եւ Տիկին Է. Բէլլիան, Տէր եւ Տիկին Ժ. Թօփալեան, Տէր եւ Տիկին Կ. Թօփալեան, Տիկին Հ. Թաճեան, Տէր եւ Տիկին Հ. Երեմեան, Պր. Մ. Զատիկեան, Տէր եւ Տիկին Ժ. Թաղէտեան, Տիկին Ժ. Բէլլիան, Տիկին Սարեան - Գազնճեան, Պր. Է. Փափազեան, Պր. Ծ. Փրոթոն, Պր. Պատմաճեան, Տիկին Տ. Թէրթեան, Պր. Ռուստիկեան, Տիկին Ա. Մաճոյեան, Պր. Մ. Ալթունեան, Տէր եւ Տիկին Ն. Մուրատեան, Պր. Ա. Թորոսեան, Պր. Զոպայեան, Պր. Բարունակեան 200-ական Ֆր.:

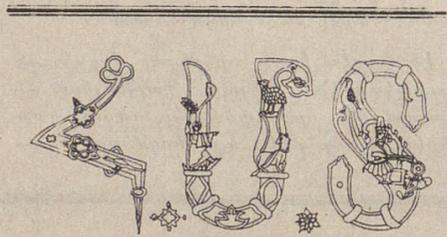
(Շար.)

L'UGAB - JEUNES reconstituée d'une toute nouvelle équipe vous convie à sa
SOIREE EXCEPTIONNELLE
le Samedi 14 mai à partir de 22 heures
au Centre Culturel Alex Manoogian
118, rue de Courcelles - 75017 Paris
Disc - Jockey professionnel
★ AMBIANCE GARANTIE ★
★ BUFFET ORIENTAL ★
★ COCKTAILS DETONANTS ★
— VENEZ NOMBREUX CAR TOUT SERA EXCEPTIONNEL —
I'U.G.A.B.-JEUNES : La garantie d'une soirée réussie.
PARTICIPATION AUX FRAIS : Membre 60 Frs. Non membre 80 Frs.
Tenue Correcte

Հանդիպում ԲՈՊԵՐ ԴԱԻԹԵԱՆԻ
հետ
Երեւանի պետական համալսարանի հայ գրականութեան ամբիոնի դասախօս եւ խորհ. Լրագրողներու Միութեան անդամ:
VENDREDI 29 AVRIL à 20h45
MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE D'ALFORTVILLE
9, rue de Madrid, 94140 Alfortville
tél. 43. 76. 55. 89

Նախաձեռնութեամբ՝ Շառլի Կապոյտ Սաչի
Հովանաւորութեամբ՝ Հայ Դատի Յանձնախումբին
ԵՐԵՎԱՆԻ

«ՂԱՐԱԲԱՂ»
նիւթին շուրջ -
Յոյցերուն նկարահանուած վիտէօ ժապաւններ:
- Փետրուար 25 - 26, Երեւանի մէջ:
- Մարտ 26, Փարիզ, Ինչպէս «Զօրաւար Անդրանիկ» ժապաւնը (1928):
Յուշագրութիւնը տեղի կ'ունենայ Շառլթ, Ապրիլ 30-ին:
Մուտք՝ 40 Ֆր.:
Մուտք՝ աղաք մինչեւ 18 տարեկան:
CINEMA-CHAVILLE
960 avenue R. Salengro
CHAVILLE

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ
MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE DE DECINES
15, rue du 24 Avril 1915 - 69150 Decines

Samedi 30 avril
STAGE DE LITTÉRATURE ARMENIENNE
de 14h à 18h
à la Maison de la Culture Arménienne de Décines
Thème :
SARAFIAN, Le Bois de Vincennes
Conférencier : KRİKOR BELEDIAN
Prix de participation : 60 frs. la séance.

ԿԱՊՈՑ ԽԱՅ

ՅՐԱՆԱՀԱՅ ԿԱՊՈՑ ԽԱՅԸ
ՊԵՆՏՈՆԹԵՆԻ
ԿԱՅԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ ԿԸ ՓՆՈՒԷ
Վկայեալ տնօրէն - տնօրէնուհիներ, Վկայեալ վարիչներ - վարչուհիներ, Հիւանդապահ - հիւանդապահուհիներ: Կեցութեան թուականներ. - 3 - 7 - 88-էն 23 - 7 - 88 24 - 7 - 88-էն 13 - 8 - 88 14 - 8 - 88-էն 3 - 9 - 88:
Դիմումները կատարել հետեւեալ հասցէին -
C. B. A. F.
17, rue Bleue - 75009 PARIS

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՎԱՐՍՈՒՆԱՄԵԱԿ ՓԱՐԻՋ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ԵՐԵՎՈՅՐՆԵՐ

Լեւոն Շանթի
«ՇՂԹԱՅԻԱԾԸ»
Բեմադրութիւն՝ Արրի Յովհաննիսեան մասնակցութեամբ՝ Հայ քարոն «Դիսանի» խումբին Համազգայինի «Իմալ» քառեր- խումբին

Հայ Թատրոնի Ընկերակցութեան եւ քառերաւոր անհատներու Ուրբաթ Ապրիլ 29-էն
Հինգշաբթի, Մայիս 5
ժամը՝ 20-ին

(Դոնները կը փակուին յայտարարուած ժամուն)

(Ամէն իրիկուն տեղերը սահմանափակ են)

- Chapelle Saint-Louis de la Salpêtrière 47, boulevard de l'Hôpital, Paris 13e (M^o Austerlitz ou Saint-Marcel - Parking assuré)
- Տոմսերու գին՝ 120 Ֆր. Ուսանող՝ 80 Ֆր. Դիմել՝
  - Փարիզի Հայ Մշակոյթի Տուն - 17, rue Bleue
  - Ալֆորտիլի Հայ Մշակոյթի Տուն - 9, rue de Madrid
  - Սամուէլեան Գրականութիւն 51, rue Monsieur le Prince, Paris 6^e
  - Télé Condorcet à Clamart - 175, ave. Jean Jaurès Հեռաձայն՝ 42 - 37 - 60 - 10

ՅՈՒՇԱՅԵՐ

ՀՐԱՒԷՐ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻ
ԿԱՊՈՑ ԽԱՅԻ Մարտի 31-էն Լէօյա Սատանի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը Շառլթ, Ապրիլ 30, կէսօրէ ետք ժամը 15-ին սովորական վայրը, միակ օրակարգ վարչական ընտրութիւն:

ԿԱՊՈՑ ԽԱՅԻ Լիւնի «Արաք» մասնաճիւղի վարչութիւնը անդամական ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերակցները Ապրիլ 30, Շառլթ օր, ժամը 14-ին Ս. Յակոբ Եկեղեցոյ կից սրահի մէջ: Կարեւոր օրակարգ:

Բոլոր ընկերակցներուն ներկայութիւնը պարտաւորել է:

ԿԱՊՈՑ ԽԱՅԻ Անիէն Պուս - Գոյումի եւ Արթուրի Սկիւնի մասնաճիւղը ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերակցները, Մայիս 2, Երկուշաբթի, ժամը 20-30-ին:

CENTRE CULTUREL
rue Robert Lavergne - ASNIERES

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch»
83, rue d'Hauteville - 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

ՕՐԱԲԵՐՔ ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ԵԱԿԱՐՇ ՄԻԱՔԵԱՆ

63* ANNÉE — No 16.738

ՕՐՈՒԱՆ ԴԵՊՔԵՐԸ

ԹՈՒՐԿԵՐԸ ԿԸ ԶԳԵՆ Կ'ԵՐԹԱՆ

Տալուսի (Չուիցերիա) խօսքիսպայեան... Թուրքիայի և Երևանի միջև կապերու վերաբերյալ...

ԵՐԵՎԱՆ ԿՐՈՒՄ ԶԵՆՈՍՏԻՊ

ԵՐԵՎԱՆ (ԱՐՄԷՆՓՐԷՍ — ԱՊՐԻԼ 12 / 26)

ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՆԻՍՏՐ... Գրական թերթը Ապրիլ 15-ի թիւով կը հարգուի թէ Գրողներու Միութեան վարչութեան վերջերս կայացած նիստին քննարկուած են գրական հանրային այժմէական խնդիրները:

ԱՐԱՐԱՏ — ԳԻՆԱՄՕ (Թ.) ԽԱՂԸ (*)

Նախորդ խաղին իր դաշտին վրայ պարտութիւն կրած «Արարատ» այս անգամ մրցակիցին դաշտին վրայ յաղթանակ տարած է: «Արարատցի» խաղի առաջին քառորդ ժամուն թիֆլիսի «Դինամոյականներու» անընդմէջ գոլերէն յետոյ Նախախաղի արդիւնքէն ետք կրցած են նախաձեռնութեան անցնիլ ու արդէն 23-րդ վայրկեանին հակադրոշով մը կիսապաշտպան Յովհ. Կիրակոսեանի հարուածով հաշիւը բանալ: Այնուհետեւ թիֆլիսցիները կացութեան տէր դարձած են, սակայն կիսախաղի աւարտին երկու վայրկեան մնացած Բ. Մելիքեան հաշիւը կրկնապատկած է: Ընդմիջումէն անմիջապէս յետոյ թիֆլիսի «Դինամո» փետայթիով հաշիւը կրճատած է, սակայն երեւանցիները անխալ կերպով գործելով մինչեւ խաղի աւարտը կրցած են յաղթանակը ապահովել: 17 տարիէ ի վեր առաջին անգամն է որ «Արարատ» կրցած է թիֆլիսի մէջ դաշտի տէրերուն յաղթել:

(*) Խաղին արդիւնքը տուած էիմք Ապրիլ 20-ի մեր թիւով:

ՃԱՏՐԱԿ ՍՄՐԱՏ ԼՊՈՒՏԵԱՆԻ ԶԱՂԹԱՆԱԿԸ

Դաշնակցային Գերմանիոյ Տորթմունտ քաղաքին մէջ տեղի ունեցած ճառարկի միջնորդային ներկայացուցչական մրցաշարին երեւանցի Ս. Լպուտեան, ցուցադրելով արդիւնաւոր խաղ եւ շահելով 7,5 կէտ, գրուած է առաջին տեղը:

«FRANCE-URSS MAGAZINE» (*)

ARMENIE Les raisons de la colère

ՅՐԱՆՍ - ԻՒՌՍ պարբերականը իր վերջին թիւին մէջ, Ապրիլ, լայն տեղ կուտայ Ղարաբաղի հարցին, վերոյիշեալ խորագրին ներքեւ: Առաջին յօդուած մը, զոր ստորագրուած է Փաթրիք Պերկօ, հետաքրքրական վերլուծում մըն է Ղարաբաղի հարցին, ուր հեղինակը, ընդունելով հանդերձ որ սպառնիչ կերպով չի կրնար պատասխանել ծագած բոլոր հարցերուն, հակիրճ պատմականով մը, բաւական բան կը լուսարանէ: Սկիզբէն կը ճշդէ կարեւոր կէտ մը, որ քիչ մասնանշուեցաւ. կը գրէ:—

«Պէտք է նկատել որ խնդրոյ առարկայ եղածը, այս ապրազային, կը տարբերէր ազգային այն միւս հարցերէն, որոնք վերջերս կրկին երեւցան Սորհրդային Միութեան մէջ»:

Ակնարկելէ ետք 1915-ի ցեղասպանութեան, յօդուածագիրը կ'անդրադառնայ դէպքերու հոլովոյթին 1920 Ապրիլ 28-էն, Նախմատովի լուծումի Բաքուի Գերագոյն Սորհուրդին առջեւ, ուր ան կը շեշտէ:— «...Այլեւ, հողային ոչ մէկ վէճ արինահոսութեան պատճառ կրնայ ըլլալ երկու դարաւոր դրացի ժողովուրդներուն միջեւ: Զանգեզուրն ու Նախիջևանը ամբողջական մաս կը կազմեն Սորհրդային — Հայաստանի: Ղարաբաղի ժողովուրդին կը տրուի ինքնորոշման լրիւ իրաւունք»:

Յաջորդող վերլուծումները ծանօթ են եւ վերջերս, քանիցս կրկնուեցան հարցին այժմէականացմամբ: Յուլիս 4-ին, Ստալինի ներկայութեամբ կողմասեան Բիւրօն կ'որոշէ Լեռնային — Ղարաբաղը Հայաստանի յանձնել 3-ի դէմ 5 ձայնով, բայց յաջորդ օրն իսկ Օրջնիկիցէի եւ ուրիշ անդամի մը դիմադրութիւնը կը շրջէ կացութիւնը: Յօդուածագիրը դիտել կուտայ. —

«Կարելի է հասկնալ, այս դէպքերու լոյսին տակ, որ Հայերը խորուած ըլլալու զգացումն ունենան, որ երեւք միայն վճարած են զիջումներու զինը, անգամ մը թուրքիոյ, ուրիշ անգամ մը Կովկասի միւս հանրապետութեանց»:

Երբեմն, երբեմն Ղարաբաղի հարցը կըրկին հրապարակ կ'ելլէ: Յօդուածագիրը օրինակ կը բերէ. — «1936-ի պարագան է, երբ նոր Սահմանադրութիւնը պիտի յառաջանէ լուծուած անդրկողմասեան Դաշնակցութեան, այն ատեն ղեկավարուած Ստալինի անիծեալ հօդիին»:

Լաւերտի Բերիայի կողմէ: Բերիա, թիֆլիսի իր իսկ գրասենեակին մէջ, պիտի սպաննէ Հայաստանի Կեդր. Կոմիտէի Առաջին քարտուղարը՝ Աղասի Սանջեան, որու հետ վէճի մէջ էր»:

(*) France-URSS magazine, 61, rue Boissière, 75116 Paris

ՂԱՐԱԲԱՂ ՈՒ ՍՈՒՄԳԱՅԻԹ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԷՆ

Երեւաթի իրիկուն, հեռատեսիլի էժ — էՌ 3 կայանը կ'ախարհէր խորհրդային հեռատեսիլի յայտագրի մը, նուիրուած Ղարաբաղի դէպքերուն, առանց կարենալ շատ մանրամասնութիւններ տալու: Չորեքշաբթի առաւօտ միայն «Իւմա-նիթ»-ն էր, որ կ'արձագանգէր այս լուրին, հետեւեալ ձեւով:— «Սորհրդային հեռատեսիլը, Երեւաթի, ժամը 19.30-ին, սիրեց յայտագիր մը, վերնագրուած՝ «Գերբորոշում» (համայնավար պաշտօնաթերթը կ'ըսէ վիզիւսն), որ մաս կը կազմէ նոր շարքի մը ամբողջովին նուիրուած Հայաստանի եւ Ազրբեյջանի դէպքերուն, կը հեռագրէ մեղի մեր մտայուն թղթակիցը: Հեռատեսիլը ներկայացուց Ղարաբաղի Հայաստանի կցումը պահանջող Ստեփանակերտի ցոյցերը, Երեւանի մէջ, զօրավիշ եղող Հայերու ցոյցերը եւ Բաքուի հակացոյցերը: Հեռատեսիլը ցուցադրած է նաեւ Սուս — գայիթ քաղաւով նկարներ արեւնալի դէպքերէն ետք, որ շուրջ 30 մեռեալ պատճառեցին: Հեռատեսիլը ինքրոյ առարկայ ըրաւ տեղական ոստիկանութիւնը»:

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՈՔԵԿՈՉՈՒՄ

ՊՈՍԹԸՆ

Կիրակի, Ապրիլ 24-ին, կազմակերպութեամբ Բէմպրիտի Ս. Երրորդութեան, Ուսմըթթաունի Ս. Յակոբ, Հ. Բ. Ը. Մ. —ի եւ Թէքէեան Մշակութային Միութեան, Ուսմըթթաունի մէջ ոգեկոչուած է Ապրիլեան տարեդարձը: 500 հոգի ներկայ եղած են հետեւելով պատշաճ յայտագրի մը: Պօսք առած են Մասաչուէցի Սորհրդարանի նախագահ՝ Ճորձ Բըլլըրեան, խորհրդարանական՝ ձօ Գենըտի, Արայ Գալայճեան եւ տղքթ. Ջարեհ Տէմիրճեան:

Նոյն օրը, հանդիսութիւն մը կազմակերպուած էր նաեւ Հայ Դատի Յանձնախումբին կողմէ: Երթ եւ հանրագործող Ուսմըթթաունի քաղաքապետարանին մօտ դաշտի մը մէջ, մասնակցութեամբ շուրջ հազար հոգիի: Պօսք առած են Կրեկորի Սրապեան, ձօ Գենըտի եւ Տիգրան Սալիկեան:

× Մարտէյի «Փրովանսալ» օրաթերթը, Կիրակի, Ապրիլ 24-ին, լայն տեղ տուած է Ապրիլեան ոգեկոչումին: Ժան Գեհալեան, նախ առանձին յօդուածով մը կը յիշէ անցեալի դէպքերը, թախտաթի հեռագրերը, բնաջնուած եւային: Այսպէս «Little Armenia» խորագրով, կը նկարագրէ Հայկական Երուսաղէմը, վերջերս իսրայէլ կատարած իր այցելութեան առթիւ:

× Պրիւսէլի «Լը Սուսա»-ի, Շաբաթ — Կիրակի, Ապրիլ 23 / 24-ի թիւին մէջ լոյս տեսած է պելթահայ փաստաբան՝ Միշէլ Մահմուդեանի մէկ յօդուածը խորագրուած — «1915, Ապրիլ 24, անպատիժ ցեղասպանութիւն մը 26.663 օրերէ ի վեր...»:

ՔԱՆԻ ՍԸ ՏՈՂՈԿ

Միութեան վերադարձաւ Անթիլեան կողմերէն, որ ջերմ ընդունելութեան մը արժանացած էր: Նոյն օրը — Չորեքշաբթի — նախարարաց Սորհուրդի նիստի մը ունէր Երեւաթի կառավարութեան հետ, ինչ որ բաւական ծանր մթնոլորտի մը մէջ միայն կրնար տեղի ունենալ, իր աննախընթաց բնոյթով: Անդրժողովեան հոգաւորներու նախարարը՝ Փոնս ամբաստանեց նախագահ Միթերանը որ զօրավիշ է, նոր-Քալեանի, խումբ մը մարդոց, որոնք ահաբեկչութիւն կ'ընեն: Նախարարը խնդրոյ առարկայ ըրաւ նաեւ Լիբան: Ուսմայի մէջ, 16 ոստիկան-զինուոր միջոց պատանդ կը մնային Չորեքշաբթի: 14 կասկածելիներ ձերբակալուած են:

ՄՈՍԿՈՎԱՅԻ մէջ, շուրջ 50 լրագրողներ, որոնք կ'աշխատակցին անկախ հրատարակութիւններու, «Լրագրողներու միջազգային Դաշնակցութեան» (Պրիւսէլ) ճիւղ մը կազմած են, յայտարարած է Անդրէյ Գրիգորեանց, Կլազնոստի պատասխանատուն:

ՓԱՐԻՉԻ հրեաները մեծ ոգեկոչութեամբ արտայայտած են իրենց համակամուծութիւնը (Շաբ. ք. Գ. էջ)

ԳՐԱԿԱՆ ՔՐՈՆԻԿ

ԵՐԵՔ ԱՌԱՆՑՔ

ՎԱՀԷ ՕՇԱԿԱՆ

Յունուար 29-ին կը մեծնէր Յակոբ Անասեան, փետրուար 6-ին՝ Բենիամին Նուրիկեան եւ փետրուար 22-ին՝ Ստեփան Տարաունի: Հոգին երիտասարդ ու տաք տակաւին, տողին կէսին եւ արեւու կարօտ, բայց արդէն մտած 80-ներու խորտուրտութեանց մէջ, դանդաղած: Առաջին հակազդեցութիւնը ունէ՛ Հայու որ կ'ապրի ազգային շունչին մէջ, վայրկեան մը ընդլուարտ պիտի ըլլար խորհուրդաւոր տնօրինութեան զէմ որ մահերու լուրերով խիտ այս շրջանին՝ անգամ մը եւս դանակին ծայրը կը դարձնէ հայութեան մարմինն վրայ, զգացնելով մեզի թէ մեր անյադ խոյանքին մէջ զէպի ժամանակը կրկնէրեւոյթով ուսուցանելը՝ ձեռք մը անկերը կ'արէ անպահանջ վրայ մեր ոտքին հետքերը զէպի կամուրջները որոնք մեզ կը խարսխեն անցեալին: Այսպէս է որ ամբողջում, ազմկոտ ցուցարարներու եւ զայրոյթի արդար ճիշերու մէջ կը խեղդուին մեկնողներու վերջին ածարած յանձնարարութիւնները, անձ-կայի շունչը անոնց բանաձեւին: Որո՞նք սակայն ակնյայտ, ո՞ր կը արդիւնէ Հայոց պատմութեան խուճապահար սիրտը, ժամանակ կա՞ր հոգեհանգիստ մը ըսելու, ո՞ր պիտի տանինք մնացեալները երբ ամէն փողոց անգրգռեց ոտախտին մը կեցած է ու ամէն դուռ՝ օտար, մոռալ դեպքանատուն մը կը տանի: Մայրերու վրայ կըլը - կըլը դանդաղով ո՞ր կըլը յայտնէր, եւ ինչ պիտի ըլլայ թե՛ լազարանքը այդ երեք մտաւորականներուն՝ եթէ վերջին շարժումներու յորձանուտին մէջ մտած ըլլային մեզի հետ: Բան մը ըսին եւ չլսեցինք — անկասկած որ Տարաունիին իր ինքնատիպ, արի ոճով ըսելիք մը ունէր, սակայն որո՞նք հոգը հին - հին դարուց յիշատակ այդ մարդիկը անվերջանալի, ստուծ ոտքով, հակասելուան սինեակներու մէջ կը փորձեն զեռ կաշիով օրուան լոյսին, մեք մե՛ր ըսելիքը ունինք: Տարբեր պիտի չըլլար Անասեանի պարզանքն, ան ալ սիրտքեան պատմական սարգանքներուն թակարդը ինքնա՛, մտքին խոփը մեր հին մշակոյթի սկզբներուն մէջ խրատ մնացած, կարճ շունչ մը անունը համար՝ մինչեւ դառնալը նոր ակօսին ու աշխատանքի հեղին: Պէտք կա՞ր հիմա շեշտելու թէ մեր ազգային ամբողջ փոփոխութիւնը կրկնեցուցուցին հանուր պատմական ու փայլեց — Երբ, սրցուրիլը յեղափոխական հերոսային վայրկեաններու յանկարծական ուրազութիւնը երեւակայութեան գազանի պատմական — այս բոլորը կ'ըլլան պարզապէս հայութիւնը մշակութային բարձր մակարդակի մը հասցնելու համար, հոս թէ Հայաստան: Այսինքն մշակոյթի մարդուն կամ դաստիարակին ըստեղծումը՝ գերագոյն նպատակն է ժողովուրդի մը, այդ «որակին» կամ «արժէքին» յանկարծական ու խաբուելի զոյութեան մէջ կը բերեցանայ, կ'արդարանայ զանգուածին կենսա՛լը: Այդ քնարանին է որ կը ստեղծէ օրինակներ, կ'ընտանցումին, երջանկութեան ու գեղեցկութեան՝ որոնց շնորհիւ հասարակ մարդիկ կը գիտակցին իրենց արժէքին եւ առիթը կ'ունենան կենսա՛լը քանակն քան մը հասկնալու: Բայց ստեղծելն ալ չի բաւեր — ընտրանին պէտք է զոհուի, վատնուի ու սպառի այդ օրինակների պահպանումին մէջ որպէսզի ապրի արժէքը եւ մշակոյթի կոչուած երեւոյթը իրականութիւնը դառնայ: Այսպէս է որ այս երեք Հայերը իւրաքանչիւրը իր ոճով, խարսխներ, յեանարաններ էին մեր բարոյական կենսա՛լը մէջ, ժամանակի անվերջանալի տեղատուութեան թէ մակընթացութեան հետեւանքով յանկարծ մէջտեղ մնացած, ցցուած մերկ ու միայնակ: Ժամանակավրէժ պարտութիւններ մեր պատմութեան գաղտնակարին մէջ, ընտրանիի մը տարբեր տարբերը, իւրաքանչիւրը կոփող մը նուիրուած պայքար, ստեղծումի ու յամառ, անչափելի ճիւղի մը յիշատակին: Բայց մարդիկ շատ սովորական, զուհիկ նոյնիսկ էակներ են որքան ալ շողջորուն ածականներով զարդարենք անոնց անունը, ոչինչ կը դիմանայ բառերու հեզանքին եւ լեզուի կեղծիքին, մեծագոյն սրբութիւններէն մինչեւ էն հասարակ հայհոյանքը: Այնպէս որ զգուշանալու է թուղթին ու գրիչին, վախ-

նալու է մանաւանդ երեւակայութեան խաղերէն, վախնալու է նաեւ լրագրական բնագոյնն որ ամէն խեղճ ու կրակ մարդու մտքին ետին կը սպասէ առիթին որ տափակցնէ, գոհանգանն է ինչ որ քիչ մը գեղեցկութիւնն դեռ կը պարունակէ մեր շուրջը:

Եւ կուզանք ուրեմն մեր երեք կարեւոր Հայերուն: Բանասէր մը, կուսակցական խմբագիր — գործիչ մը ու զբաղէտ մը — ի՞նչ կը պակաս որպէսզի ամբողջանայ մեր մշակոյթի սպայակոյտի պատուի սեղանը, զէթ իր գլխաւոր ներկայացուցիչներով: Կը պակասն անշուշտ կրօնականը, ուսուցիչը, գեղարուեստագէտը. կը պակասի բանաստեղծը որ հաւանաբար տարադրուած է քիչ մը ամէն կողմ պարտնեղէն ու հիւսնեղէն մինչեւ հոգիին ու պատանի սիրահարը: Սակայն սեղանին շուրջ տեղ չկայ պատմաբանին, ջրհնարատին, արթուն անհամբեր ընթերցողին, իմաստասէրին ոչ ալ մանաւանդ հայ գանդուածներու պատգամախօսներուն որոնք Սփիւռքի մէջ արդէն անգրգռելի են: Դեռ կան հոգն ու հողագործը՝ որոնց յաճախանքով ապրած ու մշակուած ենք: Ի՞նչ տեսակ մարդիկ ենք մենք Սփիւռքիներս մենք ի՞նչ լոծիքով դեռ կը դիմանանք: Տարբերակը այն է որ ահա աւելի քան կէս դարէ ի վեր, Հայաստանէն մըտաւորական, գրող ու գործիչ — արուեստագէտ ինչ տեսակ մարդ որ կայ Սփիւռք սփ առած՝ չէ կրցած հասկնալ ինչպէս մենք կրկնե՞նք «գերանիս մազ բուսաւ» սախկա ըսելին ձեզի թէ առանց հողի, առանց հայրենիքի անկարելի է որ դիմանանք Սփիւռքի ահաւոր պայմաններուն մէջ, Հայաստանէն դուրս ապագայ չունի հայութիւնը, ան ի՞նչ կարծր գուրտ մարդիկ էք պէ՞ս) դեռ ամէն բարգաւաճիլ, հակակամն Մոլո թանալ ու զարոց հիմնել: Այլ շորհանգստն նոյն խօսքը համաբերող անգամ կրկնելէն, չէ՞նք գիտակցիլ թէ այն առաջինութիւններն ու յատկանիշները որոնց ուժով Հայաստանի հայութիւնը տոկաց բռնապետութեան այլքան տանամեակի, նոյն ուժով ալ Սփիւռքը կը տոկայ իր ղեկարարութիւններուն: Մէկ է այս ժողովուրդը, ինչպէս փաստեց համագործակցութեան միասնականութիւնը Գարաբաղի այս տաղանապալի օրերուն, չկայ լաւ հայ ու քեջ հայ, հող բուսածը մարդուն մէջը գտնուելու է, գիտակցական կեցւածք մը ըլլալու է: Ատոր համար է հաւանաբար որ ոչ ոքի մտքն կ'անցնի հարցնելով մեզի, Սփիւռքիներուն, թէ ինչպէս կը շարունակենք ապրիլ ու ստեղծել:

Մենք փորձենք տալ պատասխանը այս հարցումին: Կը դիմանանք շնորհիւ այս յօգուածին սկիզբը յիշուածներուն նըման մարդերու: Ահա առաջինը — Յակոբ Անասեան (բանասէր մը կ'ընէ վերջերս թէ հաւանաբար ժամանակին Պոլսոյ մամուլը — լին մէջ Աթուղեանի ստորագրողն է ան որ աւելի ուշ անունը փոխած է Անասեանի) պատմաբան ու գրական բանասէր, մտքի ու կամքի զօրակայան, համեստ թափանցիկ, բարի մարդ մը որ հաւանաբար հակակշիւտ համար այլքան առաջինութիւնն իր կեանքը հակայական, աննախընթաց ծրարի մը խարակներուն վրայ յետած էր: Տալ 10 հատորով, Հայ Մատենագիտութիւնը: 1959-ին լոյս կը տեսնէր առաջին հատորը որուն կը յաջորդէր խոթանք աշխատանքներու (Մատենագիտութեան Փաւստոսի, Եղիշի, Արխապատի Լաստիվերտագիտի, Միխայիլ Գոչի, Կիրակոս Գանձակեցիի, Կոստանդին Երզնկացիի) որոնք պիտի մարմինը կազմէին իր միւս հատորներուն: Իր ծրարագրային չափազանցութեամբ Օշականի Համապատկերի 10 հատորները կը յիշեցնէ...: Մրազիրներ ու գործեր որոնք միշտ աւելի մեծ են քան կեանքը, որոնք կը շարունակուին մահէն ալ անգին իրենց ձգտումով ու ճառագայթումով, կեանքը աւելի մեծ շինուած քան հողը եւ որոնցմէ ուժ կը ծծէ հողը, կը դառնայ հայրենիք...:

Ուրիշ է կազմապարբ Բենիամին Նուրիկեանին: Հակայ մը ջէ, ինքնատիպ մը ու չէ սակայն ոչ ալ մէկը՝ որ պէտք ունենայ Համաստեղի մը խորքերդիական

ցուրին ինքնութիւն մը առնելու համար: Նուրիկեան սքանչելի, անզուգական օրինակուն է, «այսպէս», կեղբոնատիպարը հայկական միջին դարու եւ մտածելու կերպերուն: Հայածուիլ անցեալի կէս մնացած հէքեմթէն, շրջուելը հերձոտ, սպեղ ներկան իր իրականութեամբ այլ պայն ծեփել գուրթով, արտում երգանքով: —

Բարեւ, Ամերիկա, կը փափաքիլ ըսել, կ'մկմայ գոնէ, բայց բերան կը բռնուի եւ փափաք փորս մէջ կը մնայ: Քառասուն քայ, քառասուն գիշեր քամբայ կծկեր եմ. հինգ հատ ծով, մէկ հատ ալ խոշոր ովկիանոս կտրեր անցեր եմ եւ վերջապէս եկեր խաւեր եմ նոր — նոր երկրի մը մուտքին առջեւ, ուր ինձի հրամանաւոր հիւանդանոցի անկողին մըն է, պաղ ու ներմակ:

... .

Եւ լուռ եմ իմ անմաւօթ ընկերներս, որ մէկ մէկ ցաւ գրկեր պառկեր եմ ինձի պէս: Անկեզու արարածներ ամենքն ալ: Որ իրարու բարեւ տալ անգամ չեն գիտեր, այ ո՞ր մեաց որ իրարու ցախն տեսակն ու չափը հասկնային եւ միտքարակամ անուշ բառ մը գլորելին անկողինէն — անկողին:

... .

Երեսու բարձրի դէմ սեղմած՝ կը նայիլ գրացիս: Անպէս պատանի մըն է, ինձի պէս: Ինքն ալ ինձի կը նայի ցաւազին ժրպիտով մը որ հագար բարեւ կ'արժէ: Աչքերու շուրջ կը գգամ կծկուելը թերեւ ժպիտի մը, որ կորուսած եղբոր մը յանկարծական գիւտը կը յայտարարէ: Յալ ընկեր, ի՞նչպէս ես, կ'ուզեմ հարցնել: Ընկերս կը պատասխանէ իր տխուր եւ անուշ նայածմտով միայն, որ կը նուազի, կը նուազի եւ կը մարի ձէքը հատած պատրոյցի մը լոյսին պէս: Դուրսը նաւերը կը աւելն, մշուշի դէմ բարկացած:

Այս էջը կը կրէ 1939 թուականը սակայն կրնար շատ դիւրութեամբ գրուած ըլլալ 1840-ական թուականներու իր փոփոխ Պալմայարեանի կողմէ կամ 1988-ի Պէյրութի Գէորգ Աճեմեանի կողմէ՝ ու ոչինչ պիտի փոխուէր ներքին պրկուած քէն կամ ոճին: Հայկականութեան կնիքի մը հարուածը կայ Նուրիկեանին գործին մէջ որ գրական արժէքէ աւելի ազգային վաւերականութեան հարց մը կը զնէ մեր ստիկն: Ծառեր կրնան հակառակիլ այս շափոնիչներուն սակայն մեզի կը թուի թէ պատմական հայրենիքի, հաւաքական լուրատակներու, ազգային լեզուի ու նկարագրի նման մնայուն արժէքներու կարգին պէտք է զննել գրական սա գրայնութիւնը որով Նուրիկեան յաջողեցաւ, առանց ճիւղ իսկ ընելու՝ արձանագրել հայ փորձառութեան մէկ քանի երեսները:

Ստեփան Տարաունի: Դանիակցական յեղափոխական մտաւորականութեան աւանդութեան ազնուագոյն բերեցացումներէն, հազուադիւս հանդիպումը մտածումի, արարելի եւ կուսակցական հասարակ: Հին ուստի մարդ՝ բնական էր որ պիտի մերժէր քանակորոգ գորու երկրորդ կէսին բարոյական ու կենցաղային լոճերունները — «կուսակցական գեղափոխները պէտք է կանուխ մեռնին, իրենց փառքի օրերուն», կ'ըսէն սինիքները ու հաւանաբար ճշմարտութեան բաժին մը կայ այդ մտածումին ետին: Սակայն որուն մտքին կ'անցնէր թէ այդ խոշալահար, մարմնացումը կուսակցութեան խցիկն եւ կրօնքն, կենսա՛լը վերջին տանամեակները Լիլլերութեան տիեզերքի մը մէջ պիտի անցնէր՝ կայանաւոր իր տարիներուն, մարմնին ու միջավայրին...:

Յուսումնալու է որ կը դանտիկ պաշտօնական կենսագրիչներ պահպանելու համար յիշատակը մարդու մը որ իր կուսակցութեան եւ իր ազգի սիրոյն միայն սպրեցաւ ու մեռաւ: Եւ նաեւ իր յաջողակ մարդիկ՝ որոնք ի լոյս բնծային կենսագրութիւններու Բառաբանը որուն հրատարակուած կենսագրութեան մէջ կ'ըսէր իր անպահանջ սպասեցումները:

Սառ — Ֆրանսիստո

ԱՐՅԱԿԵԱՆ ՄՇԱԿՈՅԹ

ՅՈՒՅԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Սարգսարապատի ազգաբնութեան պատական լիանդարանը պարբերաբար կը կազմակերպէ «Հայաստանի պատմագրագրական շրջանների մշակոյթը» խորագրով ցուցադրութիւններ: Այս անգամ հերթական ցուցադրութիւնը կը ներկայացնէ Արցախի մշակոյթը:

Արցախ տանդարար եղած է հայ մշակոյթի նշանաւոր կեղծողներէն մէկը Ջարդացած երկրագործութեան եւ անտանապահութեան հետ ծանօթ է նաեւ իր արհեստներով:

Յուցահանգէսին մէջ ներկայացուած նմոյշները մասամբ ձեռք բերուած են թանկարանին կողմէ 1979-ին կազմակերպուած դիտարշաւին ժամանակ եւ հիմնականին մէջ կը վերաբերին պատմական Արցախի Ջարդերը, Վարանդա եւ Դիգակի գաւառներուն: Ժամանակագրական առումով անոնք կ'ընդգրկեն ժ. թ. — ի. դարերը:

Արցախի մէջ զարգացած եւ տարածուած էին խեցեգործութիւնը, յատկապէս գորգագործութիւնն ու կարպետագործութիւնը: Յուցարահին մէջ մեծ տեղ յատկացուած է գորգերուն եւ կարպետներուն:

Իրենց հիմնական յօրինուածքերով կապուած ըլլալով պատմական Հայաստանի գորգագործական միւս կեղծողներուն (Սիւնիք, Տաւուշ, Կասպրակական հիւսիս — արեւելեան շրջաններ եւայլն), Արցախի գորգերուն ու կարպետներուն բնորոշ գիծը եղած են տարբերակներու բազմազանութիւնը, թեքութիւնը բարձր յատկանիշները, գունային հարուստ երանգաւորումը եւ յատկապէս՝ գեղագրութի մանրամասներու հարուստութիւնը: Այս առումով յատկանշական են Հաթիքը, Բաղարա, Վանք, Ճարտար, Թաղար, Թաղավար գիւղերուն մէջ գործուած և ցուցադրուած ուղեգորգերու նմոյշները, որոնց գեղագրութիւնը արուեստին սկզբներէր կապուած են հայ միջնադարեան գեղագրութեան սահմաններէն: Հետ եւ կը հանդիսանան անոնց իրատեսակ արտադրութիւններէն մէկը: Արցախի գորգերուն եւ կարպետներուն բնորոշ է նաեւ յօրինուածքերու իմաստային — գաղտնիքային լիութիւնը: Անոնք կապուած են ժողովրդական հաւատալիչներու ու տարբեր պատկերացումներու, մանաւորապէս Չուրի ու ստղարներութեան, կենսա՛լը ու բնութեան յարաբերման պարզապարներուն հետ: Այս առումով առանձնապատու է նա Արցախի վիշապագորգերը, որոնք կարեւոր տեղ կը զբաղեն: Ցուցադրութեան մէջ տեղ պտած են այլպիսի գորգերու շարք մը նմոյշներ, գործուած Ջարդերը ու Դիգակի:

Այցելուները հարաւորութիւն ունեն ծանօթանալու նաեւ արցախեան նշանատր վիշապակարպետներու հետ, որոնք գործուածքի թէքներով եւ գեղագրութեան առուեստով առանձնապատու արժէք ունին:

Արցախի մէջ խիտ տարածուած ունէր նաեւ սանդնագործութիւնը: Թէեւ անչունէր թէքները եղանակներու այնպիսի բարդութիւն, ինչպիսին Մարշի, Այնթապի, Վանի սանդնակարներն էին, այնուամենայնիւ որոշակի կերպով կապուած է հայկական գեղագրութեան արուեստին հետ եւ մեծ ներդրում է հայկական կիրառական արուեստին մէջ: Ցուցադրութեան մէջ տեղ տրուած է նաեւ մետաղագործութեան: Ներկայացուած են Արցախի Հայերու կենցաղին մէջ լայն տարածում գտած պղինձ ապաներ, զէնի նմոյշներ՝ սկուտեղներ, կողկիլներ, ջրամաններ եւայլն, որոնք կը պատկարասուեն տեղայն վրայ (Շուշի, Հայրուի, Թաղար, Հաթիք եւայլն), ինչպէս նաեւ կը ստացուէին հիւսիսային կովկասէն:

Գեղարուեստական մետաղագործութեան զարգացած բնագաւառն էր ոսկերչութիւնը: Արցախի ոսկերչները կը պատրաստէին կանանց արդուարդեւաւորանքներ, աւօրեայ սպասներ: Արցախի, ինչպէս նաեւ Հայաստանի ոսկերչութեան ծանօթ կեղծողներէն էր Շուշի գաղութան ծանօթ կեղծողներէն էր Շուշի գաղութի Արիւսային փաստաթուղթի գաղութար: Արիւսային փաստաթուղթի մէջ 1845-1917 ընդհանուր առմամբ աշխատած են 171 ոսկերչներ, որոնցմէ 143-ը Հայեր

Թիւրք Իսրայիլի, Երկուշաբթի իրիկուն: 6500 հրեայ Ֆրանսացիներ ծայրէ ծայր լեցուցած են Ձէնիթը եւ 4000 հոգի ալ չեն կրցած ներս մտնել: Երկու բանալիներ՝ ուսումնասիրող եւ ղեկավար մեծ խանութները ինչ ստեղծած են, առաջինը շէնթաձէ 14,5% չենք (ահարկուծիւն) Լը Փէնի ձայներուն, բայց անոնք ենք, որոնք պարտին աշխարհի ուսուցանել բարոյագիտութիւնը եւ բարոյականը: Հրեայ ժողովուրդը ողջ է եւ ստեղծ:

ՏԻՍՐՊԷՖԻՐԻ մէջ, Քիւրտերը յարձակում մը գործած են Երեքշաբթի օր եւ նախ սպաննած այցելու մը, որ քաղաքացիային հետ էր, ապա բախումներու ընթացքին, ապահովութեան ուժերուն հետ, Քիւրտ մը սպաննուած է եւ երեք թուրք զինուոր ալ՝ վիրաւորուած:

ՖՈՒԹՎՈՒ

ՖՐԱՆՍԱԶՅՑ ԽՈՒՍԲԵՐ

Table with 2 columns: Match/Event and Score. Includes matches like Օլ - Մարսէյլ (2) - վալանս 2.Մ. 1-2, Մոնթէլիմար - Հ.Մ. Բ.Մ. 2-0, Լիոն - Տէսին 2-0, Լիոն Կա - վալանս 2.Մ. (2) 4-1, Սէն - Բ'Անթուան 2.Մ. - Սալոն 2-0, Հ.Մ. Բ.Մ. Արժիւ Մարսէյլ - Ալիենսի (2) 5-1, Սէն - Բ'Անթուան 2.Մ. (2) - Մաքսալի 6-0, Հ.Մ. Բ.Մ. Արժիւ (2) - Մալիասէ 3-1

ԱՒԱՆԴԱԿԱՆ ՃԱՇ

Կազմակերպուած՝ ԿԵՍԱՐԻՈՅ ԵՒ ՇՐՋԱՆԻ ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ կողմէ, արեւելեան ճաշացուցակով եւ կեսարական համեմունքով: Կիրակի, Մայիս 8, ժամը 13:30-ին Հ. Բ. Բ. Մ. «Ալեք Մանուկեան» սրահին մէջ:

118, rue de Courcelles, 75017 PARIS M° Courcelles Նախագահութեամբ՝ ՊՐ. ՎԱՀՐԱՄ ՄՈՍՏԻՉԵԱՆԻ Հանդիսավարութեամբ երդիչ՝ Պր. Միխայիլ Էլմայեանի: Ծախքերու մասնակցութիւն՝ 100 Ֆր.: Կիրակի առաւօտ, Փարիզի Հայոց Եկեղեցիին մէջ (Ժամ - Կուժոն), հոգեհանգիստ կը կատարուի մեր բիրաւոր նահատակներուն ի յիշատակ:

Հանդիպում ԲՈՊԵՐ ԴԱԹԵԱՆԻ

Հետ Երեւանի պետական համալսարանի հայ գրականութեան ամբիոնի դասախօս եւ կարգ. Լրագրողներու Միութեան անդամ: VENDREDI 29 AVRIL à 20h45 MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE D'ALFORTVILLE 9, rue de Madrid, 94140 Alfortville tél. 43. 76. 55. 89

CENTRE GEORGES POMPIDOU HISTOIRE ET SOCIETE

Soirée - Débat le mercredi 4 mai à 21 heures Petite salle, 1er sous-sol

«AU RISQUE DE LA JEUNESSE 68/88: LA JEUNESSE SE LEVE A L'EST?» avec: Elisabeth D., Reporter à Actuel Maria MAILAT, Romancière. Auteur de «S'il est défendu de pleurer» Véronique SOULE, Journaliste à Libération. Auteur de «Avoir 20 ans à l'Est» (à paraître) Karol BARTOSEK, Historien. Chercheur au CNRS. Directeur de la revue «La Nouvelle Alternative» Krzysztof RUTKOWSKY, Dr. es Lettres, critique littéraire ARMAND SARIAN, Directeur du Centre de Recherches sur la Diaspora Arménienne (C.R.D.A.).

Entrée libre (dans la limite des places disponibles)

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴՅԻԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՃԱՇԸ Մայիս 1, Կիրակի, Ֆապրիկու, Սեփթէմի մօտ (Մարսէյլ): Մանրամասնութիւններու եւ արձանագրութեան համար, դիմել Մարսէյլ՝ Պր. Շահպաղեանի: 91 - 51 - 25 - 68

ՎԱՊՈՅՑ ԽԱՉ ՖՐԱՆՍԱԶՅՑ ԿԱՊՈՅՑ ԽԱՉՐ ՊԵՆՏԵԿՈՒՆԻ ԿԱՅԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ ԿԸ ՓՆՏՈՒ Վկայեալ տնօրէն - տնօրէնուհիներ, Վկայեալ վարչիներ - վարչուհիներ, Հիւանդապահ - հիւանդապահուհիներ: Կեցութեան թուականներ. - 3 - 7 - 88-էն 23 - 7 - 88 24 - 7 - 88-էն 13 - 8 - 88 14 - 8 - 88-էն 3 - 9 - 88: Դիմումները կատարել հետեւեալ հասցէին. - C. B. A. F. 17, rue Bleue - 75009 PARIS

ՅՈՒՇԱՆՅԵՐ ՀՐԱԽԻՐ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻ ԿԱՊՈՅՑ ԽԱՉԻ Մարտէյլի Լէօլա Սասունի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը Շաբաթ, Ապրիլ 30, կէսօրէ ետք ժամը 15-ին սովորական կայքը, միակ օրակարգ, վարչական ընտրութիւն: ԳԱՊՈՅՑ ԽԱՉԻ Լիոնի «Արաք» մասնաճիւղի վարչութիւնը անդամական ընդհանուր ժողովը կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերակիցները Ապրիլ 30, Շաբաթ օր, ժամը 14-ին Ս. Յակոբ Եկեղեցոյ կից սրահին մէջ: Կարելոր օրակարգ: Բոլոր ընկերակիցներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ԿԱՊՈՅՑ ԽԱՉԻ Անիէն Պուս - Գոլոմպ եւ Արժանթէյի Ակնունի մասնաճիւղը ընդհանուր ժողովը կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերակիցները, Մայիս 2, Երկուշաբթի, ժամը 20:30-ին: CENTRE CULTUREL rue Robert Lavergne - ASNIERES

VIENT DE PARAÎTRE

INSTITUT ZORYAN Pour la Recherche et Documentation Arméniennes Contemporaines LE DOSSIER Karabagh FAITS ET DOCUMENTS SUR LA QUESTION DU HAUT-KARABAGH 1918-1988 Rédacteur-en-chef Gérard J. Libaridian Première Edition Paris - Cambridge - Toronto Avril 1988 SEVIG PRESS 5, rue Alexandre Cabanel - 75015 Paris (France) Tél. (1) 42 73 28 37 - Fax : (1) 42 73 20 95

Conçu et d'abord publié en anglais par l'Institut Zoryan, Cambridge, Ma. (USA) en mars 1988, LE DOSSIER KARABAGH vient d'être publié en français par Sévig Press, avec quelques adaptations et ajouts.

Après avoir retracé brièvement l'histoire du Karabagh, cet ouvrage de 208 pages se concentre surtout sur la période 1918-1988. Il présente une longue analyse de la situation politique en URSS sous Gorbatchev, suivie d'une centaine de documents d'archive, de pétitions et lettres, d'articles de presse et témoignages, de données statistiques et démographiques, de photos. Il comprend en outre une chronologie de l'histoire du Karabagh des origines jusqu'au 31 mars 1988.

LE DOSSIER KARABAGH est en vente dans toutes les librairies arméniennes. Il peut également être commandé chez votre libraire habituel ou à Sévig Press au moyen du bon de commande ci-joint, à remplir et envoyer à :

SEVIG PRESS 5, rue Alexandre Cabanel - F-75015 PARIS (France) Tél. (1) 42 73 28 37 - Fax : (1) 42 73 20 95 - Télex : SEVIG 200032 F

OUI, je commande LE DOSSIER KARABAGH au prix de 150 FF. Nombre d'exemplaires ..... Réglement par chèque (à l'ordre de Sévig Press) ou par carte de crédit : [ ] VISA [ ] AMERICAN EXPRESS [ ] MASTERCARD N° de la carte ..... Date d'expiration ..... Signature ..... NOM [ ] Mr [ ] Mme [ ] Mlle ..... Adresse ..... Code postal ..... Ville ..... Pays .....

Նախաձեռնութեամբ՝ Շաբաթի Կապոյտ Խաչի Հովանաւորութեամբ՝ Հայ Դատի Յանձնախումբին ԵՐԵՎԱՆԻ «ՂԱՐԱԲԱՂ» նիւթին շուրջ: Յոյցերուն նկարահանուած վիւէօ ժապաւններ: - Փետրուար 25 - 26, Երեւանի մէջ: - Մարտ 26, Փարիզ, ինչպէս «Զօրավար Անդրանիկ» ժապաւնը (1928): Յուշագրութիւնը անդի կ'ունենայ Շաբաթ, Ապրիլ 30-ին: Մուտք՝ 40 Ֆր.: Մուտք՝ ազատ մինչեւ 18 տարեկան: CINEMA-CHAVILLE 960 avenue R. Salengro CHAVILLE

Լ Ի Բ Ա Ն Ա Հ Ա Յ Գ Պ Ր Յ Ա Կ Ա Ն Ն Ե Ր Ո Ւ Ի Ն Պ Ա Ս Տ Ծրանաւայ Կապոյտ Խաչի Սեւրան - Լիւրի Տիւրուի Միտքեան մասնաճիւղը, կը կազմակերպէ ճաշ մը, «Լիւրանանի դպրոցականներու» համար, Ուրբաթ, Ապրիլ 29, ժամը 20:30-էն սկսեալ: 17, rue Bleue - 75009 PARIS Արձանագրուելու համար հեռաձայնել. - 43 - 83 - 87 - 68 43 - 32 - 47 - 20 : Ծախքերու մասնակցութիւն՝ 150 Ֆր.:

Հանդիսավարութիւնը Պր. Անիէն Պուսի Յակոբ Եկեղեցիին մը ղէպի Մոնթելիարը (MONTBELIARD) ճաշ՝ Մոնթելիարի «Արմէն Իջևան» (AUBERGE D'ARMENIE) Պոտոյա՝ Մոնթելիարի պալատը: Գին՝ 200 Ֆր.: Մեկնում՝ Լիոնի Ս. Յակոբ Եկեղեցիին ժամը 7:30-ին: Ուստի կից կը փոփոխուի հայկական շէրմիկ միջուրտի մը մէջ ճամբորդելու գտնել համեղ ու ճոխ ճաշացուցակ մը եւ պարել յիշատակելի օր մը, փութապէս այժմէն իսկ ապահովել ձեր տեղերը մինչեւ Մայիս 5, Հինգշաբթի երեկոյ, ամէն օր, ժամը 19-էն վերջ հեռաձայնելով 78 - 54 - 22 - 95 կամ 78 - 75 - 90 - 30 թիւերուն:

Անիէն ՆԱՐԵԿ ԴՊՐՈՅԻ Վիճակահանութիւնը Շաբաթ, Ապրիլ 30, ժամը 18-ին: COCKTAIL-ով ՃԱՇԱՐԱՆ ՓՍՇԱ 9, avenue du Général Leclerc St. GRATIEN

ՀԱՄԱՐՁՈՒՄԸ ԵՒ ՀՈԳԵԳԱԼՈՒՄԸ ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՄԱՆԿԱՆՅ ԲՈՅՆԻՆ ՄԷՋ Հ Ա Մ Բ Ա Ր Ձ Ո Ւ Մ 4 0 Բ Մայիս 12, 13, 14 եւ 15 Մեկնում Հինգշաբթի Հ Ո Գ Ե Գ Ա Լ Ո Ւ Ս Տ 3 0 Բ Մայիս 21, 22 եւ 23 Մեկնում Շաբաթ Départ de l'autocar Jeudi matin Samedi matin Mairie de Clamart 7 H 30 Issy-les-Moulineaux 8 H Alfortville - Place Carnot 8 H 30 Gare St.Lazare - 25, rue de Rome 9 H Participation aux frais : Voyage, séjour pension complète et excursions jusqu'au Mont Saint Michel Ascension : 470 Frs Pentecôte : 370 Frs Աւանդական հիւրասիրութիւն, օթոքարով ամէնօրեայ պոտոյաներ Մանչի ասիերուն մինչեւ Տօվիլ եւ Մոն Սէն Միշէլ, հայկական միջուրտ: Ծախքերու մասնակցութիւն՝ Երթ ու դարձ, հիւրասիրութիւն եւ պոտոյաներ Հարթարձում՝ 470 Ֆր.: Հոգեգալուստ՝ 370 Ֆր.: Տեղերը ապահովելու համար հեռ. - 39 - 85 - 36 - 53

ՕՐՈՒԱՆ ԴԵՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆՈՐ - ԲԱՒԵՏՈՒՄԻՍԻՅԻՆ, կայսր. թիւնը այս անգամ ծանրակշիւ բնոյթ ստաւ Չոբեզարթի օր, երբ Էմ-Էլ-Էն-ԲԱ-ԷՍ-ը եկեր ոստիկան - գիւնուր եւս եւ դատարար մը առեւանգեց, մինչ ատենը կը պատրաստուէին բանակցել Ուլէայի առեւանգողներուն հետ, միւս պատանդներու ազատարարման համար: Առեւան - գուածներու մէջն է հրամանատարը եւ Հանրապետութեան դատաւորը եւ վեց ոստիկան փէ - ի - փէ - ԷՆ-Ի (Ազգ. պահպանութի միջամտութեան խումբ), որոնք ընտրանին կը կազմեն խումբին: Հինգերթի առաւ, միջնուորտը աւելի մեղացած կը թուէր: Կարգ մը լուրերու համաձայն, հրամանատարը շարժումներու ազատութիւն կը վայելէր եւ բանագործի դեր կը խաղար: Պատանդներու թիւը 23-ի հասած էր:

ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ միայն երեք բուհատուփերու արդիւնքները ջըն-վեց, նոր - Բախտոնիոյ մէջ, ի պատասխան թեկնածու Միթերանի բողոքին: Նախագահ՝ Ռոպէր Պատենթէր որոշումին ընթերցումը կատարելով, ճշդեց թէ պատահած միջադէպերը չէին խանգարած բուհարկութեան կանոնադրութիւնը ամբողջ նշումաւսնի վրայ:

ԺՈՒՔԱՐ ՏՆԻՍԹԷՆ, (Հանրապետու - թեան նախկին նախագահը, որ չէր ուզած զիրք ճշդել առաջին շրջանին, իր երկու նախարարակազմներէն մէկուն ի նպաստ, կը ջրաւ որ Շիրաքի ի նպաստ քուէ արք - փ: Նոյն շրջ տեսնուած էր անոր հետ եւ հարկ եղած յանձնարարութիւններն աւած երկէ կէտրու չուր՝ միայն աշխատել սպէ Ֆրանսայի երկու կէտերը, Ֆրանսան վերադառնելու պայմանի միջոց ուժին, դարձեալ չորս տարիներու ընթացքին, հուսկ՝ այնպէս ընել որ Ֆրանսա չլքէ իր վերա - արները:

Փ. ՄԱՌՇԷ, սիրտը կտորած, առա - ջարկեց Կեղերանի կոմիտէին, որ որոշում արուի ի նպաստ Միթերանի ջը - վարկելու: Սրտանց չէ. եւ այդ քուէն պէտք չէ նշանակէ որ համայնապարները Միթերանի կողմնակից են, այլ պարզապէս՝ Շիրաքի եւ Լը Փէնի դէմ են: Ըստ երևույթին, ընդհ. քարտուղարը չուզեր դիտարկել թէ Լը Փէնի ի նպաստ քուէար - կողներու մէկ կարեւոր մասը համայն - նախար է: Կը բաւէ, թուարանական հա - չի մը ընել, կարգ մը շրջաններու եւ թաղերու մէջ (Փարիզ, օրինակ՝ 18, 19, 20-րդ թաղամասեր, յետոյ բանուորական արուարձաններ եւայլն):

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ մէջ, գործադուլի շար - ժումը կը ծաւալի օրէ օր: Մետաղագոր - ծութեան 16 հազար բանթողները աշխա - տավարձի յանդիմանէն դատ, հիմա ալ կը պահանջեն որ կրկին աշխատանքի առ - նուին չորս բանուորներ, Սոլիտարնոսկի դաղմի մարմնի մը անդամ, որոնք գոր - ծագրկուած են:

ՄՈՍԿՈՒՍԻ Կարմիր հրապարակին վը - րայ, շուրջ 50 քերտ ուսանողներ, գըլ - խաւորարար՝ Իրաքէն, ցոյց մը ըրած են, ապա տողանցած «Մա՛հ Սատամ Հիւճէյի» պոետով: Որոհողային Միու - թիւը զէնքի գլխաւոր հայթայթիւն է իրաքի:

ՂԱՐԱԲԱՂ Ե Ի ԽՈՐՀ. ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԸ

Ինչպէս գրած էինք մեր նախորդ թի - ւով, Երեքշաբթի, Ապրիլ 26-ին, յայտա - գիր մը յատկացուած էր Ղարաբաղի եւ Սուժգայիթի, խորհրդային հեռառեսիլէն եւ աշխարհի ժամու մը, որ ունեկողերնե - րու թիւը մեծ է:

Փարիզեան թերթերու Մոսկուայի թըր - թակիցները, որոնք դիտած են յայտա - գիրը, կը հաստատեն որ ոչինչ ձգուած է չուրքի մէջ, ոչ Սուժգայիթի հակահայ պոկոտը, ոչ Ստեփանակերտի գործա - դուլները, որոնք անդամալոյժ ըրին Լեո - նային - Ղարաբաղը, ոչ ալ կցումի պա - պանջին գործարք բնոյթը: Միայն, Երե - անի ցոյցին ծաւալն է որ հեռադիտողը չէ կրցած իրագործել: Կարելի եղած է սակայն տեսնել թաւանի տրուած բնակա - վայրերը, սպանութիւններ, սճիրներ, բռնաբարումներ:

«Մոնտո»ի թղթակիցը կ'ըսէ թէ այս սփռումին նպատակն էր բացէ ի բաց ցոյց տալ որ լրատուութեան վրայ դրուած ամ - բողջական արգելքի քաղաքականութիւ - նը սխալ էր եւ ծառայած էր միայն շը - շուկներու եւ գրգռել լուրերու տարած - ման, կեր տալով տագնապին:

Ծանօթ է որ Կեղը. Կոմիտէի դիւանին մօտ մամուլի պատասխանատուն՝ Լիկա - շովն է, այսինքն կուսակցութեան թիւ - շը եւ պահպանողական «հին գլուխ»ե - րու գրխաւոր յոյսը: Կորբաշով եւ իր շրջանակը փափաքած էին որ մամուլը լայնօրէն արձագանգէ Հայաստանի դէպ - քերուն, ինչ որ կարելի դարձաւ միայն այն ատեն, երբ Կորբաշով յաջողեցաւ ամբողջութեամբ ձեռք առնել հայկական տագնապը (Պ. Կեթա՝ «Լը Մոնտո»):

Լիկաշովի գիրքը տկարացած է Կեղը. Կոմիտէին ներք, իբրեւ հետեւանք իր խաղացած դերին «Սովետական Ռուսիա» թերթին մէջ լոյս տեսած յօդուածին պատճառաւ (բուն յարձակում հրապարակայնութեան եւ վերակառուցման դէմ): Պաշտօնը չկորսնցուց, կը դրէ միշտ «Մոնտո»ի թղթակիցը, բայց իր սղեցու - թիւնը այլեւս չափ համեմատական է թէ մամուլին նկատմամբ եւ թէ՛ հեռառեսի - լին, ինչպէս կը հաստատուի:

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԵՍԻԿ

Ե Ր Ե Ի Ա Ն
(ԱՐՄԵՆՓՐԵՍ — ԱՊՐԻԼ 12 / 26)

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՌԳԵԿՈՉՈՒՄԸ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԵՋ

Ապրիլ 24-ի ոգեկոչման օրը արեւը կը տիրէր Երեւանի վրայ: Այդ օրերէն մէկը, երբ Արարատը կ'երեւար իր ողջ հմայ - քով: Ծիծեռնակաբերդէն հիանալի կեր - պով կը դիտուէին մեծ ու փոքր Մասիս - ները, քառագագաթ Արագածը: Հայոց ցեղասպանութեան ոգեկոչման այդ օրը դէպի Ծիծեռնակաբերդի յուշարձան բարձրացած են Երեւանի ու մերձեկայ շրջաններու հարիւր հազարաւոր բնակիչ - ներ, ինչպէս նաեւ Հայաստանի Կոմկուսի ու կառավարութեան ղեկավարներ: Իր շքախումբով յուշահամալիր այցելած է նաեւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Վազ - գէն Ա.:

(*) Անդրապարած էիմք արդէն երեք - շաբթիի եւ Չորեքշաբթիի մեր թիւերով:

ԼՈՒՍՅԵ
ՓՈՌՈՒՍՏ
ՏԱՆԻԹ
ՎՐԱՅ

ՈՒՐԻՇ ՄԸ, ՈՒՐԻՇՆԵՐ (*)

Կրկին այժմեական դարձաւ ոճի մը: Երեքամսեակ եղած էր մանչուկ մը ու անոր մայրն էր ամբաստանեալը: Ժամանակին այնքան երկար խօսուեցաւ շէֆիթերան գարգացումի արժանացած այս սպանու - քեան մասին, որ լրագիրս այլեւս չի յի - շեր եւս բալոր պարագաները:

Ամէն վերջնական վնիւտ առաջ, արդար է եւ անհրաժեշտ, որ նախակարգ քննիչը խորաքափանց քննութեան ենթարկէ հար - ցը, ուսումնասիրէ բոլոր մանրամասնու - քիւնները, հաւաքէ հետքեր ու նշանակ - ներ, բերէ քուլ - քուլի, մինչեւ որ կարե - նայ առարկայացնել ամբաստանութիւնը եւ իրաւունք ունենայ անբրակալել տալու մեղադրեալը:

Վերջին օրերուն, յանկարծ կրկին կաս - կածի տակ առնուեցան այս ոճի թիւ առթիւ մէկտեղուած նշանակներու եւ հետեւերու վաւերականութիւնը: Թեքի մը յօդ - ւածագիրները գրեցին, թէ խորհրդաւան - քի արդիւնք էին անոնք, նախապատրաս - տըւած, շինծու փաստեր, պարզապէս եզրակէտ մօր գիմարակազմութիւնը եւ կորգիւտ ակնկալուած խոստովանու - քիւնը:

Բնական է որ ոճի թիւ մը տրուի նման շահագրգռութիւն: Հնգամեայ մանչուկ մը սպանուած էր ու բնական է որ Ար - վարապատուութիւնը Ամէն քից գործադրէ՝ չսխալելու համար: Այս հարցին մասին կը մտածէի, երբ նայուածքս կեղծոնա - ցաւ սեմեակիս մէջ գիզուած թերթերու վրայ:

Աւելի քան երկու ամիս է, առաւօտեան լրագիրս, յօդուածներու կողքին, կը հը - րատարակէ նկարներ հարայէլի, Կազայի եւ պաղեստինեան բռնագրաւեալ հողերու մէջ պատահած խոզուութիւններէ: Անգամ մըն կը նայիմ անոնք: Կան գրաքապատ կառքերու վրայ քար արձակող պատու - նիներ, սպանուած սուիներու գիմաց սարսափահար արտայայտութիւններ, բաւերով եւ բազուկներով գիւնուրներու դէմ իրենց անէծքը պոռացող կիներ, մանկամարդ ազդիկներ:

Տարիներ առաջ, տակաւին պատանի, դրացի ընկեր մը ինծի ուզած էր բացա - տրել շարժանկարին սկզբունքը, քիչոյ այն օրերուն երբ համոզուած էի որ պաս - տառին վրայ շարժող մարդիկը միայն շօշափելի անհատներ կրնային ըլլալ, մը - սեղէն էակներ: Ընկերս բացատրած էր, թէ այդպէս չէ, թէ շարժանկարը հիմնը - ւած էր մարդկային աչքի որոշ յատկու - քեան, այլ որոշ սահմանափակուած ու - քեան վրայ: Բացատրած էր կրկին, սա - կայն չէի ընդունած:

Ու հիմա, լրագիրներու նկարները մէ - կը միւսին ետեւէն գիտելով, ե՛ս ալ յան - կարծ կ'ընէի սինեմային գիւտը: Անոնք կը դադարէին նկար ըլլալէ, կը շարժէին, կը վերածուէին ժապաւէնի ու կատար - ւածը կը դառնար առաւել հարագատ, ա - ռաւել իրական, առաւել ըմբոստացուցիչ ու երբ պահ մը կ'առընչուէր խեղճամահ մանչուկին հետ, այս անգամ չէի ըմբո - ներ Աշխարհի Արդարադատութեան Նա - խարարութեան կեցուածք գործունդ ա - ոթեայ այդ ոճի կերպերուն հանդէպ:

Բայց, բայց ի՞նչ կ'ուզեն նախակարգ սա քննիչները, ի՞նչ նշանակներ կամ տա - կաւին ի՞նչ փաստեր կ'ուզեն՝ վերջնա -

կանապէս ապացուցանելու, դատապար - տելու, մեղաւորը անբրակալելու: Ի՞նչ:

Կարելի՞ է, ընդունելի՞, որ մանչուկի մը մահը արժանանայ առաւել ուշադ - րութեան, խորագրին առաւել հետազո - տութեան, քան ամէն օր, վկաներու եւ նոյնիսկ հեռառեսիլի փամբերներու աչ - քերուն առջեւ ինկող պատանիներու, ե - րիտասարդների, սովորական մարդոց մահը: Ուրիշ երկիրներու մանչուկներուն մահը:

Ի՞նչ կ'ընեն մտաւորականները: Ինչո՞ւ կը մօտեման հարցին փիլիսոփայական նշգրակով, գիտակցաբար կը կորսուին մանրամասնութիւններու մէջ՝ մոռնալով հարցին էութիւնը, ժողովուրդի մը վե - րապրումը, հողային պահանջը, պար - կեշտ, ինքնավար կեանք մը ունենալու իրաւունքը:

Լսած եմ, որ համալսարանի ուսանող մը իր աւարտագրին վրայ շխտած ա - տեն ունեցած է մտային խանգարում մը ու ազկէ ետք, ամբողջ կեանք մը, ամէն հարցումի պատասխանած է.

- Ես թե՛գու կը գրեմ, ես թե՛գու կը գը - րեմ, ես թե՛գու կը գրեմ...

Պաղեստինեան հարցին ալ կապակցու - քեան, պատահած դէպքերը անայլալ գիտող մարդիկ, անոնք որոնք իշխանու - քիւնը ունին գոնէ կատեցնելու արկնա - հեղուքիւնը, կը կրկնեն անդադար.

- Միջազգային Համագումար պէտք է, Միջազգային Համագումար պէտք է ..., Միջազ...

Կեանքը կար սինեմայէն առաջ, գրա - կանութեանէն առաջ:

Ինծի կը թուի, թէ մարդիկ կը կարգան քղբակցութիւններ որպէս երեւակայ - ւած դէպքեր, կը գիտեն հեռառեսիլէն ներկայացուած հագուազդ ժապաւէննե - րը՝ որպէս բեմադրութիւն: Կան մարդիկ որոնք դադարած են զանազանիէ իրական ու երեւակայականը, ինծի պէս չեն հաս - կընար, որ փիլի մը սպանութիւնները ո՛չ մէկ աղերս ունին կեանքին, թափ - ւած կարմիր ներկին հետ, մինչ անդին, հայրենիքի մը համար ինկող երիտասարդ - ները չե՛ն ենթարկուիր անանորացութեան տարբեր բեմադրիքի, չե՛ն խաղար ա - նոնք:

Ինչի՞ կը սպասեն:

Կը սպասեն որ ինքզինքն քունաւորէ կացութիւնը, փարատի բնական նախա - պարհով:

Կը սպասեն որ մեռնի՞ ժողովուրդ մը, որպէսզի տեղւոյն վրայ փութացնեն նա - խակարգ քննիչներ, ուսումնասիրեն մահ - ւան պարագաները, նշանակներ հաւաքե - լով ճգնին երեւան բերել հշտարտութիւ - նը՝ նայնիսկ տալու ապահովութիւնը, թէ պիտի չխեղաթիւրեն զանոնք:

Բայց սա պարագան չի՞ յիշեցներ ինծի ուրիշ մը, ուրիշներ:

Մ. ՊԶԱՔՅԵԱՆ

(*) ԽՄԻՔ. - Ղարաբաղի հարցին այժ - մեականութիւնը պատճառ եղաւ որ նոր հրատարակեց մեր աշխատակցին այս սոմսը՝ գրուած Մարտի սկիզբը:

«ՄԱ՛, ԵՍ ՔՈ ՏՂԱՆ ԵՄ...»

ՄԵՆԱԹՍՈՒԹԻՒՆ ՄԱՆԿԱՏՆԻՑ ՌԻՍՈՒՄՆԱՐԱՆ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻՆ

...Աշխարհ գաղտվ՛ նա արդէն «մեղաւոր» էր աշխարհի առաջ: Մայրը մանկան առաջին ճիշդ լսելիս չլուրճուեց, սիրտը լցուեց գորտովանքով: «Ի՞նչ պիտի անեմ սրա հետ, չէ՞ որ ես դեռ երջանկութիւնս եմ փնտռելու»:

Սկզբում չէի հասկանում ինչ բան է մանկատունը, կարծում էի աշխարհի բոլոր երեխաները նման տներում են մեծանում, նման ֆաշեր ուտում, նման դաստիարակներ ունենում: Այդպէս են մտածում մանկատան բոլոր սաները մինչեւ հինգ — վեց տարեկան դառնալը:

Երբ արդէն գրել — կարգալ սովորեցիք, ինչպէս ասում են՝ խելքներս բան կտրեց, աւելի դժուար դարձաւ ապրելը: Լինում էր, երբ օտար մարդ էր մանկատան մտնում, մեզմիջ ամէն մէկի սիրտը քայրտում էր, ինչպէս քոչուեր վանդա — կում՝ տեսնե՞ս ո՛ր մայրն է եկուորը, ո՞ւմ հայրը, ո՞ւմ հարազատը:

Առաջին անգամ (որը եւ վերջինը եղաւ), երբ մայրն ու տատն իրեն այցելութեան եկան, Գաղիկը ութ թէ ինը տարեկան էր: Այցելութեան մասին ինքը չիմացաւ: «Հարազատները» բախում վաղ վրձող Գաղիկին նայել էին հեռուից, յետոյ ստորակող միջոց ունել դաստիարակին: Վերջինս միջոց յետ էր վերադարձրել մի պղտորէք երեխայի հոգին: Մայրն ու տատը գարգացել էին՝ միջոց ի՞նչ կապ ունի հոգու հետ:

Ուսումնական տարուայ արարին մանկավարժական կոլեկտիւբ բոլորիս համար բնութագրեր էր տալիս՝ կցելով մեր անձնական գործերին: Չեմ յիշում, ոնց եղաւ, մտայ ուսումնական սեմակը: Սեպտեմբերին դրուած էին երեխաների «գործերը»: Փաստաթղթերի միջոց «թոցը» այն դիմումը, որ գրել էր մայրս ինձ մանկատուն յանձնելիս:

(Գաղիկը հատ — հատ բերանացի արասանցեց դիմումի տեքստը: Բաւերը՝ երանք կորցրած կռուկներ լսելու քափտում էին օդում): «Ես (անուն, ազգանուն), 1971 Փետրուարի տասին բերել եմ մէկ հատ տղայ: Հայրը չի ֆանաչում մեզ, ես նրան յանձնում եմ կամուրջի թիւ 1 մանկատուն, 2 տարի ժամանակով: Ես սովորում եմ Բրիտանիայի անունը օտար լեզուների ինտիտուտի գերմանական բաժնի երրորդ կուրսում»:

Ք. ԵՐԵՄԻԱՆ (ստորագրութիւն)

Ո՛չ, Գաղիկի մայրը հարբեցող չէ, ոչ էլ թմբածուկ կամ բաւոտակալ: Նա ... մանկավարժ է, հարազատներով շրջապատուած: «Երկու տարի ժամանակով, — գրել է մայրը իր դիմումում, — գրել է, որովհետեւ կարգն է այդպէս, անպայման պէտք է ժամկէտ նշուի, թէ չէ երկու տարուայ ինքը երեխային վերցնողը չէ: Բա անձնական երջանկութիւնը ...»

Կամոյի մանկատանը Գաղիկն ապրեց իր բոլոր բարեսիրտների նման: Սովորեց միջոց երրորդ դասարան, ապա 1981-ին տեղափոխեցին Սովետաշէնի թիւ 11 օժանդակ գիշերօթիկ դպրոց:

Որքան մեծանում էինք, այնքան մեծանում էր մեր ծնողներին փնտռել — գտնելու գաղտնիքը: Լինում էր, գիշերները նման թղթերի վրայ նամակներ էինք գրում, ծրարի վրայ նշելով «մայրիկիս», իսկ յետագարձ հասցէի տեղը՝ «Քո արդուց»: Եւ պատկերացրէք, շուտով ստանում էինք պատասխան նամակը: «Ռու ուրիշ մայր չունես, քո մայրը ընկեր վերան է»: Աւելի ուշ իմացանք, որ մեր նամակները կարգացել ու մեզ պատասխանել է նոյն ինքը՝ ընկեր վերան ...

Մի օր էլ իմ անձնական գործերի բեղքապատկերի վերջերի այն տեղեկանքը, որի վրայ նշուած էր մորս հասցէն: Ուրախութիւնից ուզում էի նշալ, սիրտս լցուել էր, հագիւ էի ինձ գապարձ դաստիարակը չնկատե՞: Օրն այնքան դանդաղ էր անցնում, ուզում էի գիշերը

շուտ գար, որ քափուկ նամակ գրելի մօր: Ճիշդն ասած, մանկատան աշխատողները չէին ուզում, որ մեկ հարազատների հետ մանկագրական կապ ունենանք, շատ դժգոհեցին ասում էին՝ մայրը մահացել է, որ (ինչպէս յետոյ հասկացայ) չար լինէ, չտատայեմք մեր ֆախատագրի համար, չեմք քանզի փաղաքանքի ֆաղցից:

Մութի բնկաւ, ստան անկողնում պառկած շոյում, համբուրում էի մորս հասցէն, նրա անուն — ազգանունը, նրա ձեռագիրը: Ես այդտեղ արդ չէի, ես յայտ — նաքերեցի սերը, չեք մութիւնը, լոյսը, ուրախութիւնը, ու մօրս համար գրեցի ահա այս տողերը: —

Իմ սրտի թելերով նուրբ շիւտի եմ պատկերոյ վատ, կարօտել հայեացքիդ սուրբ, Աշխարհ լոյսին պայծառ: Զգիտեմ, քեզ ո՞նց ասեմ, Որ հոգուս կարօտը տաք Ուզում եմ շաղ տալ անվերջ Քո գրկում մայր հարազատ:

Կարգա՞ց, արդեօք, Գաղիկի մայրն իր որդու դրած սողերը, արտասուե՞ց, համբուրե՞ց նամակը, թէ՞ նորից յիշեց «անձնական երջանկութեան» մասին: Գաղիկը մանկատան փափա՞ղով էր միջոց գտնել էր նաեւ մօր հեռախօսի համարը, սրբատարով դանդաղ:

- ... - ի բնակարանն է:
- Այո, ես լսում եմ:
- Մա, ես քո տղան եմ, Գաղոն: Ո՞նց ես, մա:

Մայրը փոքր — ինչ լսելուց յետոյ գտել էր յարմար պատասխանը:

- Սխալ էք դանդաղ: Եւ մայրական փաղաքուշ ձայնի, քաղցրը խօսքերի, կարօտով լի բաւերի փոխարէն Գաղիկի ահանջում երկար հնչեց հեռախօսի անոցը ձայնը՝ տո՛ւ, տո՛ւ, տո՛ւ...:

Նկատե՞լ էք (դա շատ հեշտ է), թէ մանկատան երեխաները ի՞նչ վախուցած աչքեր ունեն, քայլերիս վախենում են ոտքն ամուր գնել գետնին, վախենում են ներս մտնելիս, վախենում են վերցնել հիւրասիրած կոնֆետը՝ յանկարձ լիսակտե՞ն կարգապահութեան կանոնները: «Նրանք չպէտք է յաւակնու՞թիւն ունենան աշխարհի բաների, ինչ իրենց տրուած չէ՞ մանկութիւն, ինքնավստահութիւն, համարձակութիւն», — երեւի այդպէս են գտնում՝ որոշ մանկավարժ — դաստիարակներ:

Մեր գիշերօթիկի երեխաներին շատ է ձգում Սովետաշէնի աղբանոցը: Հա, հա, աղբանոցը՝ զանազան հնուրիներ, շար — դուռնուած խաղալիքներ, գոյնգոյն ապակիներ, անգամ գրքեր ու ամսագրքեր... Մի օր իմ նախնական դասարանը տղաներով նոսրաբերեցինք աղբանոց: Այնքան գրքեր ու ամսագրքեր հաւաքեցինք (մի՞թէ դրանք էլ են երբեք ոչ պիտանի դառնում) ու վերադարձանք՝ գոհ մեր «աւար»ից:

Երբ քերքում էինք պատկերազարդ ամսագրերը, գրքերից ոտանուրներ կարգում, արասփազդու հայեացքով մեզ մօտեցաւ ֆիզիկը: Մեր բերած գրքեր — քով հարուածեց գլխներին, դա դեռ ուղիղ, պատահում է: Սարափելին այն էր, որ այդ գրքերից ու ամսագրքերից բախում մի կոյտ սարքեց ու մօտեցրեց լուրջին: Այդ անշունչ առաքլանքին, ասես կենդանի էակներ, երկիրում էին մեր աչքի առաջ՝ որպէս պատիժ մեր կողմից քոյլ ստուած անկարգութեան եւ սանկտարական կանոնների խախտման: Իսկ մեկ շատ էինք ուզում կարդալ, դա գիշերօթիկի ցանկապատերից մեզ դուրս բերող միակ պատուհանն էր...

Այս պատմութիւնից յետոյ Գաղիկն իսկոյն յիշեց իր լուսաւոր դաստիարակներին:

Երէկ երազումս ընկեր վերային ու ընկեր Մայրային տեսայ: Ընկեր վերան (նա այդտեղ չկայ) շոյում էր գլուխս, կոնկուս վերնաշապիկս: Երբ աչքերս բա-

ՌԻՍՈՒՑՈՒՄ, ՌԻՍՈՒՑԻԶ ԹՈՒՐԳԻՈՅ ՄԷՉ

Ուսուցչական սենտիքայի մը, Ս. Ն. Ի. - Բի. Ը. Ժ. Սէ, չարաթական պաշտօնաթերթէն (թիւ 24, Ապրիլ 1) կը քաղենք հետեւեալ շահեկան տեղեկատուութիւնները ուսուցման եւ ուսուցչներու մասին, Թուրքիոյ մէջ:

Թուրք քաղաքականներ, անգամ կը թական Եւրոպական Սենտիքայի Կոմիտէին, ըրած են յայտնութիւններ գործ նորակիրացի ուսուցչներու սենտիքայի մը պատուիրակութիւնը հաստատած է, տեղւոյն վրայ, յատուկ ձամբորդութեան մը առիթով:

Նախ քանի մը թիւեր: Պետութեան պիւտէճէն մէջ կը թականներն ըստ հարիւր, 5,57 առ հարիւր, ատուրջութեանը՝ 2,7 առ հարիւր, իսկ բռնակիրն պիւտէճէն՝ 30 առ հարիւր: Հետեւեալ՝ 50 միլիոն բնակչութեան մը վրայ 11 միլիոն անդրապէտ կայ:

Նախակը թարաններուն մէջ, վերջին տասնամեակին աշակերտներուն թիւը կըրած է 22 առ հարիւր յաւելում: Նոյն ժամանակաշրջանին դասարաններու թիւը բարձրացած է միայն հարիւրէն 11: Նախական դպրոցներու աշակերտութեան թիւն է՝ 15 միլիոն, որուն երկու միլիոնը միայն կ'անցնին երկրորդական եւ ապա 900 հազարը միայն համալսարան:

Մանկապարտէզը գոյութիւն ունի, սակայն 3-էն 6 տարեկան մանուկներուն հարիւրէն 5-ը միմիայն կընայ տեղ գրած նել:

Չանագան դժուարութիւններ, մտային — ֆիզիքական, ներկայացնող երեխաներուն թիւը գնահատուած է 500 հազարէ: Երկիրը կը հաշուէ միայն չորս մասնաբաժնական հաստատութիւն, որոնք կ'ընդունին 257 աշակերտ:

Ուսուցումը ձգել է, նոյնիսկ նախակը թարաններն մէջ: Պատանիներ ամառ —

ցեցի, բարձու խնամ էր, սիրտս՝ լցուած, այն ինչնոր մտաւ ընկեր վերան, մեր մանկատան երեխաները առանց նրա ո՞նց պիտի ապրեն: Իսկ ընկեր Մայրային շատ եւ պարտական:

- Կարելի՞ է գտնուել, — խնդրեց Գաղիկը:

- Ի հարկէ: Ուզում եմ ընկեր Մայրային հետ խօսել, վաղուց չեմ տեսել, կարօտել եմ: — Գաղիկը յուզուած հաւաքեց սիրելի դաստիարակի՝ Մայր Գոնտիանի հեռախօսի համարը:

- Վերջինս եկայ գիշերօթիկ, ձեռք չզտայ ընկեր Մայր, տե՞ղ էիք գնացել: Ընկերներին տեսայ՝ ո՞նց ուրախացանք, ինչ լու վերանորոգել էիք չե՞նք, բերեք-գապակէ շահերը շատ սիրուն էին, պատերը՝ պատուաւորապէս, յատուկ մաքուր: Ինքան ուրախացայ, ընկեր Մայր, չէք պատկերացնի: Հիմա Ստեփանն — անի թիւ 89 ուսումնարանում եմ սովորում, հիանալի կոլեկտիւ է, ապրում եմ հանրակացարանում, լու ընկերներ ունեմ, անձնագիր եմ ստացել: Ոտանուորներ եմ գրած, ապագայում: Ընկեր Մայր, նամակներս ստացե՞լ էք: Ես ձեզ միշտ կը գրեմ... Գաղիկը ցած գրեց լսափողը եւ ինքն էլ չզգաց, թէ ինչպէս բարձրագոյն մը — տածեց. «ուզում եմ աշխարհում մանկատուն չլինի: Ինչքան կարելի է նամակներ ուղարկել ձեռն մայրիկին» հասցէով...:

Յ. Գ. — Երէկ Գաղիկը զանգահարեց խմբագրութիւն: Ասացի՛ քո մասին ակնարկ եմ գրել:

- Վա՛յ, յանկարձ մայրիկիս անունը չե՞լք, ինքն ամուսնացած է, երեխաներ ունի: Զպաղտորէք իրենց երջանկաւ — թիւեր...:

ՌԻՔԱ ՇԱՌՈՑԵԱՆ

ան արձակուրդներուն կ'աշխատին իրենց կը թախտարար պաշտօնէն: Համար: կատարութիւնները ամէն մը ցամաք կը կատարեն: Մեծ են տարբերութիւնները արեւմտեան շրջաններէն արեւելեան գաւառները, քաղաքներէն գիւղերը, տոյց եւ ազգիկներու միջեւ, թուրք մանուկներու եւ քիւրտ մանուկներու միջեւ: այս վերջիններուն արդիւնքով իրենց մայրերի լեզուն եւ մշակույթին ուսուցումը: Յոյսածը չի խօսիր Հայերու մասին, բայց մենք գրեւորք:

Անցնելով ուսուցչներուն, 1977-էն 1986, անոնց աշխատավարձերը կէտով նուազած են: Եկամտաները այնքան տղայն է որ դասարանէն յետոյ, միւս ըստիպումս է դառնալ պատասխան ներկաբար, միւսը եղբայրացորեն մշակել եւ ծախել, որիչ մը արձակուրդներուն մասնական դառնալ վերջի վաճառական: Այն սատիճան որ վերջին վեց տարիներուն ընթացքին 10:658 ուսուցչի հրժարած են իրենց պաշտօնէն չկարենալով ընտանեկան ապրուստը ապահովել:

Ուսուցչները, ինչպէս նաեւ ուսանողները կը օճակուեն ճնշումներու ենթարկուած են:

Թուրքիոյ մէջ, մզլիներու թիւը (60:161) աւելի բարձր է քան զպրոցներու թիւը (58:455):

Ուսուցչներուն արդիւնքս է կուսիրցութեան մը պատկանիլը, ոչ այ թիկնածու ըլլալ երեսփոխանական ընտրութիւններուն եւ ոչ իսկ արհեստագործական ընկերութեան մը անդամակցիլը:

Այս տեղեկատուութիւններէն յետոյ, յօրուածագիրը կ'ընէ թէ սենտիքայի բոլոր անդամներու անունով նամակ զըրկուած է Թուրքիոյ Նախագահին եւ Նախարարապետին բողոքելու համար մարդկային իրաւունքներու բռնարարութեան դէմ, վերջիչեցնելու միջազգային ընտրութիւնները, ապառուժութիւններու վերաբերող բնագիւղները որ ստորագրած եւ վաւերացուցած են բայց չեն գործադրեր, եւ ընդգծելու համար թէ որքան ստեղծ ոչ այս կացութիւնը տրե՛ր երկիրն մէջ, սենտիքան ճնշում պիտի բանեցնէ որպէսզի մերժուի Թուրքիոյ թիկնածութիւնը Եւրոպական Տնտեսական Հասարակարարութեան:

Սենտիքան համակարգութեան վկայութիւն մը կ'ուզէ բերել ոչ միայն բողոքներով կացութիւնը, այլ տեղւոյն վրայ գրկելով պատուիրակութիւն մը միջամտելու համար պատասխանատուներուն մօտ:

Աւելցնենք թէ յօրուածին վերնադիմէն թուրքիական կեցիքը! Տուրք: Իսկ Եւրոպայի բողոքները, չարաթականներ, ժողովրդավարութեան դէմ ծանր հարուածներ, բռնապետութիւնը կը դորձէ միշտ աւերներ, կը թութիւնը զոհուած, դաստիարակները ընկճուած եւ անձամարտուած: Իսկ, վերջին տողը՝ «այս կացութիւնը պէտք է փոխուի»:

Մեր կողմէ այլեւս ուրիշ ըսելիք չունինք:

ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

« Ո Զ Ն Ի »

ԱԳՐԻԼՄԷԿԵՆՆ ԿԱՏԱԿՆԵՐ

Լրացաւ մեծաբանար բանաստեղծ վշտակ Եփրատի ստեղծագործութիւններ ի մէկհատորեակի լոյսնայանք քաներորդ տարին: Այդ ստիւսի սիրուած գրողին ջերմօրէն ողջունեցին եւ շնորհակալութիւն ծրարեցին թիւ 218, 369, 487 պատիւներէն ... միջերը:

Ինքնաստատարելու մտտը գործնական գրական ասպարէզ: Եթէ մինչեւ վերջերս գրեցրէք դատարան էին կողմնակի անձինք, հիմա այլ գործը սիրով կատարուած են իրենք՝ գրեթէ հեղինակները:

Գրա շնորհիւ բացառուած են այն թիւրքական թիւները, որոնք կարող են ծարարել չկարգացուած գրքերը դարձնելու:

Ե. ՍԱԳՍԵԱՆ

